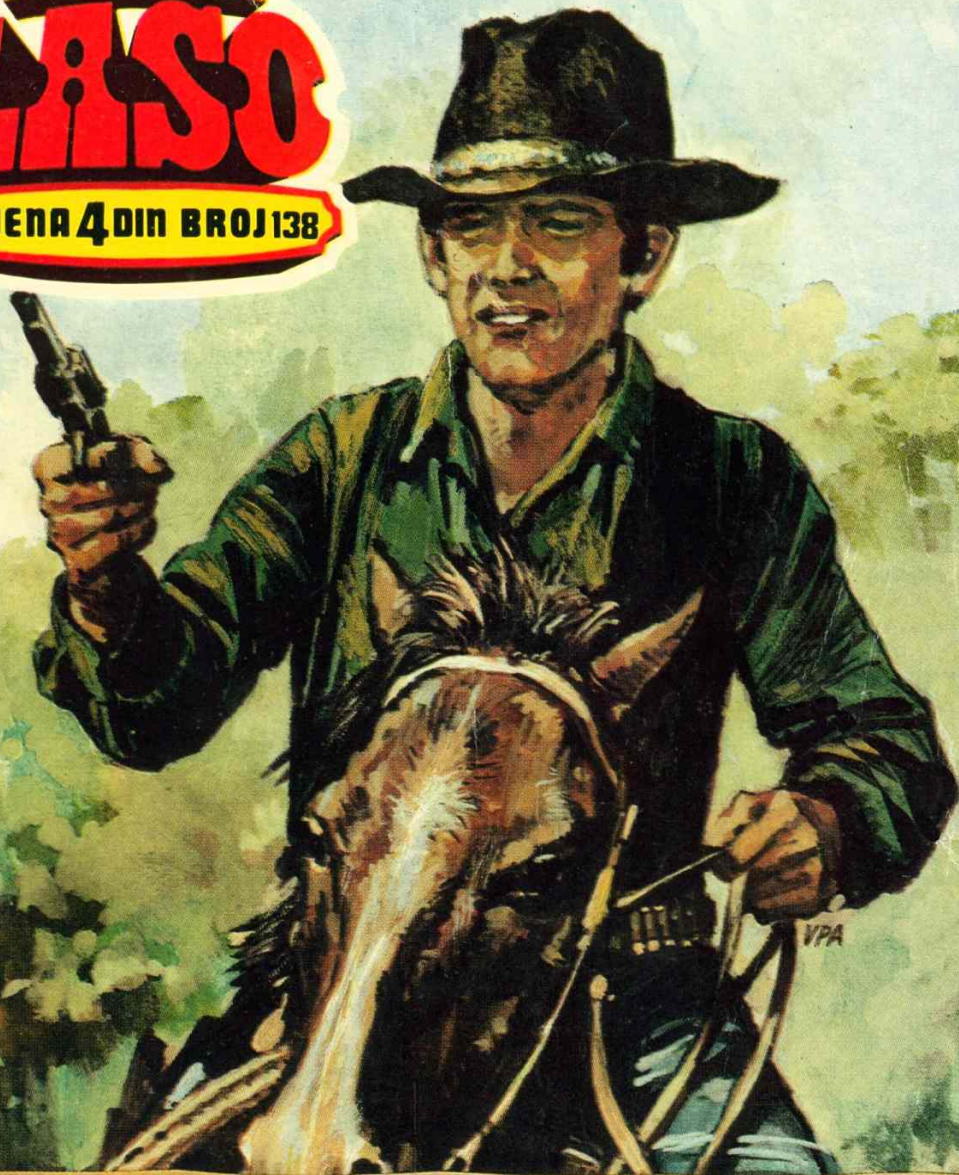

NOVA SERIJA

LASO

CIJENA 4 DIN BROJ 138

CONAGHER

LOUIS L'AMOUR

CONAGHER

»Laso« Nova serija 1976.

L'Amour: CONAGHER

Naslov originala: CONAGHER

(Copyright: Louis L'Amour)

Recenzija: Lidija Krleža, profesorica

Prijevod: Tomislav Odlešić, prevodilac

»Laso« — Izdavač OOUR Informativno-revijalna izdanja NIŠP »Vjesnik«, Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković — Tisak: OOUR TMG »Vjesnik« Zagreb, Ljubice Gerovac 1 — Zagreb 1976.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA
PRESS AGENCIJA, Zagreb

Cijena 4 d. Za inozemstvo DM 1.60, ASCH 8, SFRS 1.60, HfI 1.30

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2996/77 - 1975 od 26. XI 1973.

I

Kraj je oko njih bio pust, pust i tih.

S desne su se strane uzdizala brda s rijetkim cedrovima, a s lijeve se prostirala ravnica do dalekog obzorja koje je tek rumenilom nagovještavalo planine. U tom prostranstvu nije bilo ničega osim škripanja kola i mjednog neba nad glavama.

— Još samo nekoliko kilometara — reče joj Jacob. — Treba samo da zaobiđemo one stijenje.

Pokaže bičem.

Ona je osjećala kako joj se steže srce.

— Ovdje je užasna suša, zar ne? — napomene.

— Da, vlada suša — odvrati osorno Jacob. — Ova je godina bila loša.

Konji su tromo koračali, objesivši glavu od umora.

Posljednji grad ostavili su osamdesetak kilometara iza sebe, a i posljednji je ranč ostao gotovo tako daleko. Na cijelom tom putu nisu više vidjeli ni jednu rudarsku kolibicu niti ogradu... čak ni konja, kravu ili neki trag.

— Ja ti nisam obećavao mnogo — reče on napokon — a ovo i nije mnogo, no zemlja je naša, pa će i sve ono što nam daje zemlja biti naše. Zemlja nije samo ono što je sama po sebi, nego i ono što ćemo stvoriti od nje.

Teška su kola neprekidno i jednolično škripala kotrljajući se. Vrućina je bila zagušljiva, a napredovali su tako sporo da nisu mogli izbjeći prašinu. Ona im se slijevala na odjeću, na obrve, u nabore kože. Djeca su, izmučena vrućinom, zaspala, i to je bila jedina sretna okolnost.

Kola stigoše do stijenja, poskočiše preko povećeg kamena i tada skrenuše.

Prizor je obeshrabri. Pred njima je, blizu brda, bila osamljena koliba, bez bilo kakve suše i obora, bez zelenila, bez ijednog drveta.

— Eno je! — U Jacobovu se glasu odrazi ponos. — To je naša kuća, Evie.

— Znala je kako se osjeća, jer ga je za protekle tri godine, što su ih proživjeli zajedno, ipak upoznala donekle; znala je da nikada nije imao dom, da nikada nije imao ništa svoje izuzev odjeću koju bi nosio i izuzev alat. Radio je vrlo marljivo kako bi uštedio novac za ovu selidbu.

Ma kako jedno i sumorno izgledala ta koliba, za Jacoba, sredovječna čovjeka koji je imao iza sebe godine naporna rada, ona je bila dom.

Opomene sebe da to ne smije nikada zaboraviti i da mora nastojati da mu na svaki način pomogne.

— Posadit ćemo drveće, iskopati bunar... — govorio je oduševljeno. — Vidjet ćeš. Najprije moramo kupiti stoku. Bez nje ne možemo.

Kola su se polako kotrljala niz blagu padinu; napokon se zaustaviše pred vratima.

Koliba je bila malena, ali dobro sagrađena.

Uto se probudi Laban i sjedne pospano.

— Stigli smo, tata? Kod kuće smo? — zapita.

— Sidi, sine. Stigli smo.

Jacob pride vratima i širom ih otvori.

— Dodi, Evie, imamo mnogo posla — dovikne. — Kad svane, moram odjahati. Nemamo vremena za rasipanje.

Evie je oklijevala, nadajući se da će joj barem ovaj put pomoći pri silaženju s kola. Ne, nije potrebno da je prenese preko praga; uostalom, nisu se sada vjenčali.

Međutim, on je ovdje imao prvi put dom, te ju je zaboravio, baveći se već u mislima onime što će tu učiniti.

Laban i Ruth skočiše s kola i pritrčaše vratima. Zaviriše unutra.

— Tata, unutra nema poda! — uzvikne Ruth. — Tu je samo zemlja!

— Zasada je to dovoljno — odgovori razdražljivo.

Evie siđe s kola i skinе šešir, pokušala otresti prašinu iz kose i uđe u kolibu. Vrlo je dobro znala što treba učiniti i kako treba urediti kuću. Razmišljala je o svemu tome dok su se još spremali na putovanje.

Još prije mraka je donijela jelo na stol, pripremila krevete, naslagala drvca za jutarnju vatricu i njezin je mali svijet opet poprimio svoj uobičajen oblik.

Koliba je bila sagrađena od prirodna kamena donesenog s brda, a sastojala se od jedne velike prostorije. Imala je šiljast krov, s tavanom i ljestvama što su vodile do njega. U njoj je bilo veliko ognjište, poveći stol, dva kreveta, dvije stolice i klupa. Pod se sastojao od tvrdo nabijene zemlje. Vodu je trebalo nositi s izvora dvadeset i pet metara iza kuće.

Djeca će za vrijeme obroka sjediti na klupi, a spavat će na tavanu, i to na slamaricama. Tavan je, znala je to sasvim dobro, najtopliji dio kolibe.

— Kad prodamo prvu stoku — reče Jacob — stavit ćemo unutra drven pod.

Kad prodaju prvu stoku... Da li će to biti za dvije godine? Ili, možda, za tri?

Tri će godine proživjeti na zemljanom podu? Uvijek je bila siromašna, ali ne tako siromašna. Ipak, ne reče ništa, jer se nikada nije žalila, pa neće ni sada. Jacob odavno sanjari o tome te mu je sada potrebna pomoć, a ne prigovori. Stigli su u svoju kolibu, a on je imao još četiri stotine dolara kojima će kupiti stoku. O tome je, kao što joj je ispričao, maštao mnogo prije nego što su se vjenčali, čak prije

nego što se oženio prvi put, prije nego što su se rodila djeca... Maštao je o tome da će jednog dana imati stotinu i šezdeset jutara zemlje i kolibu sagrađenu vlastitim rukama.

Sagradio ju je vrlo dobro jer to mu je bio zanat. Podjednako je vješto radio kao tesar i kao zidar, ali u svom životu nije uspio uštedjeti mnogo. Omelo ga je svojedobno teško stanje u privredi, zatim dugo bolovanje prve žene i neprestano posuđivanje novca šurjaku Tomu Eversu.

Preselivši se ovamo, barem su se riješili Toma Eversa. On je otišao pijančevati kad su napuštali Ohio, pa su ga se tako otarasili.

U svitanje, pošto je brzo doručkovao, Jacob je nekoliko minuta stajao kraj nje i gledao na istok.

— Neće me biti nekoliko tjedana — reče. — Imaš dovoljno zaliha, i neće ti biti potreban novac, ali sam odvojio pedeset dolara koje ne trebam za stoku. Upotrijebi ih samo ako bude potrebno.

Nije bila velika svota, ali bio je to prvi novac koji je držala u rukama otkad joj je umro otac i ostavio joj dvjesto dolara. Kad joj je od tog novca bilo preostalo još samo pet dolara, udala se za Jacoba Tealea, udovca s dvoje djece. On je bio strog ali dobar čovjek, no zla sreća ga je pratila kao da se zalijepila za njega, i nakon tri godine zajedničkog života imali su samo ovo... i ništa više.

— Ostavit ću ti sačmaru — reče on — a Laban je dobar lovac. Ovdje ima prepelica. Možda se uspije približiti i nekoj srni. A što se tiče zaliha, imat ćeš ih najmanje mjesec dana ako budeš pazila.

Evie i djeca su stajali na pragu i gledali ga kako odlazi, uspravan i odlučan, obuzet svojim zamislima i nimalo ne mareći za nepredvidive sitnice na kojima se gradi sreća ili ruši.

Evie se vrati u kolibu i sjedne za stol.

Otac joj je bio sanjar i lutalica, pun dobrih savjeta koje ni sam nije primjenjivao. »Evie«, govorio bi joj, »kad god te obuzmu sumnje, sjedni i razmisli. Čovjeka je upravo um uzdigao iznad životinje.«

Stoga je sada sjela i zamislila se. Jacoba neće biti tjednima. Treba da mu pokaže nešto kad se vrati, treba da stvori nešto i kaže mu: »Evo, to sam ja učinila.«

Još ju je nešto tjeralo na rad: Beskrajno nebo i nepregledna pustoš nisu mogli dati dovoljno poticaja njezinu nemirnom i istraživačkom duhu, nisu ga mogli zadovoljiti.

Znala je da mora raditi; to joj je jedini spas. I djeca će raditi. Imaju tri konja; hranit će ih, pojit i povremeno jahati na njima. Labanu je jedanaest godina, ali je već radio uz oca i pomagao susjedima. Muzao je krave, cijepao drva, sudjelovao u žetvama. On je jak i dobar, i čini joj se da je voli.

Ruth je brza, maštovita i društvena. Njoj će, možda, najviše nedostajati ljudi.

Razmišljajući o svemu tome, Evie je kovala planove.

Pregledat će okolicu. Prekopat će povrtnjak i navodniti ga s izvora. Zatim, skupljat će drva za zimu. Naporno će raditi sve troje, no potrebna im je i nekakva zabava, nešto poslije rada. Nikako ne smije zaboraviti da je Labanu potrebna, veća sloboda, veća odgovornost, a istodobno ne smije zaboraviti da je on još dječak, još pravo dijete. Kraj oko njih, dokle god je sezao pogled, bješe pust. Nekoć, u davna vremena, tu je bilo dno jezera. Sada se, međutim, vidjela samo suha smeđasta trava što se pružala unedogled. Iza njih su bila smeđa brda sa cedrovima.

— Labane — reče ona — treba da upoznamo okolicu. Za stoku će biti potrebno više vode, a možda postoji u blizini još neki izvor. Potražiti ćemo ga.

— Dobro — odgovori kolebljivo dječak — ali... ali tu su možda Indijanci.

Ona mu se pažljivo zagleda u lice.

— Zbog čega misliš tako?

— Čuo sam razgovore u Socorru. Neki su Apaši u planinama, a neki, oni divlji, dolaze s granice.

Nije znala da li da mu povjeruje ili ne. Jacob nije spomenuo Indijance, a ona nije čula takva pričanja. Međutim, Laban je iskren, pouzdan dječak.

Ako kaže da je čuo takav razgovor, onda ga je čuo... ili ga je, barem, shvatio tako.

Polako su u polukrugu obišli padine iza kolibe. Tu je bilo granja i stabala koje su porušile oluje i munje. Vidjelo se da će imati dovoljno drva za zimu.

— Kad bismo, barem, mogli odvući ta drva do kolibe — reče ona.

— Možemo — objasni Laban. — Svežat ćemo ih lancem ili užetom pa će ih odvući naš stari vranac. On je pouzdan i miran.

* * *

U zalazak sunca Jacob Teale bio je tridesetak kilometara od svoje kolibe i upravo je tražio mjesto za logor. Sjećao se da je među stijenjem jedna udubina u kojoj se često sakuplja voda. Trebalo je da prođe kroz suho korito. Konj se odskliže niz strmu obalu i počne se penjati na suprotnoj strani.

Kopito se spusti na jedan klimav kamen, koji se pomakne u stranu, i konj padne tražeći uporište, a onda se izvrne na bok. Jacobu je čizma ostala u stremenu, a kad je konj legao, jabuka sedla mu je prignječila prsa.

Nešto je puknulo unutra. Nije osjetio ni bol, ni strah, samo se iznenadio.

Smrt je uvijek zamišljao kao dramatičan događaj, praćen boli; ili se umire u krevetu, okružen prijateljima, izmučen nekom bolešću.

Konj se naprezao i pokušavao dići, a onda opet padne. Ovaj put Jacob osjeti bol... strašnu, nepodnošljivu bol.

No, konj ga više nije pritiskivao; ležao mu je još samo na nozi.

Jacob se nekako podigne na lakat i pogleda sebe. Košulja i kaput su mu pocrvneli od krvi. Osjećao je mučninu i prve znakove nesvjestice. Tada pogleda konja.

Jedna noga bila mu je slomljena tako da se vidjela gola kost.

Posegne za revolverom i polako ga izvuče.

— Oprosti, Bene — reče i opali konju u glavu.

Konj se naglo ukoči, zatim ispruži i smiri.

Podbočivši se na lakat, Jacob pogleda večernje nebo, na kojem se pojavi-

la jedna zvijezda; pogleda prašnjavo suho korito i krvavo sedlo. Znao je da neće preživjeti; čak i da je kraj njega bio liječnik, ne bi mu mogao pomoći. Zadržao je revolver u ruci, ali mu njegova narav nije dopuštala da ga upotrijebi.

Klone na tlo, dok mu se nešto kidalo u prsima.

— Evie... Evie, što sam ti učinio? — izusti gledajući u nebo. — Labane... Ruth... Lab...

Pokuša se dići. Ako bi se uspio dovući do puteljka... Ako bi se uspio vratiti onamo gdje bi ga netko mogao pronaći... ako bi uspio...

Izdahnua je. Večernji mu je povjetarac blago mrsio kosu i donosio prašinu u nabore na odjeći.

Umro je sâm, kao mnogi na Divljem zapadu, umro je nastojeći da postigne nešto, da sagradi nešto, da ode nekamo. Tijela tih ljudi katkad bi zatrpao pijesak, a katkad bi im kosti raznijeli kojoti, ostavivši samo nekoliko gumbi, petu od čizme ili rdav revolver.

Neke bi pronašli ljudi i pokopali ih, no neki bi se osušili i pretvorili u prašinu i tada bi vjetar odnio tu prašinu na sve četiri strane svijeta. Među takve je nesretnike spadao Jacob Teale.

II

Tri tjedna nakon Jacobova odlaska, pojavila se kočija.

Ruth ju je prva opazila. Upravo je na obronku skupljala triješće za potpaljivanje kad je ugledala u daljini prašinu. Za tren se zagleda, a onda, bacivši trijeske, potrči prema kući i poče doživljavati majku.

Evie baci krpu kojom je brisala posude, obriše ruke o kecelju i priđe vratima. Iz obora dotrči Laban; ondje je upravo gradio privremen zaklon od šiplja za tri konja i kravu muzaru koju su doveli iz Missourija.

Zaklonivši rukom oči, vidjeli su poštansku kočiju kako se približava. Konje je donekle sakrivao oblak praši-

ne. Kočija iznenađa skrene s puta i uđe u njihovo dvorište.

Vukla su je četiri konja, a na sjedalu su sjedila dva čovjeka. I unutra su bila dvojica. Kočijaš naglo povuče uzde.

— Za boga miloga, odakle ste se vi stvorili? — zapita.

— Ja sam Evie Teale — odvrati dostojanstveno Evie — a ovo su moja djeca. Zar nećete sići? Zacijelo ste vrlo gladni.

— Bogami, jesmo — složi se kočijaš. — Ovo je Beaver Sampson, pratilac kočije. Visoki čovjek koji upravo izlazi jest Tom Wildy, naš nadzornik, a na drugom je, kao što vidite, uniforma američke konjice. On je kapetan Hurley. Ja sam Charlie McCloud, i prvi put smo krenuli kočijom prema Plazi.

— Udite — reče Evie. — Nismo očekivali goste, ali uvjerena sam da ćemo pronaći nešto. Labane, donesi naramak drva. Skuhat ću kavu.

Tom Wildy pogleda kolibu, pa obor.

— Oprostite što smo se iznenadili — reče. — Svi su nam govorili da u ovom području nema nikoga. Stoga smo se prilično zapanjili ugledavši vas.

— Da li vam je poznato da je ovo indijanski kraj? — zapita Sampson pogledavši nju, zatim djecu.

— Nismo zasada vidjeli ni jednog Indijanca. Naravno, ne udaljujemo se od kuće. Odemo samo po drva. Moj muž privremeno nije ovdje; otišao je kupiti stoku.

— Teale? Nisam čuo to ime. Dabome, ne poznajem ja sve ljude koji prođu kroz naselje, ali bih morao čuti o nekome tko kupuje stoku...

Evie ih povede u kolibu.

— Kao što rekoh, nismo se pripremili za goste — napomene — no dobro nam došli.

— Hvala vam. — reče Wildy, sjednuvši i stavivši šešir na koljeno. — Gledajte, mi još nismo sasvim spremni za ovu liniju, pa me zanima da li biste vi mogli hraniti naše putnike, dok ne sagrađimo sve svoje postaje. Korist bi izvuklo i naše poduzeće, i vi. Mislim da se ovdje rijetko nešto može zaraditi.

— Upravo je tako. — Evie pogladi kecelju. — Da, mogla bih se prihvatiti toga, ali su mi potrebne zalihe.

— To nije nikakav problem. Ako preuzmete taj posao dok se mi ne sredisimo, uštedjet ćete nam mnogo neprilika, a i nepotrebnih troškova. Popišite sve ono što vam je potrebno pa će vam to dovesti slijedeći put McCloud... naravno, na naš trošak. Poduzeće će vam nabaviti početne zalihe, uzimajući u obzir uslugu koju nam činite. Kasnije ćete morati da plaćate robu.

— Izvrsno.

— Sagradit ćemo postaju dvadesetak kilometara zapadno oдавде, no zasada nam je potrebno privremeno rješenje. — Tom Wildy se okrene prema Labanu. — Umiješ li oko konja, sinko? Da li bi ih mogao timariti i uprezati za nas dok ti se ne vrati otac?

— Mogao bih — odgovori spremno dječak. — Pomagao sam ocu. Uprezao sam konje i tjerao ih dok smo putovali ovamo iz Missourija.

— Znači, vi ste iz Missourija? — umiješa se kapetan Hurley.

— Moj muž je iz Missourija, kapetane a ja sam iz Ohia — odgovori Evie.

Razgovarajući, užurbano je pripremala jelo. Zarumenjela se od uzbuđenja. Uživala je u tome što ih je netko posjetio i što može slušati o poznatim mjestima kroz koja je proputovala, o stanju na cestama, o mogućnosti da padne kiša i o paši.

— Imat ćete susjede na jugu — reče Hurley. — Stiže nekoliko velikih stada.

— To mi je drago. Da li će kočije često prolaziti ovuda, gospodine Wildy?

— U početku neće. Kasnije će prolaziti svaki drugi dan. Jedna će voziti na zapad, a druga na istok. Ovisit će to o poslu.

Malo kasnije, kad su se najeli i krenuli prema kočiji, McCloud zastane za tren.

— Čuvajte se Indijanaca — napomene. — Dosada nisu stvarali neprilike, no stanje se može izmijeniti u svako doba; uvijek ima mladih i nestrpljivih ratnika. Ne dajte im ništa. Ako im dadete, pomislit će da je to dokaz stra-

ha. Natjerajte ih da trguju. Dobro im je poznata trampa, i sviđa im se. Međutim, uvijek imajte na umu da se njihovi običaji i način mišljenja znatno razlikuju od naših.

— Hvala vam. Upamtit ću to.

— Kažete, vaš muž je otišao kupiti stoku?

— Da. Nadamo se da ćemo stvoriti lijepo stado i početi da prodajemo goveda za tri godine.

— Ako ga sretnem, reći ću mu da ste svi dobro. — McCloud dodirne obod šešira. — Do viđenja.

Stajali su pred kolibom i gledali za kočijom dok nije nestala iza prve okule. Tada se Evie okrene.

— Hajdemo, dječo — reče. — Imamo mnogo posla.

Sve troje je obuzelo neko novo uzbuđenje. Laban se napuhavao od ponosa zbog svoga novog posla. Bit će konjušar, barem dok se otac ne vrati kući, a možda i kasnije ako uspije nagovoriti oca da mu povjeri tu dužnost.

U zalazak sunca Evie se malo udalji od kolibe i zastane sama, dok joj je kosa lepršala na blagom povjetarcu. Stajala je na rubu puta, stotinjak metara od kolibe. Bilo je vrlo tiho.

Nije se mogla zasititi jutara ni večeri, čarobnih boja kad bi se smjenjivali dan i noć, oblačaka nad brdima i suškanja vjetra u travi. Kamo god pogledala, vidjela je nebo ili preriju; dok nije došla ovamo, nije ni znala što je prava daljina.

Zrak bješe nevjerojatno čist. Svjež i hladan, godio je poput ledene vode: i, uvijek je u njemu bio određen miris, ovisno o smjeru iz kojeg je puhao vjetar: miris cedrova i borova iza njih, miris žalfije ili miris zimzelenog grmlja poslije kiše.

Ona pogleda tragove na putu, tragove kočije koja je projurila tuda, prve tragove na putu otkad je odjahao Jacob.

Izenada se naježi. Preko tragova kočije pružali su se tragovi nepotkovanih konja... indijanskih konja!

Kada su mogli proći? Kako to da ih nije vidjela?

Vjerojatno su prošli za vrijeme večere, dok su oni sjedili za stolom. Koči-

ja je odjurila ubrzo nakon podneva i zatim su radili u kući i izvan nje. Laban je hranio stoku... da, zacijelo se to dogodilo u doba večere.

Pozornije pogleda tragove. Činilo se da su tuda prošla dva konja; u jednom času jahači su se zaustavili i okrenuli prema kolibi, možda slušajući njihov razgovor.

Od tada je prošao najviše jedan sat. Ona se naglo okrene i, malo podigavši skute, krene prema kolibi. Možda su i sada među cedrovima i promatraju je. Koračala je brzo.

Laban je dočeka na vratima, otresajući sijeno s odjeće. Ruth je čitala novine koje je ostavio jedan od gostiju.

— Što je, mama? Nešto nije u redu? — upita Laban.

Oklijevala je za tren, ali shvati da im ne smije ništa zatajiti.

— Indijanci, Labane. Vidjela sam njihove tragove na cesti. Vjerojatno su naišli dok smo večerali. Moramo biti vrlo oprezni.

Te je noći odškrinula prozor kroz koji su se mogli vidjeti obori i stavila kraj sebe sačmaru. Vjerovala je da će Indijance, ako se pojave, zanimati jedino konji no nije, iako su kojoti tulili cijelu noć, čula nikakav drugi zvuk.

* * *

Uoči ponovnog prispjeća kočije, brižljivo je nabila zemljani pod i potom, kao i njezina baka prije petnaestak godina na farmi u Ohiju, nacrtala na podu cvijeće kako bi on sličio sagu.

Očekujući kočiju, stavila je vođu na vatru i pripremila jelo.

Začuli su kočiju mnogo prije nego što je stigla, začuli su štopot kotača po kamenju i topot kopita.

Konjima je upravljao opet Charlie McCloud, ali ga je pratio neki drugi čovjek. Bio je vitak i mišićavih ramena. Imao je posjekotinu na jagodičnoj kosti i modricu pod okom.

— Ovo je Kiowa Staples — reče Charlie. — Izgleda tako kao da je naletio na nešto u mraku.

— Riječ je o običnom skitnici — progunda razdražljivo Staples i mrko ga pogleda. — Pogrešno sam ga ocijenio. Kad se slijedeći puta sretнем, nećemo se obračunati šakama.

— Ah, zaboravi to, Kiowa — reče Charlie. — Sâm si kriv. Neki ljudi ne mogu podnijeti izazivanje, a ti si ga izazivao previše. Razmisli o tome, pa ga više nećeš okrivljivati.

— Neću ga okrivljivati — odvratila Staples — ali ću ga ubiti.

U kočiji je bio samo jedan putnik, podebeo, u crnom odijelu i s crnim tvrdim šeširom na glavi. Ukočeno je izašao, protegnuo se i krenuo prema kući.

— Ja ti savjetujem, Kiowa, da ne diraš onog momka — promrmlja Charlie McCloud. — Dobro poznajem njegovoj soj. Takvi se ljudi ne kočopere i ne traže neprilike jer su ih se dovoljno nagledali. Prešli su preko planina i nizina, lovili bizone i borili se s Indijancima i odmetnicima, i sve su to činili kao što ti i ja uprežemo konje; bio je to za njih svagdašnji posao. Kiowa ih se ako želiš sačuvati kožu... i ugled.

McCloud i Kiowa unesu u kolibu zalihe dok je Evie stavljala na stol jelo. Sva su trojica jela s očevitim uživanjem.

— Hrana vam je izvrsna — reče Charlie. — Da nisam oženjen, gospodo Teale, odmah bih vam se počeo udvarati.

— Hvala vam — odgovori Evie pocrvenjevši. — Uvijek mi je drago kad vidim da netko uživa u hrani.

— Nema Indijanaca? — zapita je iznenada Kiowa.

— Vidjeli smo tragove kad ste otišli prošli put — napomene Laban. — Bila su dvojica.

— Izviđali su — reče Kiowa. — Zanimali ste ih vi, a i mi. Dobro otvorite oči, gospodo, i budite oprezni. To bi vam moglo spasiti glavu.

Kad su otišli, Evie i Ruth počele spremati zalihe, dok je Laban nastavio graditi zaklon za životinje. Bio je to gotovo običan vjetrombran, ali je Evie, gledajući ga iz daljine, vidjela da radi prilično vješto. Očito, promatrao je svog oca i druge, a možda je već i pomagao pri takvim poslovima.

Otkad mu je otac otišao, Laban se dizao ranije i radio marljivije, a s Ruth se svađao manje nego inače. Njegovu je sestru zbunila ta promjena. Kao da je najednom odrastao i uda-

ljio se od nje. Vrlo ozbiljno prihvaćao se svog posla i nije čekao da ga majka zamoli da nešto učini. Ruth je nekoliko puta uhvatila samu sebe kako mu se obraća kao nekome mnogo starijem. Povremeno ju je to ljutilo, ali Laban kao da nije ništa opazao; kad bi ga namjerno zadirkivala, nadajući se da će ga rasrditi i natjerati na prepirku, no on bi joj se samo smješkao ili se, što je bilo još gore, nije niti obazirao na nju.

Tijekom idućega tjedna kočija je prošla samo dvaput, a onda kad je trebalo da ponovno stigne, pojavile se tri jahajke tjerajući krdo konja, od kojih je desetak trebalo ostaviti kod njih.

Jedan od kaubojja, Johnny McGivern, bješe vrlo mlad, tek sedamnaestogodišnjak, a drugi su bili stariji. On dojuri ispred ostalih.

— Otvori obor, dečko! — vikao je Labonu. — Utjerat ćemo unutra konje.

Laban spremno otvori obor, a konji utrče unutra; Johnny McGivern sjaše i namjesti iza njih prečke. Neprestano se smješкао.

— Čujem da si ti ovdje konjušar — reče Labanu. — Dakle, oko podneva će stići kočija pa budi spreman. Da li bi se ovdje moglo pojesti nešto?

— Pitat ću mamu — odgovori dostojanstveno Laban, ne znajući kako da se vlada prema tom razgovorljivom strancu.

Jedan od starijih kaubojja bješe visok i vitak, riđe kose i riđih dlaka na nadlanicama.

— Ja sam Kris Mahler, sinko — reče. — A ovaj mrgud kraj mene jest Conn Conagher. Kloni ga se, dečko, jer je loše volje.

Conagher je bio vitak trideset petogodišnjak, crne kose i brkova. Na tizmana su mu bile izlizane pete, korice revolvera bjehu otrcane, a i revolverski je držak izgledao tako kao da ga je mnogo upotrebljavao.

— Ne svračaj nikakvu pozornost onome što ti priča Kris, momče — reče, gledajući vrlo ozbiljno Labana. — Ja sam vrlo miroljubiv.

— A tko vam je dao tu modricu pod okom? — upita Laban.

— Nitko mi je nije dao, sinko — reče Conagher. — Morao sam se boriti da bih je dobio.

— To je već druga takva modrica koju vidimo — umiješa se Ruth. — I Kiowa Staples je imao takvu modricu. — Kako nitko nije ništa odvratio na to, ona dodade: — On veli da će ubiti onoga koji mu je zadao tu modricu.

Conn Conagher ne reče ništa, ali Kris Mahler ga brzo pogleda i reče:

— Djevojčice, čini mi se da te zove mama.

— Nije ona kriva — reče Johnny McGivern. — Ako je Kiowa kazao to, onda je kazao!

Iz kolibe iziđe Evie Teale, brišući ruke o kecelju.

— Zar nećete ući? — dovikne. — Kočija još nije stigla, a jelo je pripremljeno.

— Ja ne bih imao ništa protiv toga — reče Mahler. — Hajdemo, Conne. Najedimo se i produžimo.

Conagher ostane vani. Promatrao je zaklon koji je gradio Laban, a dječak ga je pogledavao bojeći se njegovih prigovora. Nakon nekog vremena Conagher kimne.

— Prilično si dobro napravio sve to, sinko. Jesi li sve sagradio sâm?

— Jesam.

— To je lijepo, baš lijepo. — Conagher se približi i pozornije pogleda zaklon. — Dobro bi bilo da staviš najprije donji red, kad počneš pokrivati zaklon, a zatim isturiš malo slijedeći red. Lakše će otjecati voda.

— Hvala — reče Laban. Svidio mu se taj ozbiljni, crnomanjasti čovjek.

Njih dvojica pođu zajedno prema kolibi. Conagher skine kaput i zavrne rukave od košulje kako bi oprao ruke i lice, a onda se počeslja. Okrene se i zagleda u beskrajnu preriju.

— Sviđa mi se ovo — reče i pokaže rukom prema obzorju. — Nema ničeg ljepšeg od takva vidika.

— Opazili smo indijanske tragove — napomene Laban.

Conagher ga pogleda. Povuče obod šešira prema dolje i zagleda se u brda iza kolibe.

— Imate li pušku? — upita.

— Imamo sačmaru.

— To je dobro, ali bi trebalo da imate i pravu pušku. Vjerojatno će vam je donijeti otac.

Udoše. Dok su jeli, najviše je govorio Mahler, potpomognut Johnnyjem McGivernom. Evie je bila vesela i živahna, uzbuđena time što ima goste i što može čuti neke novosti, iako je bila riječ uglavnom o njoj nepoznatim događajima i ljudima.

Kad su ostali izašli, Mahler se još zadrži u kolibi.

— Vaša je kćerka rekla da Kiowa Staples prijeti da će ubiti onoga s kime se potukao. Je li to istina?

— Da, rekao je to. No, to su puste priče.

— A, ne, Kiowa nije takav. On ozbiljno misli ono što kaže.

— Što se dogodilo?

— Kiowa je popio malo i dva-tri puta naletio na Conaghera. Neću reći da je to bilo namjerno, no nije se potrudio da izbjegne sudar. Posvadili su se, i Kiowa je, vjerujem, očekivao borbu revolverima, no Conagher ga je udario u trbuh i srušio. Započela je tučnjava i tada ga je Conagher pošteno izmlatio.

— Da li će biti novih sukoba?

— Tko zna? Conagher je lutilica. Negdje ne ostaje dugo pa se može dogoditi da ode iz ovog kraja prije nego što se njih dvojica sretnu... ali on je i tvrdoglav te bi mogao namjerno ostati ovdje.

— Tko je on?

Mahler slegne ramenima.

— Ne priča o sebi — odgovori. — Obavlja svoj posao i ide svojim putem.

Perući posude, Evie je kroz prozor gledala Conaghera kako priteže kolan. Činilo se da je usamljen, i bio joj je simpatičan, ali on kao da je nije ni opazio. Navikla se na to. Muškarci je nikada nisu osobito zapažali, a sada kad više nije mlada djevojka, zapažaju je još manje. Vjerojatno joj niti Jacob nije svratio osobitu pozornost niti je mario za njezine želje i snove. Tražio je, jednostavno, pouzdanu ženu koja će se brinuti o njegovoj djeci i pomoći mu da stvori dom negdje na Zapadu.

Ipak, odakle joj pravo da prigovara Jacobu Tealeu što je takav? Prije nego što su se sreli, bila je vrlo uplašena; gotovo je sav novac potrošila a nije imala nikakvih rođaka. Nije mogla nikamo otići. Jacob je tražio pomoć, a ona je tražila utočište, te su oboje našli ono što su željeli.

Sada ima dvoje djece i ne boji se obaveza da ih odgoji; zavoljela ih je oboje. No, ona je žena, puna ljubavi, i potreban joj je netko tko će zaželjeti tu ljubav. U duši joj je praznina, čežnja koju mora zadovoljiti, ljubav koju mora nekome dati.

Priđe vratima kad su jahači otjerali svoje malo krdo prema drugim postajama na zapadu. Ona i Ruth su stajale i gledale za njima dokle god nije nestala i prašina.

Laban se već prihvatio svog posla. Skidao je borove i cedrove grane sa zaklona za životinje i nanovo ih slagao.

— Teže će prodrijeti voda ako složim najprije donje redove, zatim isturim gornji red — objasni. — Ne znam gdje mi je bila pamet kad sam napravio ovo.

Bili su opet sami i vratila se tišina.

III

Conn Conagher sveže maramu preko usta kako bi manje gutao prašinu jašući na zaštelju. Okrene se i pogleda prema kolibi, no već ju je sakrivala uzvišena prašina.

Kako je taj čovjek mogao ostaviti ženu i dvoje djece u divljini! — pomisli. No, u istom je trenutku znao da mnogi u ovom kraju mbraju prihvatiti rizik; neki skupo plate svoju odvážnost, a neki ne.

Nije razmišljao o Kiowi Staplesu. Navodno je revolveraš i ubio je dvojicu; jednog u Tin-Cupu u Coloradu, a drugog u Mobeeteu u Texasu. Medutim, vido je on već mnogo takvih koji vjeruju da su osobito spretni u rukovanju revolverom, a kasnije su završi-

li pod zemljom. Neprestano se pojavljuju takvi i nestaju.

Protrlja neobrijanu bradu i zaškilji kroz prašinu. Badio se mišlju da odjaše u Tucson ili, možda, u Californiju. Dojadio mu je taj neugodni sjeverac u Texasu i New Mexico.

Svakog je dana sve stariji, i vrijeme je da pronade neko mjesto gdje će se zaustaviti. Dvadeset i dvije godine proveo je na nemirnim konjskim leđima pa bi trebalo da pronade za sebe stolicu na nekoj verandi ili provede zimu u nekom od raskošnih hotela u Colorado.

Tada puhne kroz nos, srdit sam na sebe. O čemu on razmišlja? Ta, ne može sebi priuštiti ni nove čizme. Običan je kauboj s mjesečnom plaćom od trideset dolara, i vjerojatno će takav kauboj i ostati.

Prilično su brzo tjerali konje; mada se sunce približilo zapadnom obzoru, nisu se zaustavili. Slijedeća postaja nije više daleko pa su vjerovali da će uskoro stići do tople vatre i gotove večere.

— Što ti misliš? — obrati se Kris Mahler Conagheru. — Da produžimo?

— Plaćeni smo za ovaj posao, nije li tako? Prema tome, zašto da gubimo vrijeme? Možemo stići do postaje prije ponoći, a konji se neće izmoriti. Već sutra bit će čili kao lastavice.

U postaji Red Rock bjehu dva čovjeka, ali se to nije moglo naslutiti kad je u dvorište utrčalo krdo. McGivern odjaše do obora i otvori vrata; konji spremno uletješe unutra jer su nanjušili vođu u koritu za napajanje i htjeli što prije stići do nje.

Kućna se vrata oprezno otvorila tek kad je pred njima sjahao Mahler.

— Tko je tu? — začu se pitanje.

— Anđeli s neba! — dovikne Conn Canagher. — Otvorite, plašljivci, i pustite nas unutra!

Zaškripe šarke kad su se vrata širom otvorila. Ugledaše čovjeka u bijeloj potkošulji, s puškom u ruci.

— Pobrinite se za svoje konje — reče on — pa uđite. Ja ću za to vrijeme skuhati kavu.

Skinuvši sedlo sa svog konja i puštivši ga u obor, Conagher pođe za ostalima u kuću. Bio je umoran.

Ukočenim je prstima obuhvatilo šalicu i zamišljeno se zagledao u kavu. Ako ostane u ovom kraju, morat će da nabavi sebi krznen kaput, jer je sve hladnije i hladnije; neće otići dokle god mu prijete Kiowa... najprije će se sresti s njim. Vjerojatno su to samo prazna naklapanja, no nikada se ne zna.

Čekajući da dobije grah i kukuruzni grah, skine čizme. Na čarapama se pojavila još jedna rupa. To ga podsjetilo na jednog kauboj koji je u proljeće htio oprati noge i ustanovio da na njima ima dva para čarapa koje nije ni zamijetio.

Uzme opet šalicu i srkne kave, gledajući u vatru. Nagledao se u svom životu raznih logorskih vatri, u raznim krajevima.

Upravitelj postaje bio je pedesetogodišnjak, a konjušar još stariji, no ovdje su pronašli krov nad glavom. Što je čovjek stariji, to teže podnosi život. Jače ga muči hladnoća, a i nerado spava na zemlji. U tim bi godinama trebalo da svatko ima svoj dom, kutak u kojem se može smiriti i čekati suton svog života.

Conagher pogleda svoje čizme. Pete su se izlizale, a potplati stanjili. Ima sreću što jaše a ne hoda, inače te čizme ne bi više dugo trajale.

Nikada nije imao pravi dom. Majka mu je umrla kad su mu bile četiri godine, a otac je otišao graditi željezničku prugu i nije se nikada vratio. Prihvatili su ga stric i strina, ali se pošteno odužio radom. O, i te kako je radio! Strina mu je uvijek prigovarala zbog toga što mu se otac nije vratio... no, mnogi od onih koji su otišli na Zapad, nisu se vratili, i to ne svojom krivnjom. Za neke su bili kobni Indijanci, za neke kolera, za neke glad i žed, a neke su ubili ljudi poput Kiowe Staplesa, ljudi željni slave. Neke je zbacio konj u preriji i ostali su ondje da umru, ili su ih pregazila preplašena goveda, ili su se utopili u rijeci... na stotinu se načina moglo zaglaviti. Vjerojatno će i on umrijeti na taj način.

Netko mu napuni šalicu, a on zahvali i ne pogledavši ga. Prsti su mu se napokon ugrijali. Prokletstvo, kako je

u ovom kraju vruće danju, a ledeno noću!

Vrijeme je da potraži neko mjesto gdje će prezimiti.

Iza njega su dvadeset dvije godine rada i lutanja, a pred njim samo sumorna budućnost; mišići će biti sve krući, sve brže će se umarati, sve teže će se grijati. U svom je životu zabijao klinove za pričvršćivanje tračnica, pilo drva i sudjelovao u gradnji nekoliko planinskih cesta u Coloradu. Zatim je radio kao kočijaš u Santa Feu, četiri je godine proveo u vojsci za vrijeme građanskog rata i dogurao do naredničkog čina. Dvaput je bio ranjen i pobjegao je iz zatvora u Andersonvilleu. Tri puta je tjerao stoku iz Texasa na sjever i radio kao kauboj u Texasu, Arizoni, Nebraski i Wyomingu. Bio je to naporan život, gorak, samotnjački život kad se prijeđe dvadesta godina.

Dok je bio mladić, sve mu se činilo lakim, a život vječnim. Često je sanjario o djevojkama, ponajviše o jednoj čije se lice mijenjalo, ali je uvijek bila jako zaljubljena u njega, a on je bio spreman da umre za nju... samo što je, nekako, nije nikada susreo.

Nikada nije mario za lake žene, iako je imao posla s njima. Zainteresirala ga je jedna djevojka u Missouriju, u gradu u koji je dotjerao stoku... ali se udala i imala već sinčića kad se on vratio. Tako je bilo i bolje, jer nije bila njegov broj... pokušavao je uvjeriti sebe. Sada mu je trideset pet godina, ima samo svog konja i sedlo, a žene nisu sklone onome tko nema ništa i ne ide nikamo.

Te su mu misli prolazile kroz glavu dok je jeo grah i neko užasno žilavo meso. Močio je kruh u sok od pečenke, a ona se opet prihvatila kave. Nju je obožavao, jaku i gorku.

Nevolja je u tome, mislio je, što teško mogu sresti onakvu ženu kakvu zamišlja, a drukčiju neću. Ne želim neku krupnu, vjetropirastu, drsku ženu, već želim nježno i ženstveno stvorenje kojem bih mogao odnijeti cvijeće a da ona ne pomisli da sam poludio. Žene koje sam upoznao, barem one neudate, traže muškarca s mnogo zemlje, stokom i kućom koja

nema samo dvije sobe. Što se tiče kuće, nju bih mogao sagraditi. Uvijek sam se spretno služio alatom.

— Što ćeš učiniti kada dobiješ plaću, Conne? — zapita Kris Mahler. — Napit ćeš se?

— Ne vjerujem. Potražit ću neki posao, neko mjesto gdje ću se odmarati do kraja zime.

— Ideš na jug?

— Ne idem. — Stvorio je odluku u onom času kad ju je i izrekao. — Ostat ću ovdje. Negdje u ovom kraju.

— Imaš ovdje neke prijatelje? — zapita Johnny McGivern.

— Nemam nigdje nikakvih prijatelja. Izuzev one koji se okupe kad se pije, a njih ne uzimam u obzir. Čini mi se kao da lutam otkad pamtim.

— Priča se da si vidio mnoge krajeve.

— Ja? Tjerao sam goveda od Mus-selshella u Montani do Rio Fuerte-a u Sonori, a nagrada za sve to su žuljevi od sedla i iskustvo, te izgubljen palac na Brazosu kad sam htio još nednom omotati laso oko unkaša, a u istom času govedo je, teško sedam stotina kilograma, napelo uže. Laso mi je odrezalo palac, a bio sam udaljen pedeset kilometara od ranča i trideset kilometara od grada. Pritisnuo sam ranu uz košulju kako bih smanjio krvarenje, zagrijao željezo za žigosanje i njime spalio ranu. Tada sam odjahao u grad, gdje je bila vojna postaja, i zamolio vojnog liječnika da mi pregleda ranu. On ju je pogledao, a onda je kazao: »Izgubio si palac, momče.« To sam i ja znao. Potom mi je dao čašu viskija, iskapio je pice, malo mi je očistio ranu, previo je i naplatio četiri dolara za svoj posao. — Conagher ustane. — Vrijeme je za spavanje. Gdje mogu leći?

— Gdje god hoćeš; bitno je da si na podu — odvrati upravitelj postaje.

— Jedna žena koja živi istočno odavde vidjela je prije nekoliko dana indijanske tragove — napomene Conagher prostirući gunjeve.

— Ja nisam vidio nikakve tragove. Vjerojatno izmišlja.

— Ako kaže da je vidjela tragove, onda ih je vidjela — promrmlja Conag-

her skidajući hlače. — Ona je vrlo sabrana i pouzdana.

Za doručkom je Johnny McGivern znatiželjno pogledavao Conaghera.

— Što ćeš učiniti s obzirom na Kiowu Staplesa? — zapita napokon.

— Učiniti? A što se tu može učiniti? Kako god pošao, uvijek će naići na nekog Kiowu Staplesa, u svakom gradu i u svakoj kaubojskoj družini. Ako bih dopustio da me uznemiruju takvi ljudi, ne bih stigao daleko. Vidio sam ih ja već mnogo. Pojave se i nestanu. Ako bude gledao svoja posla, i ja ću gledati svoja. A ako započne bilo što, namrgodit ću se i sručiti na njega.

Dobivši plaću u Plazi, Conagher uze svog konja iz obora prevoznickog poduzoća, baci na njega svoje staro sedlo i odjaha nih ulicu. Zaustavi se pred krčmom, priveže konja i uđe.

Unutra je bio Mahler. Odmah pozdravi Conaghera.

— Popij jednu sa mnom — reče mu. — Dobio sam nov posao. Vodit ću stoku na pašu.

— Imaš sreću! — odvrati Conagher i popije svoje pice. Pri tome pogleda goste oko sebe. — I ja ću platiti jednu čašicu, a onda idem.

— Staples je u gradu — napomene Mahler nagnuvši se prema njemu.

— Neka ide do vraga.

Conagher odjaše do trgovine, koja je bila vrlo blizu, i kupi novo uže, kave, slanine, brašna, sušenog voća i još neke sitnice. Strpa sve to u vreću, a nju smjesti iza sedla. Upravo je htio objesiti smotano uže o jabuku sedla kad začuže iza sebe korake.

— Dajte, Conagheru, ovaj put se nećemo služiti šakama.

Bio je to Staplesov glas. Conagher se okrene na peti, smjesti zamahne užetom i udari revolveraša po licu. Bio je to grub udarac; smotano je uže nalikovalo željezu. Udaren preko usta i nosa, Staples zatetura natraške i naleti na prečku za vezanje konja.

Sasvim smireno, bez ikakve žurbe, Conagher opet zamahne užetom i udari Staplesa po ustima baš kad je posegnuo za revolverom.

Revolveraš nije mogao ništa. Očekivao je borbu revolverima ili sva-

đu...očekivao je sve drugo samo ne ovo. Conagher se raskoračio pred njim i, prikovavši ga uz prečku, nemilosrdno ga je mlatio užetom.

Na koju se god stranu pokušao Staples izmaknuti, uvijek bi ga dočekalo uže. Slomilo mu je nos i raškrvarilo usne, obraze i uši, a kad je napokon izvukao revolver, smotano mu ga je uže izbilo iz ruke i bacilo u prašinu.

Conagher se ni u jednom trenutku nije žurio. Udarao je Staplesa gotovo nehajno, kao da sve to nije nimalo važno. Okupljena je gomila promatrala prizor nijemo i zaprepašteno.

Kad se Kiowa srušio na koljena, Conagher ga udari još jednom i baci u prašinu.

— Najbolje bi ti bilo da odeš odavde, Staples — reče mu tada. — I ne diraj više taj revolver. Nisi sposoban da rukuješ njime. Osim toga, ne bih htio da mi se opet nađeš na putu. Ne sviđa mi se da izazivaju nekakvi početnici.

Podigavši sa zemlje revolver, izvadi iz njega metke i spusti ih u džep, a revolver baci u korito s vodom. Tada uzjaše i napusti grad.

Kiowa Staples je nepomično sjedio, uvjeren samo u jedno: da će se Conagher vratiti ako se on pomakne. Sjedio je dišući isprekidano, dok mu je iz nosa kapala krv.

Gomila se polako razide. Digavši se napokon, premlaćeni se revolveraš klonulo nasloni na prečku i grčevito uhvati za nju, objesivši glavu.

— Kiowa, hoćeš da ti posudim svoj revolver? — reče jedan građanin, uvijek željan borbi i gužvi.

Staples okrene glavu i tupo ga pogleda, a onda se uspravi i odtetura. Zelio je jedino konja. Zelio je jedino odjahati odavde.

IV

Kad Jacoba Tealea nije bilo već dva mjeseca, u Evie se javiše prve sumnje. Znala je da je, možda, morao odjahati daleko kako bi pronašao stoku,

no on bi se, svakako, javio. Poslao bi pismo.

Jacob nije nikada bio nemaran. Istina, nije svraćao osobitu pozornost njezinim željama i potrebama, ali je uvijek činio ono što je trebalo učiniti. Drugim riječima, da je mogao, zacijslo bi bio poslao poruku.

Zalihe koje je dovezla kočija potrajale su dugo, a Evie je već naručila i nove. Uspjela je, čak, uštedjeti dva dolara, koje je brižljivo spremila.

Međutim, zabrinjavao ju je Laban. radio je odveć marljivo, timareći konje, pripremajući ih za kočiju, vodeći ih na pašu kako bi se uštedjelo njihovo sijeno i cijepajući drva za kuću. Nekoliko mu je puta pokušala pomoći, ali on je to odbijao, želeći da sve obavi osobno.

Kiowu Staplesa nije vidjela više ni jednom. O onome što se dogodilo, ispričao joj je ukratko Charlie McCloud.

— Nikada nisam vidio ništa slično — reče on. — Staples je želio borbu i Conagher je udovoljio njegovoj želji. Možete li zamisliti kakvo je strašno oružje čvrsto smotano uže, dugačko petnaestak metara? U jedno sam čvrsto uvjeren. Staples će, možda, pucati na Conaghera iz zasjede, ali neće više nikada stati sučelice njemu. Nije očekivao ništa takvo. Očekivao je da će Conagher posegnuti za revolverom pa ga je to uže potpuno ošamutilo. Dobio je četiri-pet udaraca prije nego što je mogao poduzeti bilo što, a Conagher mu ni za tren nije dopustio da se sabere. Ja vjerujem da je tim mlaćenjem izliječen jedan budući revolveraš.

Evie gotovo nije mogla zamisliti da bi Conagher, tih i suzdržljiv, mogao biti takav. Kad je izrekla svoje mišljenje, McCloud slegne ramenima.

— Ja držim, gospođo Teale, da je taj Conagher proživio štošta. Nije postao takav najednom, u tren oka. Očeličile su ga godine i godine takva života. Doživio je štošta, i više ne dopušta da ga uznemiruju nadobudni i napuhani početnici. Njemu nitko ne može nametnuti svoju volju. Govoreći o njemu, sjetio sam se Billyja Brooksa iz Dodgea. Billy je bio maršal, sposoban mar-

šal, a rado se služio revolverom. Za prva dva-tri mjeseca pogodio je trinaestoricu ljudi... Nije ih sve ubio, ali se borio s njima. A onda se zakačio s žilavim starim lovcem na bizone, s Kirkom Jordanom, i Kirk je nategnuo uši Billyju. Istjerao je Billyja iz grada. Svaki revolveraš koji se želi proslaviti, trebalo bi da izbjegava ljude poput Kirka Jordana ili Conna Conaghara, a i još nekolicinu koje znam. Ti ljudi ne podnose nikakve budalaštine.

* * *

Prispjeće kočije bješe glavni događaj dana, a kad bi se ona udaljila, trebalo je oprati posude i pobrinuti se za konje. Kočija je donosila novosti; pričalo se o politici, revolverašima, Indijancima i stanju na pašnjacima.

Uveče bi Evie stajala pred vratima i gledala u daljinu, udišući miris vruće trave i slabiji miris cedrova s planinskih grebena.

Nikada joj ne bi dojadilo promatranje prerije i gledanje travurina koje je nosio vjetar i odnosio ih u daljinu. Katkada bi nabrojila pedeset-šezdeset travurina koje bi se zaustavile kad bi prestao vjetar i krenule opet čim bi se pojavio povjetarac.

Kamo odlaze? — pitala se. Postoji li negdje nekakva ograda na koju se objese i odmore? Postoji li negdje gusto grmlje? Neka gusta šuma? Planinski lanac? Ili samo putuju i putuju oko svijeta?

I kroz prozor kraj kojeg je kuhala i prala posude, mogla je vidjeti široku nizinu; vidjela je sjene koje su bacali oblaci i neprestane mijene svjetla u nepreglednoj preriji.

Gdje je kraj te nizine? Nije znala, a nije ni pitala, jer nije htjela sve pretvoriti u kilometre. Za nju je nizina bila beskrajna... poput mora.

— Šteta što nemamo više novina i knjiga — reče jedne večeri Laban. — Treba da se školujem.

— Da, svima nam je potrebno čitanje. — Evie prestane šivati. — Porazgovarat ću s McCloudom. On bi mogao pronaći neke novine i časopise. — Nastavi šivati, mada su joj se umorili prsti i zaboljele je oči. — Do tada možeš, Labane, čitati zemlju.

— Zemlju?

— Da, gledaj zemlju, Labane. Posvuda su priče. Promatraj nebo i drveće, životinjske tragove i ptičji let. Naučit ćeš ono što te ne može naučiti ni jedna knjiga.

— Jučer sam vidjela zmijski trag — reče Ruth. — Blizu izvora.

— Budi oprezna — opomene je Laban. — Uokolo ima čegrtuša.

Kad su prestali razgovarati, začuli su kojote. Najednom nastade nekakva strka u oboru.

— Indijanci! — Laban skoči na noge i potrči prema sačmari.

I Evie ustane. Priđe vratima i uzme još upaljenu svjetiljku koja je visjela ondje. Naglo otvori širom vrata i podigne svjetiljku.

Dvorište je bilo puno konja, a među njima se vidio divan divlji pastuh koji je navaljivao na ogradu obora.

On se hitro okrene prema svjetlu i vrištavo zarže, izazovno koliko i zapanjeno. Nije bio lijep, no vidjelo se da je jak. Imao je ružnu glavu i zube što su bljesnuli kad je zakolutao očima prema svjetlu. Bijesno je kopkao kopitom tvrdu zemlju. Iznenada se okrenuo i, ugrizavši najbližeg konja, otjerao krdo iz dvorišta.

Evie je dugo stajala na pragu i slušala sve tiši topot, a onda se uputi prema oboru.

Onđje su se konji uznemirili i uplašili, privučeni divljinom dolutalog pastuha, ali i ispunjeni strahom. Počela im je govoriti i smirivati ih. Zнала je već da u preriji ima divljih konja, no sada ih je prvi put vidjela. Dugo se sjećala onog pastuha i njegova divljeg pogleda.

Kad je zatvorila iza sebe vrata kolibe, osjetila se mnogo ugodnije.

* * *

Zahladnjelo je. Evie je velik dio vremena provodila vani s djecom i skupljala drva na obroncima. Vukli su do kolibe velike grane srušenih stabala i tanke grančice... sve što bi uspjeli pronaći. S vremena na vrijeme doveli bi vranca i on bi im vukao drva.

Jednoga ledenog jutra zaustavio se u dvorištu Charlie McCloud, skočio s kočije i otvorio vrata putnicima. Bilo ih je četvero: dvije žene, vidjelo se da

su dame, i dvojica muškaraca, koji su se doimali vrlo žilavo i sposobno. Obojica su imali šešire sa širokim obodom i čizme, a viši je nosio na prsima značku saveznog maršala.

Charlie posegne u prostor za prtljagu i izvadi hrpu novina i časopisa, te nekoliko knjiga.

— Nadam se da ćete tu naći nešto zanimljivo, gospodo Teale — reče.

Evie brzo donese jelo na stol i obrati se ženama.

— Da li biste radije čaj? — zapita. — Imam ga.

— Imate čaja? — reče starija. — Rado bismo ga popile ako vas ne gnjavimo time. Kava... kava je strašno jaka.

— Ovdje se svima sviđa jaka kava. Kažu da je preslaba ako na njoj ne može plutati potkova.

Donijevši čaj, Evie izvadi iz ormarića tanjur s kolačićima.

— Dosada niste bili iskreni prema nama, gospodo Teale — promrmlja McCloud zureći u tanjur. — Prvi put vidim kod vas kolačiće.

— Nisam znala da ih rado jedete. Ja često pripremim i uštipke.

— Pročuje li se to — reče Charlie — ovamo će pohrliti svi kauboji iz okoliće.

— Oprostite nam — obrati se Evie putnicima — ovdje je sve prilično pristojno. Nadamo se da ćemo iduće godine dograditi još jednu prostoriju pa ćemo imati više mjesta.

— Meni se ovdje sviđa, zaista mi se sviđa — reče mlađa putnica. Moglo joj je biti tek devetnaest godina, a imala je velike plave oči i dugačke trepavice. — Ja sam Lucy Baker, a ovo je moja tetka: Celestine Scott. Stigle smo iz Philadelphije, a putujemo u Prescott. Tražimo mog brata.

— On živi u Prescottu?

— Ne, to je posljednja adresa koju smo dobili od njega. Poslao nam ju je prije... prije dvije godine.

— Dvije godine? Pa, za to je vrijeme mogao stići na drugi kraj svijeta. Kako se zove?

— Scott Baker... Lako se može prepoznati. Visok je i ima tamnu kovrčavu kosu. Na jagodičnoj kosti mu je malen ožiljak, a posebno je poznat po

lijepu smiješku. Uvijek se šali... ljudi su govorili da je neobuzdan, ali to je, jednostavno, njegov način življenja.

— Ako naide, porazgovarat ću s njim — reče Evie. — Ostavite mi svoju adresu.

Najednom zapazi visoka čovjeka s maršalskom značkom. Izraz lica mu je bio čudan i vrlo je užurbano miješao svoju kavu. Drugi je čovjek piljio u tanjur.

— Gospođice — reče iznenada maršal, pogledavši je — ako se zaustavite u Plazi, najbližem gradu, mogli biste ga susresti. Ne mogu tvrditi, no postoji ondje neki Curly (kovrčavi, nap. prev.) koji odgovara vašem opisu.

Evie naglo podigne glavu i uhvati maršalov pogled; on polako zatrese glavom.

Scott Baker... kovrčava kosa... Curly Scott! Charlie McCloud ga je već nekoliko puta spomenuo pred njom. Curly Scott pripada Parnellovoj družini, za kojom traga »Wells Fargo« zbog napada na kočiju. Petorica su, katkad šestorica, i poznati su kao vrlo opasni.

Smoke Parnell, vođa družine, upadljivo je mršav i ima dugoljasto lice oštih crta. Izvrstan je strijelac puškom, a spretno rukuje i revolverom. Došao je iz Nevade i osumnjičen je za napad na kočiju južno od Prescottta. Za družinom se traga i zbog nekoliko napada na rudare te barem jedno ubojstvo pri tim pljačkama.

— Vaš je brat već dugo ovdje? — zapita maršal.

— Došao je prije tri godine — odgovori Lucy Baker. — Napustio je školu i htio neko vrijeme okušati sreću kao rudar. Imao je malen rudnik negdje u Mogollonima. Ne znam je li ga poslužila sreća, no mi smo se, kad nam se nije dugo javio, zabrinuli... a moja je tetka, ionako, željela posjetiti Zapad.

Evie natoči i sebi čaja te sjedne za stol, a maršal i njegov pratilac izadoše da porazgovaraju sa Charlijem McCloudom. Čeznula je za ženskim razgovorima. Gledajući njih dvije, žalila ih je sluteći kako će se obje zaprestiti kad doznaju da je Curly Scott odmetnik.

— Meni se sviđa ovdje — reče iznenada. — Čini mi se da ovdje postoji ne-

što posebno, nešto što se ne vidi... nešto u vjetru. — Popije nekoliko gutljaja čaja i nastavi: — O, život je vrlo težak! Nedostaju mi žene s kojima bih mogla razgovarati, nedostaje mi ono što sam imala na Istoku: koncerti li-mene glazbe, plesovi... Ovdje vidimo nekoga samo kad stigne kočija. No, prava se glazba upozna kad se čuje vjetar u krošnjama cedrova ili među borovima. Jednog ću se dana popeti na konja i odjahati onamo — pokaže na nepreglednu travu pred njima — dok ne ugledam drugu stranu... ako druga strana postoji.

— A što je s Indijancima? Zar ih se ne bojite? — upita Lucy Baker.

— Dosada ih nismo vidjeli. Čujemo samo glasine. Apaši napadaju na jugu, ali se zasada nisu pojavili ovdje. Suočit ćemo se s tim problemom kad budemo morali.

Još dugo nakon njihova odlaska, Evie je čula njihove glasove. Obje su se putnice na kraju raspricale o odjeći i modi, o kazalištu i školama. Često je zastajala i pogledavala preriju, koju je suton prelio najprije modrom bojom, pa rumenilom. Nastojala se sjetiti svega o čemu se pričalo.

Kajala se što ih nije upozorila i otkrila im što je sa Curlyjem. One će se zaustaviti u Plazi, no ondje će biti i maršal, a Curly će, ako dozna da su stigle, doći da ih vidi.

Sutradan rano ujutro Laban je otišao nahraniiti stoku. Ruth je posla s njim, a Evie se prihvatila pranja posuđa. Brišući ruke o pregaču, gotovo je automatski pogledala prema brdima.

Odmah je opazila Indijance. Bilo ih je desetak, a jahali su jedan iza drugoga niz padinu. Među njima nije bilo žena. Bili su to samo ratnici, spremni za borbu.

— Labane! — vikne ona. — Dođi u kolibu! Dođite oboje! Brzo!

Laban se uspravi i htjede pobuniti, a onda uhvati Ruth za rame.

— Hajdemo — reče.

Djevojčica se istrgne.

— Prestani mi zapovijedati! — vikne.

— Ruth! — dovikne strogo Evie. — Smjesta dođi!

Ruth zausti želeći da obrani svoju nezavisnost, no Laban je podigne u

naručaj i odnese prema kolibi iako je mahala nogama i bunila se. Spusti je pred vratima, a ona odmah potrči natrag.

— Što je, mama? — zapita Laban.

— Indijanci — odgovori Evie. — Silaze s planine. Radije uđi, Ruth.

Djevojčica se naglo okrene, pogleda prema padini, a onda, problijedjevši iznenada, utrči u kolibu. Laban uzme naramak drva i također uđe. Zatvori na stražnjoj strani kolibe čvrste drvene kapke. Na zidovima su postojale rupe kroz koje se moglo pucati.

Evie ostavi vrata napola otvorena. Srce joj je lupalo, a usne se osušile.

— Labane — reče — ne smiju saznati da smo sami i da smo se uplašili.

— Dobro, mama. — On je stajao nasred prostorije i gledao oko sebe, pitajući se da li bi trebalo da još nešto učini. — Pokušat će da nam oduzmu konje.

— Vjerojatno. Spriječit ćemo ih ako budemo mogli.

Indijanci iznenada ujahaše u dvorište i zaustaviše se ugledavši je na pragu. Laban je stajao iza nje, spreman da zalupi vrata i spusti preko njih prečku.

— Što želite? — upita Evie.

— Hrane — odgovori jedan od njih. — Vi dati nama hrane.

— Žao mi je, ali nemamo je ni mi dovoljno.

Ruth uzme pušku koju im je donio Charlie McCloud i gurne cijev kroz rupu na zidu.

— Vi nama dati hrane ili mi uzeti konje. Uzeti kravu.

— Odjašite odavde — naredi Evie. — Ne želimo neprilike, ali ne smijete ovako upadati ovamo. Ne sviđaju mi se prijetnje. Idite!

Promatrali su je. Konji su se premještali s noge na nogu, a jedan Indijanac polako obiđe kolibu.

Evie je stajala nepomično, skrivajući sačmaru u naborima suknje. Slutila je da nisu osobito sigurni u sebe. Vidjela su jednu puščanu cijev, a ona se vladala vrlo samouvjereno.

Jedan ratnik okrene konja i uputi se prema oboru.

— Kažite tom čovjeku da ne dira naše konje — reče ona odrješito.

Izenada jurnuše prema njoj.

Tko zna što ju je upozorilo. Možda napinjanje mišića prije nego što su konji jurnuli. Bili su samo petnaestak metara od vrata kad su krenuli.

Ona podigne sačmaru i opali s boka... nije imala vremena da je više podigne. Tada ustukne tako brzo da su joj se umalo splele noge, a Laban zatvori vrata i spusti prečku.

Na vrata naletješe tijela, a ona otvorila rupu na njima i opali kroz nju iz sačmare.

Začuje krik, zatim bježanje u stranu.

Laban pritrči Ruth, uzme joj pušku i opali gotovo bez ciljanja.

— Pogodila si jednog, mama — reče Ruth. — Jedan leži, a jedan strašno krvari.

Laban je ne samo imao pušku već je bio i spretan strijelac. Promatrao je konje dok su Ruth i Evie išle od puškarnice do puškarnice da vide što se zbiva.

Vani je bilo vrlo tiho.

— Mama — reče Laban — uskoro će stići kočija. Indijanci će je dočekati ovdje.

Kočija... potpuno je zaboravila na nju.

— Ruth — reče ona — popni se na tavan i promatraj put. Kad opaziš kočiju, vikni nam, pa će Laban početi pucati.

— A što onda ako ne budem imao nikakav cilj? — upita Laban.

— Ipak pucaj. Opomenut ćeš kočiju. Pucaj onamo gdje bi se sakrio da si Indijanac.

Evie priđe ognjištu. Prigrije kavu i grah te nareže meso. Kočija će, vjerojatno, projuriti mimo, ali ako se zaustavi, putnicima će i te kako goditi toplo jelo i vruća kava.

S vremena na vrijeme pogledavala je kroz puškarnice, ali se vani nije ništa micalo. Kao da nije bilo ni daška vjetra. Vidjela je suncem obasjanu travu i konje u oboru. U kolibi je bilo prilično mračno jer je kroz kapke prodiralo vrlo malo svjetla.

Svaki se čas može pojaviti kočija. Na njoj će sjediti Charlie McCloud ili

Ben Logan, ovisno o tome koji je danas na redu, i bit će izvrstan cilj. Nadala se da među putnicima nema žena.

Napuni sačmaru. Bojala se, ali je znala što mora učiniti. Nepoznat je broj Indijanaca; vidjela ih je desetak, no možda ih je dvaput više.

Minute su sporo prolazile. Natoči kavu sebi i Labanu, koji je pio kavu samo kad bi vani bilo vrlo hladno.

— Još su tu, mama — reče Laban. — Maloprije je uzletjela jedna svraka. Nešto ju je uplašilo, a i konji su uznemireni.

Gdje li je kočija?

— Mama, eno je! — dovikne iznenađena Ruth. — Stiže kočija!

Laban opali. Pucanj bješe nenaravno rezak nakon duge tišine. On odmah opali još jednom.

Uto ugledaše kočiju.

Konji su trčali svom snagom, a kočijaš se pogurio na svom sjedalu; Evie nije bilo jasno kako se uspijeva održati na kolima koja su neprestano poskakivala. Kočija je jurila ravno prema kolibi, a onda se kočijaš iznenada uspravi i skrene konje malo udesno, pred vrata.

Evie pritrči vratima i ukloni prečku. Kola su se upravo zaustavila.

Ona otvori širom vrata kad su iz kočije gotovo ispala dva muškarca i jedna žena. Jedan muškarac izvuče iz kočije nekog ranjenika. U kolibu utrči kočijaš Ben Logan; prsa i jedna ruka mu bjehu krvavi. Čvrsto je držao kolt i opali prije nego što su zalupili vrata.

— Napali su nas pet kilometara odavde — reče on. — Vjerujem da smo pogodili dvojicu, no zadali su nam grdnih neprilika.

Zatetura natraške i gotovo se sruši na klupu za stolom.

Ona dva neozlijeđena putnika su, kad su uvukli unutra ranjenika, odmah prišli puškaricama. Sada se gotovo neprekidno pucalo, a prostoriju je ispunio dim baruta.

— Kakav krov imate, gospodo? — zapita jedan putnik. — Nisam opazio dok smo ulazili.

— Pokriven je zemljom.

— Imamo sreću! Znači, oni ga ne mogu zapaliti.

Pucnjava počne jenjati i prekine se.

Drugi putnik, nizak i zdepast, četvrtasta odlučna lica, okrene se prema Loganu.

— Bene — reče — moramo ukloniti kočiju. Oni će je zapaliti i tako spaliti kolibu.

— Koliba je od kamena — napomene Evie.

— To nije bitno. Spalit će nam vrata i tada pucati kroz otvor. Uostalom, upropastio bi nas i dim.

— Konji su još upregnuti — reče Ben — ali ja ne mogu držati uzde.

Putnica je za to vrijeme klečala kraj ranjenika i nježno mu otkopčavala prsluk i košulju. Evie joj priđe.

— Možda bi bilo dobro da ga smjestimo na krevet...

Putnica je pogleda. Bila je još vrlo mlada, okrugla ljepuškastog lica.

— Bolje je da ga ne mičemo — odvratiti. — Možda mu je metak raznio crijeva.

Te grube riječi malo zapanje Evie. Nasluti kakvim se poslom bavi ta djevojka.

— Da, da, svakako — reče. — Imamo vruće vode, a i zavoja. Na žalost, ja ne znam mnogo o ranama.

— Ja znam — odvratila sabrano djevojka. — Vidjela sam ih mnogo. Živjela sam u gradovima gdje se često pucalo.

Zdepasti putnik odškrine vrata i izviri van.

— Jedan konj leži — reče. — Treba da najprije ispregnemo njega da prerežemo ormu.

— Onda je prereži — reče Logan. — Nemamo vremena za razbacivanje, čovječe.

Dobaci nož putniku, koji je oklijevao samo za tren, a onda se išunjao i kleknuo. Nekoliko je puta zamahnuo lovačkim nožem, ostrim poput britve. Tada zgrabi bič i ošine najbližeg konja, koji poskoči i povuče ostale. Odjurili su kroz dvorište i pregazili jednog Indijanca koji je iznenada iskočio iz zaklona iza cedrova debila.

Zdepasti putnik jurne prema vratima i spotakne se. Uvukli su ga unutra dok je tanad bubnjala po vratima ili se odbijala od kamenih zidova. Potom zavlada opet tišina.

Djevojka je u međuvremenu prišla Benu Loganu te mu spretno oprala i previla ranu.

Popodnevnu je vrućinu zamijenila večernja svježina.

— Što misliš, Bene? — zapita zdepasti putnik Logana. — Da li će oni ostati i boriti se ili će se povući?

Ben Logan slegne ramenima.

— Ja mislim da će se povući — odgovori. — Indijanci nerado nastavljaju bitku koju gube, a oni su danas izgubili više ljudi nego u nekim okršajima s vojskom. Vjerujem da će pokupiti svojega poginulog i pokušati da se dokopaju konja, ali će, vjerojatno, otići. Znaju oni sasvim dobro brojiti i zaključivati pa im je jasno da je ovdje unutra četiri-pet pušaka i da smo iza kamenog zida. Zacijelo im nije niti na kraj pameti da se bore za nekakvu medalju.

Veče je prolazilo sporo, a noć još sporije. S vremena na vrijeme opalili bi prema oboru, tek da odbiju Indijance. Mjesečina im je pomagala da vide prednju i obje bočne strane obora; jedino stražnju stranu nisu mogli motriti.

U svitanje su konji bili još u oboru, tijelo poginulog Indijanca je nestalo, a u deset sati shvatili su da je opsada prekinuta.

— Ne brinite — reče Logan. — Budućići da kočija nije stigla u Plazu, potražići će nas.

I potražili su ih... Došlo je četrdesetak jahača, teško naoružanih.

V

Apaši su došli i otišli i nisu ostavili nikakve tragove na krajoliku. Bila je to mala otpadnička skupina koja je napustila njihova skrovišta u dalekim planinama Sierra Madre i prešla preko granice.

Gledajući smeđu jesenju travu, Evie Teale je razmišljala o Apašima. Prošao je tek jedan tjedan od onog dana kad su dojahali ljudi iz Plaze, no čini-

lo joj se kao da je prošla čitava vječnost.

Ipak, Apaši su ostavili trag na njoj, a i na Labanu i Ruth. Od sada će svi biti oprezniji, svjesniji onoga što bi im se moglo dogoditi. S druge strane, napad ih je ojačao; suočili su se s neprijateljem i preživjeli.

Evie Teale je najednom spoznala još nešto. Prvi put je tu bila smirena, dosta smirena. Dosada je vjerovala da je zemlja neprijatelj i odupirala joj se, no sa zemljom se ne može ratovati kao ni s morem. Potrebno je saživjeti se s njom, pripadati joj, prilagoditi se njezinim dobima i svojstvima. Zemlja je živo biće, diše s vjetrom, plače s kišom, natmuruje se s oblacima i raduje sa sunčevim zrakama.

Kad je došla ovamo, zapanjila ju je pustoš. Sada joj se, međutim, više nije činilo kao da je koliba pala s neba, kao da joj tu nije mjesto, već je koliba postala dio krajolika, kao i ona.

Kao i ona... Razmišljala je o tome i shvatila da je to istina. Najprije ju je očarala igra sunca i sjene na travi; međutim, znala je da sada treba da i ona učini nešto, da i ona pridonese ljepoti ove zemlje.

— Labane... Ruth... posaditi ćemo cvijeće. — Budućići da su je iznenađeno pogledali, ona objasni: — Iskopat ćemo nekoliko vrsta prerijskog cvijeća i posaditi ga duž zida. Ti ćeš započeti taj posao, Labane. Uzmi lopatu i iskopaj cvjetnu gredicu s obje strane vrata. Neka se proteže od uglova kolibe do vrata i neka bude široka metar i po. Ruth i ja ćemo potražiti cvijeće. Ima tu tratinčica, vidjela sam... Hajdemo!

Kad su se vratile noseći košaru punu brižljivo iskopanih biljaka, Laban je već obavio svoj posao. Čak je zalio zemlju kako bi lakše posadili cvijeće.

— Trebalo bi da posadimo i drveće — reče Evie. — Imamo dovoljno vode, a kraj potoka vidjela sam nekoliko mladih topola.

Smračilo se prije nego što su se dogovorili gdje će posaditi drveće kako bi dalo dovoljno hlada kolibi a ne bi smetalo kočijama.

Evie bi često, kad bi djeca legla, izašla pred kolibu kako bi gledala zvijez-

de i osjećala vjetar. U tim je trenucima, kad bi se napokon mogla opustiti, mogla stajati i uživati u tome što joj vjetrić mrsi kosu, mogla gledati sjajne, nijeme zvijezde i slušati kojotovo daleko i tužno tuljenje, najjasnije osjećala svoju osamljenost.

Čula bi šuškanje među konjima u oboru, a s vremena na vrijeme bi poneki od njih udario kopitom o zemlju ili ispuhnuo prašinu iz nozdrva.

Jacob je nestao...

Već se pomirila s tom činjenicom. Nije znala kako je i zašto nestao, ali je, nekako, bila uvjerena da je ubijen ili da je stradao na neki drugi strašan način. Ni za tren nije pomislila da je, jednostavno, otišao i napustio ih. Jacob je uvijek bio vrlo savjestan i izvršavao svoje dužnosti; osim toga, previše su mu značili ova koliba i djeca.

Nikada nije otkrila da li je voli, jer nije bio nježan po svojoj naravi. U onim rijetkim zgodama kad bi joj pokazao nježnost, doimao se neobično zbunjeno, no slutila je da mu je na njegov posebni način bilo stalo do nje. Jednostavno, on je pripadao među one milijune šutljivih ljudi koji nisu naučili kako da izraze svoje osjećaje ili koji izražavanje tih osjećaja smatraju, nekako, nedoličnim.

A njoj je odavno bila potrebna ljubav. Bila joj je potrebna nježnost. Uplašena i osamljena, očajnički je trebala romantiku o kojoj je odavno sanjarila, a on joj je, jednostavno, nije mogao pružiti.

Već drugi put je zbog smrti... nekako je bila uvjerena da je Jacob mrtav... ostala sama. Prvi put joj je umro otac. Najednom se našla sama u tuđini; no, ta smrt nije joj odnijela samo oca, samo novčanu potporu, već joj je odnijela i sanjarenja.

Otac je uvijek imao raznolikih planova... pretjeranih i neostvarivih, ali bitno je bilo da su postojali planovi, sanjarenja i određen cilj. Njega nije ništa moglo obeshrabriti; čim bi jedan naum propao, on bi se pozabavio nekim drugim, a njegove su priče i maštanja potkrepljivali njezino vlastito sanjarenje. Uvijek je negdje na vidiku bio divan princ, netko kome je po-

trebna, netko mlad i lijep, i obuzet romantičnom ljubavlju.

Kad joj je otac umro, izgubila je svoje snove. Jacob Teale nije nimalo nalikovao čarobnom princu, ali je bio stijena uz koju se mogla priviti, a ona je u to doba bila veoma prestrašena. Budući da nije imala novca, ni dom, pa ni mogućnosti da se zaposli, prihvatila je njegovu ženidbenu ponudu.

Sada je opet ostala sama, ali ne sasvim sama, jer je imala djecu i bila im potrebna. Bila im je potrebna koliko i oni njoj. Imala je njih i ovu kolibu; bez njih bi opet bila ondje gdje i nekoć, bila bi osamljena žena u grubu svijetu koji je nemilosrdan prema osamljenim ženama.

U noćnoj se svježini naslućivala daleka kiša. Negdje u travi zašuška nešto.

Stajala je još nekoliko trenutaka, a onda se vrati u kolibu i učvrsti vrata prečkom.

Zastane osluškujući; s tavana se čulo disanje. Prijeđe pogledom po polumračnoj prostoriji, osvjetljenoj samo svjetiljkom i treperavom vatom.

Unutra su bila dva kreveta, stol, klupa, stolica... zdjele i lonci što su se svjetlucali na zidu ili blizu ognjišta, tvrdo nabijen zemljani pod... Da li će ikada imati drven pod, sada kad je nestao Jacob? Pride svojoj putnoj torbi, u kojoj su bile njezine osobne stvari otkad se vjenčala s Jacobom, i izvadi tanku knjižicu pjesama. Čitala je jedan sat, a onda se zagleda u vatru. Nikako se nije mogla osloboditi osamljenosti; lakše joj je bilo samo kad bi mnogo radila. Svaku je kočiju očekivala ispunjena pritajenom čežnjom, nadom da će doći netko ili da će joj se dogoditi nešto iznimmno.

Prošlo je šest mjeseci otkad je odjahao Jacob Teale i sve se teže sjećala njegovih crta lica. Sjećala se njegova ukočenog držanja, donekle strogog ponašanja; kad god bi pomislila na njega, obuzeo bi je osjećaj krivnje zbog toga što ga nije oplakala. Među-

tim, sada je on za nju bio već poput stranca.

* * *

Sutradan je kočiju dovezao Charlie McCloud, a kako nije bilo putnika, zadržao se malo i popio s njom kavu.

— Gospodo Teale — reče on iznenada — trebalo bi da pronađete sebi muža. Steta bi bila da ovdje uvenete.

— Mog muža nema tek šest mjeseci. Držim da bi bilo prerano...

— Glupost! — prekine je on. — Dobro znate da mu se nešto dogodilo. Ovdje je divljina i često pokopamo ljude čije ime i ne znamo. Čovjeka može zbaciti konj negdje u preriji i umre od žeđi prije nego što bi mogao stići do nekog naselja. Zbog toga i vješaju konjokradice; tko oduzme ovdje nekome konja, mogao ga je odmah i ubiti. Ovdje je mnogo lakše umrijeti negoli živjeti. Nisu opasni samo Indijanci i razbojnici. Eto, uzmimo kao primjer vašeg muža. Raspitivao sam se posvuda ne bih li saznao nešto o njemu ili njegovu konju. Međutim, nitko ih nije vidio. Smatram da je to prilično pouzdan dokaz da su negdje uletjeli zajedno u nekakve neprilike. Ubrzo kad je otišao odavde, nabujao je Rio Grande, a i istočno odavde pale su obilne kiše. Možda je pokušao preplivati rijeku ili negdje krenuti prečacem kroz divljinu. Smatrajte sebe udovicom, gospodo Teale.

— Možda imate pravo. Ovo mogu reći samo dobru prijatelju, no doista sam osamljena, a katkad se, dok smo sami ovdje, bojim; međutim, čak i kad bih bila sigurna da je Jacob Teale mrtav, nitko me ne bi zanimao; ne poznajem ni jednoga takvog čovjeka.

— Svakako — reče on — zaslužili ste poštena čovjeka, a ja vam, dabome, nipošto ne savjetujem da se prikvačite za prvog skitnicu koji naiđe. Međutim, gledajte kakvo je stanje, gospodo Teale; naše prevoznčko poduzeće namjerava sagraditi svoju postaju sedam-šesam kilometara zapadno odavde. Znam da ste zarađivali ponešto hraneći nas, no to se razdoblje završava. Ne znam kako ćete se održati kad se kočije više ne budu zaustavljale ovdje.

Naravno, znala je da će se to dogoditi jednog dana. Prevoznčko je poduze-

će od početka namjeravalo sagraditi svoju postaju, a ona je znala da njezina kolibica nije prikladna za takav posao.

— To je sve što imam — reče — pa se moramo nekako snaći. Moj se muž nadao da ćemo u ovo doba imati već stado, a ja nemam novaca da kupim stoku.

Charlie McCloud spusti šalicu na stol.

— Sjetio sam se nečega, gospodo Teale — reče. — Ovuđ će proći jedno stado, kad stigne, morate razgovarati s predradnikom. Očekuje ih dalek put pa sam uvjeren da biste mogli dobiti dva-tri teleta. Morat ćete, vjerojatno, odbiti telad od sise; uostalom, vi imate kravu muzaru. Telad smeta svakom predradniku na takvu putu, pa je, jednostavno, ostavi ako nema kola u kojima bi je mogao voziti. — Iznenada zatrepće očima. — Znam što treba da učinite. Ispecite veliku hrpu uštípaka. Većina bi kaubojja prodala za njih i svoju dušu. Pripremite uštípke i nekoliko litara kave te nahranite te kauboje i objasnite im da biste rado zadržali malu telad ako je imaju. Oni znaju da telad ne može preživjeti put kroz pustinju. Vjerojatno ćete dobiti i četiri teleta, možda i više.

Ona ustane.

— Hvala vam, McCloud, za taj savjet. Mnogo vam hvala.

I on se digne, oklijevajući malo.

— Ne zaboravite što sam vam rekao. Tražite poštena čovjeka i zadržite ga ovdje. Uokolo se potučaju svakakve protuhe, a vama je potreban pošten, pouzdan čovjek.

— Ako se ponovno udam, udat ću se zbog ljubavi, samo zbog ljubavi. Zaslužila sam malo sreće, a dosada je nisam gotovo ni doživjela, no ne mogu napustiti ovaj mali posjed. On je sve što imam.

Slutila je da je njegov savjet dobar jer je već vidjela kako su gladnim putnicima godili kolači, a posebice uštípki. Uskoro će stići stoka i ona će uložiti sve svoje znanje i umijeće kako bi uspjela.

Počela je peći uštípke i pripremati se za najezdu kaubojâ, dok joj je Ruth pomagala, a Laban skupljao

drva za vatru. Rađeći, razmišljala je o budućnosti. Ako dobije nekoliko teladi, bit će to kakav-takav početak, a Bess će se oteliti prije kraja zime.

Začuli su mičanje stoke prije nego što se stado pojavilo na vidiku.

Dva kaubojja, koji su jahali na čelu, odvojiše se od stada kad se ono zaustavilo da prenoći i uputiše prema kolibi. Evie ih dočeka na vratima, a krajnje su stajali Ruth i Laban.

Prvi je kauboj bio vitak, širokih ramena, brkova kao u morža, a drugi je bio stariji, još vitkiji i pogrbljen.

— Vi pečete medvjede šape? — zapita prvi.

— Medvjede šape? — Evie se zbuni. — Mislite na uštipke?

— Da, mislim upravo na njih. Čuli smo da vi pečete najbolje uštipke s ove strane Mississippija i da ste nas pozvali na njih.

— Udite — reče Evie. — Upravo grijem kavu.

Obojica sjašu i uđu, držeći šešire u rukama. Bili su naoružani, prašnjavi i umorni.

Cim su sjeli, ona donese na pladnju uštipke i napuni im šalice.

Nekoliko su minuta jeli šutke, potom prvi čovjek pogleda Evie.

— Ja sam John Catlin — reče — ovo je moj stric: Sam Catlin. Čuli smo da želite telad.

— Nemam novaca da je kupim — prizna Evie. — Međutim, čula sam da bi vam telad mogla smetati. Pomislila sam da je se, možda, želite riješiti.

— Zaista želimo — odvrati mlađi Catlin. — Telad, ionako, ne bi mogla proći kroz pustinju, a samo bi nam smetala. Izgubili smo već dva teleća, a imamo ih još šest, starih od jednog do tri tjedna. Rado ćemo vam ih dati, ali se bojim da to neće biti besplatno. Imamo devet-deset gladnih kaubojja koji jedva čekaju da dođu ovamo.

— Pošaljite ih, i dobrodošli ste u svako doba, imali telad ili ne, dokle god ne potrošim zalihu brašna.

Jedan sat kasnije oko stola se okupilo pet gladnih kaubojja i u tren oka pojelo uštipke, no dotjerali su šestero teladi i jednu kravu.

— Prilično je stara — reče Catlin — i ovo joj je, vjerojatno, posljednje tele. Ne vjerujem da bi uspjela proći kroz pustinju pa ćemo je ostaviti vama.

Evie Teale se zagledala u kravu. Koliko je mogla zaključiti, nije joj bilo više od pet godina, i činilo se da je još izvrsna zdravlja, no nije ništa kazala osim što se zahvalila.

Sutradan ujutro, kad je krenulo stado, pred kućom su se zaustavila kuharova kola kako bi napunili burad svježom vodom.

Tek kad su svi otišli, utrčala je u kolibu Ruth.

— Mama! — uzviknula je uzbuđeno. Pogledaj!

Pred vratima je bila vreća s pedeset kilograma brašna, jedna vreća s dvadeset i pet kilograma šećera, zatim vreća riže i vreća graha, te jedan zamotak sušenog voća.

Na svemu tome bješe komadić platna, na kojem je pisalo: »Zahvaljujem Vam '2 C'.

Kaubojaska je družina otišla, no Evie je znala da ih nikada neće zaboraviti. Ostavili su joj za uspomenu nešto vrlo vidljivo.

Pripremajući se za dolazak slijedeće kočije, pogledavala je nebo. Zahladnjelo je, a nebo je posivjelo i kao da se spustilo.

Moraju marljivo skupljati ogrjev za zimu, mislila je. Ona se približava.

Ojačao je vjetar i počele su putovati travurine. Uskoro će ih otputovati na jug čitave čete. Pokušavala je izbrojiti one koje je vidjela.

— ... osam ... devet... deset... jedanaest... dvanaest...

Nakon toga nije više imalo smisla da ih broji jer su se valjale kroz široku nizinu poput vojske čarkaša... raspršivale se, kretale u juriš, zaustavljale i opet pokretale.

— Zanima me kamo putuju — reče Laban gledajući ih.

— Ne znam, Labane. Možda se nikada i ne zaustave. Možda se vječno kotrljaju.

— Katkad se objese o neku ogradu.

— Ovdje nema mnogo ograda — reče Ruth — ali dok smo putovali ovamo, vidjela sam ih nagomilane na vrhama

i topolama... sjećate se? Bila ih je velika hrpa, visoka kao kuća.

Te je večeri, kad su djeca zaspala, Evie opet izašla na mjesecinu.

Prerija je bila pusta, a zvijezde su sjale nevjerojatno jasno ondje gdje bi se probile među oblacima.

Haljina joj je lepršala na vjetru; opazi nedaleko od sebe jednu travurinu, toga nijemoga noćnog jahača, kako putuje u daljinu.

Možda je negdje na jugu netko osamljen kao i ona, netko čije misli posežu u noćnu prazninu, čeznutljive i nemirne...

VI

Izlazeći iz planina Mogollon, Conn Conagher je imao nad desnim uhom ožiljak koji je zacjeljivao. Premda mu je lice obraslo gustom crnom bradom, vidjelo se da je omršavio. Iza sedla je imao smotani gunj, a preko njeg dvije puške. Njegova je puška bila u navlaci.

Oprezno se približio poštanskoj postaji Horse Springs, kao da očekuje neke nepravilnosti.

Za prečku su bila privezana dva kaubojska konja sa žigom »Pet na ljestvama«.

Conagher letimično pogleda te žigove i zagunda.

— Dakle, taj žig je kao stvoren za kradljivce — reče tiho svom konju. — Njime se može pokriti gotovo svaki drugi žig.

Priveže konja i popne se stubištem na verandu trgovine, zatim otvori vrata i uđe. U peći je sjala vatra, a oko nje su sjedila tri čovjeka. Trgovac je razmještao robu na policama.

Conagher pride peći i ogrije ruke.

— Hladno je vani — prozbori.

— I prehladno.

— Nameće se pitanje što smo radili ljeti — nastavi Conagher. — Zna li bilo koga u blizini kome treba kauboj?

— Zaista ne znam — odgovori zdepast čovjek u kožnoj bluzi i s otre-

nim šeširom na glavi. Imao je mokašine umjesto čizama.

Druga dvojica bili su mladi, mršavi i žilavi, nemirna i napola izazovna izraza na licu, koji je Conagher vidio već mnogo puta. Od njih su se mogle očekivati nepravilnosti, a on u ovom trenutku nije želio nikakve sukobe.

Pride tezgl.

— Raspoložen sam za trampu — reče trgovcu. — Htio bih krznenu kaput i rukavice. Zatim, hlače i hrpu metaka kalibra 44.

— A što možete trampiti? Ja inače uzimam samo gotovinu.

— Imam dvije vinčesterke — odgovori Conagher. — Donijet ću ih.

Izađe, odveže obje puške i unese ih u trgovinu.

— Treba ih samo očistiti — reče.

Trgovac ih uzme, pregleda ih, iskuša okidač i pogleda niz njihove cijevi.

— Čudno je što želite dati puške — napomene — i to dvije.

— Pripadale su dvojici Indijanaca — objasni Conagher. — Napali su me u planinama Mogollon. Bila su trojica. Nekoliko smo se minuta nadmudrivali.

— Naišli ste na trojicu Apaša? — promrmlja čovjek u kožnoj bluzi. — Imate sreću što ste sačuvali kosu.

— Vidio sam zeca pred sobom... stotinjak metara od mene. Bezbržno je skakutao, a onda se, iznenađeno, žurno vratio onamo odakle je došao, pa sam zaključio da ga je uplašilo nešto u grmlju. Ako je riječ o Indijancima, pomislio sam, onda su me oni već opazili i sada me promatraju iz zasjede. Stoga sam se zaustavio, sjahao i podigao konju kopito, kao da mi ono stvara neke nepravilnosti. Potražio sam kamen, udario njime dva-tri puta o potkovicu: bacio ga, zatim sam uzeo drugi i vratio ga na zemlju, te sam koraknuo prema žbunju kraj staze kao da tražim veći kamen. Zavukao sam se u žbunje i počeo šunjati prema njima. Kad sam im se približio, već su se počeli pitati što je sa mnom, pa je jedan od njih izvirio iz grmlja kako bi bolje vidio, i tada me ugledao. Iznenađeno se, ali ja nisam. Bio je udaljen samo desetak metara, ali kad sam počeo pucati, pročešljao sam mećima grmlje svuda oko njega, pa su iz

zaklona izašla dva Indijanca; jedan od njih je vukao ranjenu nogu.

— I, vi ste ga pogodili — reče jedan od kauboja.

— Nisam. Pomislio sam da mi on neće zadavati nikakve neprilike te sam opalio na onog drugog i srušio ga. Kad sam se osvrnuo i potražio pogledom ranjenika, njega više nije bilo.

— Jeste li ga progonili?

Conagher pogleda kauboja.

— Samo bi budala krenula među stijenje za ranjenim Apašom — odvrati.

— Kako ste se, onda, dokopali pušaka?

— Ležao sam neko vrijeme, potom sam ušao u grmlje, onamo gdje sam pogodio prvog ratnika, i uzeo njegovu pušku i municiju. Smatrao sam da ne bi imalo smisla da ostavim to oružje nekome drugom Indijancu i da on nastavi ubijati njime. Potom sam se nastavio šunjati dok nisam ugledao drugog Indijanca kojeg sam pogodio. Dugačkim sam prutom privukao njegovu pušku k sebi. Tada sam se vratio do svog konja i žurno odjahao.

— Pristajem na trampu — reče trgovac. — Većina je Apaša u ovom kraju miroljubiva, a takvi su i Zuni sjeverno odavde. Sve su to poštteni ljudi. Nevolje nam, međutim, zadaju oni Apaši koji stižu s južne strane granice. Eto, napali su onu poštansku postaju kojom upravlja ona žena... ona Teale.

Conn Conagher ga naglo pogleda.

— Nisu je ubili?

— Oduprla se. Ona i djeca su se hrabro borila. Tada je stigla kočija, već napadnuta, te su zajednički odbili Apaše.

Conagher iskuša jedan krzneni kaput, zatim drugi. Zadovoljan, strpa u džepove kutije s mecima i uzme rukavice i hlače.

— Mogli biste sjesti i popiti kavu — reče trgovac. — Zacijelo ne idete daleko večeras.

— Hvala, produžit ću — odgovori Conagher.

Čovjek u bluzi izađe za njim i nasloni se na prečku za vezanje konja dok

je Conagher pritezao kolan.

— U kojem ste dijelu Mogollona bili? — zapita. — I ja ću krenuti na tu stranu.

— Vjerujem da vi dobro poznajete te planine — reče Congher. — Što vas zanima?

Čovjek u bluzi pogleda preko ramena.

— Imam malo imanje na Negritu — promrmlja. — Zanima me da li ste bili ondje i da li ste vidjeli indijanske tragove.

— Sišao sam kroz udolinu Sheep — odgovori Conagher — i nisam vidio nikakve indijanske tragove. — Uspravi se i položi ruke na sedlo. Oči su mu se smješkale kad je kazao: — Vidio sam neke druge tragove na Beaverdamu.

Čovjek u bluzi malo pocrveni, zatim se osmjehne.

— Kao što sam i mislio, imate soli u glavi — reče. — Ona dvojica unutra... nimalo mi se ne sviđaju. Milije bi mi bilo da ne doznaju gdje je moje skrovište.

— Ja neću pričati. Ne tiče me se to. — Conagher pruži ruku. — Zovem se Conn Conagher. Upravo tražim posao.

— Ako ga ne nađete, vratite se na Beaverdam. Ondje ima vukova, katkad medvjeda, a i dabrova. Možete se prehraniti srnetinom ako podnosite meso od divljači. Ja živim u divljini i povremeno sakupljam krzna za prodaju. Zovem se Chip Euston. — Obide konje. — Čuvajte se one dvojice unutra. Cijela družina s »Pet na ljestvama« je svadljiva, i nimalo ih nije briga čiju stoku žigošu.

— Tko su ona dvojica?

— Hi Jackson i Pete Casuse. Dolutali su ovamo iz Neucesa.

— Vjerojatno ih neću više nikada vidjeti. Ja neprestano lutam.

Međutim, kad se, udaljavši se jedan kilometar, osvrnuo, opazio je onu dvojicu kako stoje pred trgovinom i gledaju za njim.

Tri dana kasnije pronašao je posao.

Seabornu Tayu je bilo četrdeset godina kad je odlučio da se naseli. Dojahao je u ovaj kraj sâm, odabrao onaj predio koji mu se najviše svidio i, mada su ga svi opominjali da je to

apaško područje i da neće izdržati ni mjesec dana, naselio se i stvorio ranč. U trenutku kad je Conn Conagher dojahao do kolibe za kauboje tražeći posao, Tay je užgajao stoku već četiri godine i još je imao svoj skalp.

Conagher se spusti s konja i pogleda čovjeka koji je stajao na kućnom stubištu.

— Tražite li hranu ili posao?

— Posao ako ga mogu dobiti, a jelo ako ne mogu.

— Jeste li hrabri? — zapita Tay i krene prema njemu. — Kod mene ne može raditi nitko tko bi pobjegao u grad čim ugleda tragove nepoznatih konja.

Conagher skine svoj kizneni ogrtač.

— Lijep kaput, zar ne? — reče. — I topao. Dao sam za njega dvije puške koje sam oduzeo dvojici poginulih Apaša. Treći je pobjegao, ali i njega sam ranio. Je li to dovoljan odgovor na vaše pitanje?

— Večera će biti na stolu za pola sata. Imate vremena da se operete i spremite svoju opremu. Ovdje ja dam konje i municiju. Ne dopuštam nikakve tučnjave u svojoj družini. Ako vam posao postane nepodnošljiv, dobit ćete hrane za dva dana i novac za put.

Conagher skine sedlo i odvede konja u obor, zatim odnese svoje gunjeve i vinčesterku na kolibu za kauboje.

Spavaonica je bila kao i na svakom drugom ranču. Možda je bila malo čvršće sagrađena nego većina kaubojskih koliba na jugu, više nalikujući onima u Montani i Coloradu. Odabere prazan ležaj blizu peći.

Na ranču s radila tri kauboja. On je bio četvrti. U kolibi je postojalo dvanaest ležajeva, no bili su zauzeti samo oni oko peći. Pogleda vatru, baci na nju nekoliko grana i odvrne pokrivač na ležaju. Izvuče svoj rezervni revolver i gurne ga pod pokrivač, a onda sjedne i očisti pušku.

Upravo kad je završio taj posao, začu poziv na večeru. Izašavši, ugleda jednog kauboja koji je upravo ulazio u dvorište. Bio je to Kris Mahler.

— Gledaj tko je dospio ovamo — reče Mahler. — Zar te Stari zaposlio kod sebe?

— Potreban mu je netko tko će obaviti posao — odvrati Conagher. — Sada mi je jasno zašto mu je toliko stalo do toga da dobije sposobna čovjeka.

Mahler skoči s konja i počne motati cigaretu.

— Nije ti ništa čudno u tome?

— A što bi bilo čudno?

— Pa, zapošljavanje ljudi u ovo doba godine. Obično ostaju preko zime samo stari kauboји. Zašto Tay zapošljava nekoga potkraj godine? Što je s njegovim redovnim kauboјima?

— Ne razbijaj sebi glavu time. Na vrijeme ćeš doznati istinu. Gdje su ostali?

— Obilaze među. Za to su im potrebna dva dana. Jedan jaše na sjever, a drugi na jug, zatim se okrenu i prođu jedan kraj drugoga. Na međi postoje dvije kolibe pa se može prespavati u njima. To jahanje duž međe sastoji se u tome da se spriječi raspršivanje i lutanje stoke, da se pregledaju pašnjak i jame s vodom i da se traže mogući kradljivci stoke.

Zajedno krenuše prema kući.

— Hrana je vrlo dobra — reče Mahler. — Nikada nisi jeo nešto takvo. Stari je zaposlio kod sebe nekog kuhara kojeg su izbacili iz jednog hotela na Istoku.

Za stolom su sjedila samo njih četvorica, a jelo je doista bilo ukusno.

Conagher je dvaput napunio tanjur, zatim je natočio sebi kavu i nagnuo se natrag.

Malo je govorio, a mnogo slušao. Mahler je uvijek znao zabavno pričati. Mogao je razgovarati o bilo kojoj temi i s bilo kime te mu je Conagher zavidio slušajući ga.

Na ranču je radio jedan stari kauboј, koji se zvao Leggett i koji je došao iz jugoistočnog Texasa. Drugi je kauboј, kao što je Conagher mogao i naslutiti, bio Johnny McGivern. Kao i Conagher. Mahler i McGivern su tražili posao i našli ga ovdje.

Tay se iznenada okrene prema Conagheru.

— Mahler će vam to, ionako, ispričati — reče pa je bolje da vam ja otkrijem istinu. Dva su moja kauboја napustila ranč malo prije nego što su doja-

hali Mahler i McGivern, a jedan je nestao.

— Nestao?

— Martinez. I on je došao sa mnom iz Texasa. Odjahao je na jug kako bi obišao pašnjak. Sutradan ga je Mahler vidio istočno odavde. Porazgovarali su, popušili cigaretu i produžili. Od tada nitko nije vidio Martineza.

— Štošta se može dogoditi — reče Conagher. — Ovo je divlji kraj.

Kris Mahler se nasloni na naslon stolice, pijuckajući kavu.

Conagheru iznenada padne na um jedna misao i on je izrazi bez razmišljanja.

— Da li graničite bilo gdje s »Pet na ljestvama«? — zapita.

Mahler naglo digne glavu i pogleda Taya koji se malo odgurne od stola i pozorno zagleda u Conaghera.

— Što vi znate o »Pet na ljestvama«?

— Vidio sam dvojicu njihovih kaubojaa u postaji Horse Springs. Obojica su bila vrlo dobro opskrbljena. Čini mi se da znaju iskoristiti žig koji imaju.

— Nismo imali nikakvih neprilika s njima — reče Tay — pa ne postoji nikakav razlog da očekujemo nevolje.

Conagher slegne ramenima.

— Ja sam ih tada vidio prvi put i vjerojatno ih neću više nikada vidjeti. Dojahao sam ovamo jer sam tražio posao.

Kasnije, kad su izašli, Mahler ostane uz Conaghera.

— Da sam na tvom mjestu — reče ne bih više spominjao »Pet na ljestvama«. Nema smisla da uznemiruješ Staroga.

— Ma, mene se ne tiče to — odvratí Conagher. — Ja želim samo krov nad glavom preko zime, i dokle god mene nitko ne dira, ni ja neću nikoga dirati.

Tada Mahler reče nešto pogrešno.

— Čovjek na konju, dok jaše po pašnjaku... potpuno je sâm — promrmlja. — Izvrstan je cilj za skrivenog strijelca. Bio bi budala kad bi se izvrgnuo opasnosti, nije li tako?

Conn Conagher, koji nikada nije podnosio da mu netko nameće svoju volju i prijeti, osjeti odmah u sebi svoj stari prkos. **Davo me odnio ako**

bilo kome dopustim da me uplaši, pomisli.

No, ne reče ništa. Ovo nije trenutak za pričanje nego za slušanje, zaključí.

Sutradan je dojahao Leggett.

Bio je visok, dugoljasta lica i šutljiv, no Conagher ga je smjesta ocijenio kao poštena i razborita čovjeka. Slušao ga je kako govori o stanju na pašnjaku, o tome gdje je vidio stoku, gdje su jame s vodom i koja goveda stvaraju neprilike.

Osedlavši konja i pritegnuvši kolan, Conagher donese vinčesterku i gurne je u navlaku na sedlu.

— Neće ti biti potrebna — reče mu Mahler. — Već dugo nismo vidjeli ovdje Indijance.

— Osjećam se ugodnije kad mi je puška pri ruci — odvratí Conagher.

Uto izađe na verandu Seaborn Tay i dovikne mu.

— Budući da prvi put krećete na pašnjak — reče — najprije upoznajte ovaj kraj. — Ukratko mu opiše područje koje je zauzeo, područje na kojemu su njegova goveda sa žigom »ST«, zatim doda malo tiše: — Ja veoma poštujem svakoga poštenog kaubojaa.

Conn Conagher se popne u sedlo i uzme uzde.

— Ja sam u svom životu bio već u raznim krajevima — reče — ali, kad dobivam od nekoga plaću, onda i štitim njegov žig.

VII

Conagher je za prvi sat prešao oko šest kilometara. Duž potoka rasle su topole, kržljavi hrastovi, borovi, smreke i mjestimice na obroncima planinski mahagoni.

Ponegdje je vidio goveda, a na svima je bio žig »ST«. Ako su bila preblizu Tayeve međe, Conagher ih je tjerao natrag, zatim bi produžio.

Opazio je već da je pašnjak dovoljno velik za stado koje ima Tay. Jašući prvi put tuda, namjeravao je tek u grubim crtama upoznati kraj i probleme, no već je uočio nekoliko područja

gdje su rasle otrovne biljke; dobro bi bilo otjerati svu stoku iz tih područja kad dođe proljeće. Stoka ne jede većinu otrovnih biljki ako ima nekoga drugog zelenila. Međutim, nevolja je u tome što se mnoge opasne biljke prve zazelene u proljeće.

On izvadi iz džepa malenu bilježnicu i zapiše u nju gdje su ta opasna područja.

Oko podneva krenuo je uz jedan obronak, pronašao izvor i sjahao. Napojio je konja i pustio ga da pase, a on je sjeo i počeo žvakati komad suhog mesa.

Sa svog je mjesta mogao vidjeti vrlo daleko. Izvadiвши dalekozor iz biseaga, počeo pozorno promatrati kraj. Opazio je nekoliko povećih skupina goveda, a i stado srna. Digavši se kako bi stavio dalekozor u bisage, odlučio da još jednom pogleda okolicu. U daljini, s druge strane međe, ugleda još jedno stado goveda.

Promatrao ih je neko vrijeme, čudeći se što su tako na okupu... a onda je razabrao oblačić prašine i opazio da stoku tjeraju dva jahača. Bili su predaleko da bi ih mogao jasno razaznati.

Pritegne kolan, popne se u sedlo i krene koso preko planinskog obronka.

Tu su pašnjaci bili otvoreni pa je Tay odredio svoje međe sasvim svojevoljno. Njih, vjerojatno, nisu priznavali drugi rančeri; Tay je, jednostavno, želio zadržati svoju stoku unutar tih međa. Na taj ju je način mogao lakše nagledati i brinuti se o njoj, provjeravati kakvo je stanje na pašnjaku i liječiti goveda ako bi se ogrebla rogovima ili stijenjem.

Conagher pronađe mjesto gdje su jahači okupili stoku i otjerali je. Tragovi su odavali da jahači jašu bezbrižno.

Počeo je slijediti te tragove, odabirući uvale i svaki zaklon koji je mogao pronaći; a onda je, našavši se na borovima obraslom grebenu, ugledao neda-leko od sebe stoku koja je još kaskala na sjever. Ona dva jahača se, očito, nisu kanili zaustaviti.

Ostavši u zaklonu među borovima, Conagher se zamisli. Stoka dolje ima

na sebi, vjerojatno žig »ST«, ali dok je ne pregleda, ne može biti siguran. Jahači bi je lako mogli otjerati i pedesetak kilometara odavde prije nego što naiđe netko.

Međutim, jahači su se odvojili od stada i produžili u galopu. Uskoro nestadoše s vidika.

Pričekavši samo nekoliko minuta, Conagher se spusti do stada.

Samo jedno govedo nije imalo na sebi žig »ST«. On ga odvoji, zatim potjera ostala grla natrag, na Tayev pašnjak.

Već je gotovo stigao na onu stranu međe kad se na obronku pojavio neki jahač na riđanu. Bio je zdepast, tvrda lica, s ožiljkom iznad jednog oka, visokih jagodičnih kostiju i četvrtaste brade. Jahao je na konju sa žigom »Pet na ljestvama«.

— Kamo vodiš ta goveda? — zapita on.

— Na njihov pašnjak. Kao što možeš vidjeti, imaju na sebi žig »ST«. Zaključio sam da je najbolje da odu onamo odakle su i došla.

Jahač pogleda žigove, zatim Conagherra.

— Ako se ne varam, ne poznajem te — reče. — Nedavno si se zaposlio kod Taya?

— Aha. Zovem se Conagher. Prvi put obilazim pašnjak. Htio bih ga bolje upoznati.

— Ja sam Tile Coker. Najpametnije ti je da popričaš s Krisom Mahlerom.

— Već smo mi popričali. Kris i ja smo radili u prevozničkom poduzeću.

— O? — Tile Coker ga naglo pogleda — Ti si prebio Kiowu Staplesa?

— Da, malo smo se poriječkali.

— Čuo sam o tome. — Coker okrene konja. — Trebalo bi da se ti i Kris upoznate malo bolje. Mogli biste uštedjeti svima nama neprilike.

— Možda.

Coker odjaše, a Conagher potjera stoku preko međe i otjera je duboko na pašnjak. Tek tada nastavi obilaziti Tayevo područje.

Dvaput naiđe na stoku koja je odlutala predaleko na sjever. Potjera je na jug, zatim produži, no cijelo je vrije-

me nastojao da se ne istakne nasuprot nebu i nosio je vinčesterku u rukama.

Johnny McGivern ga je čekao blizu hrastova šumarka, no Conagher ga je opazio prije bi odlučio da zaobiđe šikaru na obronku.

McGivern ga tada ugleda i dovikne mu, ali Conagher nastavi polako jahati oko šumarka tražeći bilo kakve sumnjive tragove. Nije ih bilo. Budući da je našao samo Johnnyjev trag odjaše prema vatri.

Johnny je već skuhaio kavu. Na tom su se mjestu, očito, često zaustavljali. Vidjeli su se mnogi tragovi, ali ni jedan nije bio svjež osim Johnnyjeva.

— Čini mi se da je stoka u dobrom stanju — reče Conagher sjahavši. — Međutim, poneka grla odlutaju i preko međe.

— Tako? — Johnny ga pogleda. — Jesi li vidio nekoga?

— Samo jednog kauboja, nekog Cokera. Radi na »Pet na ljestvama«.

— Mnogo ste razgovarali?

Conagher izvadi šalicu iz bisaga i napuni je kavom.

— Nismo baš mnogo — odgovori. Johnny ga je pogledavao, ali se on nije obazirao. Zadovoljno je srkao kavu. — Dobra ti je kava — reče.

— Mi objesimo lončić o onaj cedar i ostavimo ga tu — objasni Johnny. — Tko dođe prvi, skuha kavu.

— Ja ću se truditi da ti stigneš ova-mo uvijek prije mene. Bolje kuhaš kavu.

— Naučila me majka. Katkad bih joj je skuhaio prije nego što bi došla kući. — Johnny ga pogleda. — Majka je radila vani. Otac je poginuo u sudaru vlakova kad mi je bilo šest godina.

— Bila je hrabra — reče Conagher. — Zeni, kad ostane sama, treba mnogo hrabrosti i odlučnosti da bi othranila sina. — Pogleda mladića. — Ja vjerujem da će se ona ponositi tobom. Čini mi se da ćeš postati pravi čovjek.

McGivern pocrveni i odmah promijeni temu.

— Zao mi je što nisam bolje upoznao oca — reče — što ne znam kakav je bio čovjek.

— Većina željezničara koje sam upoznao, bili su vrlo dobri ljudi — odvрати

Conagher. — Pomagao sam pri polaganju tračnica, a i putovao sam vlakom, na primjer: sa stokom. Zaista su dobri ljudi.

— Nisam imao priliku da ga upoznam.

— Svaki bi dječak trebalo da pozna je svog oca: potreban mu je netko kao uzor. Dječak ili djevojčica najbolje uče i stasaju u muškarca ili ženu tako što promatraju svoje roditelje.

— U blizini naše kuće živio je jedan čovjek koji je imao trgovinu. Katkad, kad ne bismo imali novca, on nam je davao robu na veresiju. Ne znam je li mu majka ikada uspjela platiti sve dugove.

— Treba da se vratiš jednog dana i upitaš ga kakvo je stanje. Plaši mu dug.

— Razmišljao sam već o tome — promrmlja Johnny piljeći u svoju šalicu. — Misliš da bi bilo dobro da to učinim?

— Aha.

Sjedili su šutke, pijući kavu i slušajući konje kako pasu travu. Nakon nekog vremena Conagher se digne i pritegne kolan.

— Conne? — reče upitno Johnny.

— Da?

— Zašto nisi povukao na onog čovjeka? Na Kiowu?

— Zanima te je sam li se bojao? Ne, nisam... barem, koliko se mogu sjetiti. Vjerujem da se svi ljudi boje povremeno, no u tom času nisam osjećao strah. Kiowa nije, zapravo, zao, imao je samo pretjerano mišljenje o sebi... zar da ga ubijem zato što stvara budalu od sebe? Da i ja napravim budalu od sebe i izvrgnem se opasnosti da poginem? Ne, njega je trebalo naučiti pameti, a katkad ne postoji nikakav drugi način. Ako ostane živ, bit će mi zahvalan. A ako strada ubrzo, moj postupak nije važan. Imaj uvijek na umu, momče, da slava ne čini čovjeka sposobnim. Nije važno je li ubio nekoga, već koga je ubio. Kako su sposobni bili oni koje je pobijedio? Zatim, je li mogao postupiti i drukčije? Tko ubije mada se može obračunati i na drugi način, lud je... potpuno lud.

— Mogao te ubiti.

— Mogao je. — Conagher se popne na konja i pogleda Johnnija McGiverna. — Ubijanje se katkad ne može izbjeći, momče. Stoga nastoj da, kad kucne čas obračuna, budeš na pravoj strani.

Johnny je dugo gledao za njim. Što li je htio reći posljednjim riječima? pitao se. Je li, uopće, htio reći nešto?

I protiv volje, morao je priznati da mu se sviđa taj stranac, taj osamljeni jahač što upravo nestaje u vododerini. Nikada nije vidio osamljenijeg čovjeka ni sigurnijeg u sebe. Conn Conagher zna u što vjeruje... i Johnny je žalio što i on nema tako čvrsto stajalište.

Kris je razmetljiv i zabavan, no počeo je ispunjavati Johnnija nekačvom nelagodnošću.

Međutim, tek otkad je upoznao Conna Conaghera.

* * *

Tog je dana Conagher pronašao prvu poruku. Ugledao ju je izdaleka i zaustavio se u sjeni smreke, pozorno je promatrajući.

Na tlu je ležalo nešto bijelo, vrlo maleno, ali nešto što je odudaralo od okoline.

Još kao četrnaestogodišnjak spoznao je da valja biti sumnjičav prema svemu što odudara od okoline, a to što je vidio, nije mogao biti ni kamenčić na suncu, ni poledina nekog lista; činilo se da je to komadić papira.

Bio je udaljen stotinjak metara pa Conagher prinese očima daleki ozor.

Među travurinama bio je komad papira. Prijeđe dalekozorom po tlu, no ste daljine nije mogao vidjeti nikakve tragove.

Oprezno produži, motreći okolicu, dok se nije uvjerio da u blizini nema nikoga. Tada se približi travurinama.

Papir je bio preklopljen nekoliko puta i privezan za jednu travurinu. Znatiželjan, on ga odveže i razmota.

»Katkad, kad sam sama, imam dojam da ću umrijeti ako ne porazgovaram s nekime, a osamljena sam vrlo često. Uživam slušajući vjetar u travi ili u krošnjama cedrova.«

Pročita te retke, zatim još jednom. Htjede baciti papir, a onda ga gurne u džep.

I njemu se sviđao vjetar u travi. Sviđali su mu se i cedrovi, i njihov miris. Pitao se je li ona koja je napisala te retke ikada pogledala pozorno cedar. Kvirgav, povijen vjetrom i ukorijenjen često u stijeni, cedar ipak živi i raste. Potrebna mu je velika žilavost da bi se održao, no kad naraste, jak je i dugo traje. Vidio je u svom životu već i neke cedrove koji su rascijepili stijenu, cedrove koji su bili stari i prije nego što se iskrcao Kolumbo.

Kad je Conagher ujahao u dvorište, pred kolibom za kauboje sjedio je Leggett. Odmah je pogledao Connaghera.

— Mi smo jeli — reče — no kava je topla. Stari je vjerovao da ćeš doći lano.

— Hvala. — Conagher skine sedlo s konja i objesi ga. Bio je umoran kao pas. — Je li stigao McGivern?

— Nije... I Kris je odjahao nekamo.

Conagher naliže vode u umivaonik kraj vrata i, zavrnuvši rukave i skinuvši šešir i maramu oko vrata, opere lice, vrat i ruke. Zatim objesi o klin opasač s revolverom i krene prema kući. Iznenada se zaustavi.

— Leggette, mogao bi popiti kavu sa mnom. Budeš li dugo sjedio tu, srast ćeš s tom klupom.

Leggett ustane i pođe s njim prema svjetlu što je prodiralo kroz kuhinjska vrata.

— Stari je otišao na spavanje — reče on — no kazao je da bi bilo dobro da odabereš sebi dva konja za zimu i malo ih izmoriš tako da dovoljno očvrstu.

— Dobro.

— Tay ima lijepe konje. Ima jednog visokog sivca koji će biti izvrstan konj ako mu uspiješ izbiti mušice iz glave, a imao i jednog šarca. Oba su dovoljno visoka i snažna za snijeg.

— Je li ovdje snijeg dubok?

— Nagomila se u jarcima i klancima.

Neko su vrijeme sjedili šutke. a onda Conagher napuni ponovo šalice.

— Ti si ovdje već prilično dugo — reče. — Kakav je Stari kad prigusti?

— Bit će uz tebe, ako to misliš — odgovori Leggett pogledavši ga natmureno — ni nitko drugi neće. Ja sam jedini od starih kauboja, a ostao sam

ovdje samo zato što više nisam mlad i nemam kamo otići. — Ustane. — Ja te ne poznajem, kauboj, a ti ne poznaješ mene. Ako namjeravaš upasti u nekakve neprilike, pripremi se na to da ćeš u njima ostati sâm.

— Ti mi nećeš pomoći?

— A koliko bih ti mogao pomoći? Navršio sam šezdesetu, mornče, stariji sam nego što misliš, i želim u miru proživjeti svoje dane, a ne umrijeti na nekom pješćanom obronku, pogođen u utrobu.

— A Štari?

— Zar ne želi većina upravo to? Ako ga namame na pašnjak, ubit će ga, i tada će otjerati onoliko goveda koliko budu htjeli, a nitko ih neće spriječiti.

Conn Conagher je bio uporan čovjek. Nikada nije mnogo razmišljao o istini i pravdi ili o čovječjim pravima, ali mu se nije sviđelo ono što se zbivalo tu, a ono što se događalo ranču na kojem je radio, događalo se i njemu.

— Hoćeš li pomoći Starome? — upita. — Recimo, ako ga pokušaju napasti ovdje?

Borit ću se. Ako se pokušaju obračunati s njim, borit ću se.

— U redu, onda ostani ovdje. Neka ti puška bude uvijek nadohvat ruke, i ako bilo što posumnjaš... pucaj.

VIII

Kris Mahler je dojahao za jedan sat. Conagher je sjedio u spavaonici, podigavši noge na sanduk, i čitao neki časopis koji je obilovao magarećim ušima. Prema načinu na koji je Mahler upao u prostoriju, naslutio je da je on srdit.

— Conne, koji je vrag ušao u tebe?

Ako budeš odigrao karte onako kako valja, bit će nam ovdje vrlo dobro.

— Ja bacam onakve karte kakve sam dobio, **Krise. Što ti se ne sviđa?**

— Nema smisla da izazivaš neprilike: Htio si krov nad glavom za vrijeme zime... i dobio si ga. Stoga šuti i miruj. U proljeće možeš odlutati dalje.

Conagher okrene glavu.

— Kad me netko plaća, Krise, onda i obavljam pošteno posao za koji me plaća — odvrati. — Ne mogu se drukčije vladati.

— Da, i meni se čini da ne možeš. — Mahler se spusti na klupu. — Conne, ti nisi nikakav žutokljunac. »Pet na ljestvama« pripada Smokeu Parnellu. Tile Coker je njegova desna ruka. Zamjeriš li im se, oderat će ti kožu.

Conagher polako spusti noge. Kad god bi ga netko opominjao ili mu prijetio, to bi ga razdražilo. Nije se želio svaditi ni s kime, ali nije mogao, isto tako, podnijeti da mu bilo tko zapovijeda.

— Reci mi nešto, Mahleru. Kakvo je tvoje stajalište? Da li štitiš ovaj ranč? Ili si se uplašio? Ili si se prodao onim protuhama s »Pet na ljestvama«?

Mahleru se iskrivi lice od bijesa.

— Zbog toga bih te mogao natjerati da povučeš revolver — reče promuklo. — Idi do vraga, Conne! Ne izazivaj me!

— Čini mi se — odvrati blago Conagher — da ti mene izazivaš. Reći ću ti nešto, Mahleru, a ti to dobro upamti. Svako govedo sa žigom »ST« koje bude odlutalo prema »Pet na ljestvama« vratit ću na naš pašnjak, a ako opazim bilo kakvo mijenjanje žiga, potražiti ću onoga koji nam žigoše stoku, ma o kome se radilo. Jesi li me dobro čuo?

— Ti si obična budala — reče Mahler. — Slušaj, oni će ga potpuno operušiti. Do proljeća neće na njegovu pašnjaku biti više ni jednog jedinog goveda, i tu se ne može baš ništa učiniti. Obavljaj svoj posao i gledaj na drugu stranu, inače ćeš se pretvoriti u izvršnu metu. Prema tome, biraj.

— Ti biraj, Mahleru. I to odmah. Ili ćeš još večeras natovariti svoje stvari na konja i odjahati odavde, ili ćeš učiniti ono što si maloprije spomenuo: povući revolver na mene. Međutim, prije nego što posegneš za oružjem, imaj na umu ovo: Na mene su pucali

nekoliko puta, a još sam živ. Nekoliko sam puta padao, ali sam uvijek uspio — Conagher ustane. — Krise, pokupi svoje stvari i nestani iz ove kolibe. Ne podnosim izdajice.

Mahler se dignu. Lice mu se zacrvenjelo od gnjeva. Iz dna duše je želio povući revolver, ali je u njemu ostao još trun razboritosti i opreznosti.

Dobro je znao da Conagher nije zločelnik. Znao je da je stari vuk i vidio je što je učinio sa Steplesom. Osim toga, u razmjerno maloj prostoriji nije se moglo promašiti. Htio je pucati, ali ne i umrijeti.

— U redu — reče — povući ću se. A i Johnny će poći sa mnom. Znači, ostat ćete samo ti, Stari i Leggett... Što ćete vas trojica učiniti?

Conagher slegne ramenima.

— Krise, sve nas očekuje kad-tad smrt. To je jedino pouzdano što znamo o životu. I ja ću stradati jedne tamne noći dok budem čuvao tuđa goveda, ali na mom će grobu pisati: »Pošteno se odužio svom ranču«. Na tvom će grobu, međutim, pisati: »Izdao je čovjeka koji mu je vjerovao«. Meni se više sviđa moj nadgrobni natpis.

— Baš si budala — reče Mahler.

— Jesam li? Dobro mi je poznat tvoj soj, Krise. Što god ukradeš, dat ćeš lakim ženama ili ćeš dobiti glavobolju od lošeg pića, a kad okreneš leđa, neki tvoj ortak će te ustrijeliti zbog onoga što ti je ostalo u džepovima.

Kris Mahler izađe i počne sedlati konja.

Uto se na kućnim vratima pojavi Seaborn Tay.

— Krise? — dovikne. — Jesi li to ti?

— Upravo je otkazao posao — umiješa se Conagher. — Od sada radi za »Pet na ljestvama«.

— Dugujem ti još određenu svotu novca, Mahleru — reče Tay.

— Ništa mu ne dugujete. On im pomaže da vas opljačkaju.

— Ipak, platit ću mu. Dođi u kuću Mahleru, kad budeš spreman za odlazak.

— Evo poštena čovjeka, Krise — reče Conagher.

Mahler je cijelo vrijeme šutio, no kad je osedlao konja, okrenuo se prema Conagheru.

— Kaži mu neka zadrži svoj prokleti novac! — progunda. — Ne želim ga!

— Radije ga uzmi. Možda je to posljednji pošteno zaraden novac u tvom životu.

— Skini mi se s vrata, Conagheru! — vikne iznenada Mahler. — Ostavi me na miru, do vraga! Ne bih te htio ubiti, ali...

— Arizona je lijepa u ovo doba godine ako odeš dovoljno daleko na jug — nabaci Conagher — ili California, ili obala Texasa.

Izenada izroni iz mraka jahač. Bio je to Johnny McGivern.

Zapanji se vidjeviši da Mahler sprema svoje stvari.

— Hej, što se događa ovdje? — zapita.

— Odlazim odavde, mali. Uzmi svoje stvari pa hajdemo.

— Kamo?

— Idem na »Pet na ljestvama«. Požuri. Ne mogu izgubiti cijelu noć.

Johnny pogleda Conaghiera.

— Je li to tvoje djelo? — upita.

— Ne, to je njegovo djelo. Zaključio je da ne želi varati čovjeka koji ga pošteno plaća. Odlučio je da odne onamo kamo i pripada.

— Bogami, pričaš previše! — zagundao Mahler. — Hajdemo, mali.

— Eto, Johnny, našao si se na raskrižju. Možeš birati. Ili ćeš krenuti stranputicom, ili ćeš odabrati poštenu igru. Ono što odlučiš večeras, možda će izmijeniti cijeli tvoj život.

— Kris mi je drug!

— Na putu do krvnikove omče. To želiš?

— Ostavi me na miru, Conne! — uzvikne Mahler. — Opominjem te. Ostavi me na miru!

— Zar ti nije jasno, Mahleru? Neću te ostaviti na miru. Nikada. Pokazat ću tim tvojim prijateljima isplati li im se krasti stoku poštenu čovjeku. Od onog trena kad odjašeš odavde, među nama je rat, Krise, a ja nemam ni truna milosrđa prema tvom soju.

— Ti si sâm.

— Znam. No, jedan je teksaški rendžer, kapetan Bill MacDonald, rekao da

ništa ne može zaustaviti onoga tko ima pravo. Dokle god budem mogao i puzati, ja ću se boriti. Dokle god budem mogao micati prstom, povlačiti ću okidač. Uzjahali ste na divljeg konja pa ćemo sada vidjeti možete li se i održati na njemu!

— Johnny zar ćeš ostati ovdje? Hajdemo!

— Conne? Što da učinim?

— Ti si već odrastao čovjek, sinko — odgovori Conagher. — Moraš sâm odlučiti o sebi. No, ne zaboravi da se radi o tvom životu... o tvom životu i budućnosti.

Johnny se kolebao, a onda sklizne polako sa sedla.

— Ostati ću — promrmlja. — Ti idi, Krise. Zao mi je, ali ovdje nam se razdvajaju putovi.

— Idi do đavola! — Kris Mahler bijesno okrene konja i odjaše iz dvorišta.

Conagher pogleda mladića. U očima mu je vidio suze pa mu spusti ruku na rame.

— Hajde, sinko — reče. — Treba da pojedеш nešto.

Sutradan ujutro Conagher je, ostavivši Johnnyja McGiverna na ranču, odjahao, ali se, umjesto da krene zao-bilazno, uputio poprijeke.

Zaustavivši se na jednom grebenu, promatrao je kroz dalekozor okolicu gotovo pola sata prije nego što je sišao u nizinu.

Tada je počeo tjerati stoku prema klancima gdje je bilo vode i trave i gdje je postojao dobar zaklon pred nevremenom. Marljivo je radio, ali se svaki tren zaustavljao i pogledavao na sjever.

Htio je stoku otjerati što dublje u Tavevo područje.

Tek kasno popodne ugledao je neke jahače. Čim ih je opazio, skrenuo je prema brdima i popeo se do onog grebena s kojeg je prije izviđao. Ostavivši konja u zaklonu s druge strane grebena, iskopao je malenu udubinu i tako se sakrio. Odatle je promatrao jahače. Jedan je bio mlad, a drugi, koliko je mogao zaključiti, Smoke Parnell osobno.

Izenada se zaustaviše. Conagher opsova. Otkrili su njegove tragove!

Uperivši pušku, čekao je i gledao što će oni sada učiniti.

Parnell je promatrao tragove, a onda potraži pogledom kraj oko sebe, osobito onaj greben na kojem je ležao Conagher, ali je gledao istočno i zapadno od Conagherova zaklona, onamo gdje mu se činilo da bi se najlakše mogao pritajiti netko. Tada posegne za puškom, a kad ju je dodirnuo, Conagher pritisne kundak svoje puške uz rame i pozorno nanišani. Okine kad je Parnell počeo izvlačiti pušku iz navlake na sedlu.

Konj poskoči i počne se propinjati dok je hitac još odjekivao među brdima.

Conagher smjesta ustane i potrči prema svom konju.

Dojahavši opet do vrha grebena, bio je pedesetak metara udaljen od onoga prvog mjesta. Zaklonjen iza grmlja, tek je malo izvirio iznad grebena, upravo toliko da može vidjeti što se zbiva dolje.

Parnell se dizao sa zemlje i razjareno vikao. Konj mu je otrčao te je po njega odjahao onaj drugi jahač.

Kad se Parnell sagnuo da bi podigao s tla pušku, Conagher opet opali i metkom uzvitla pijesak nekoliko centimetara od njegove ruke.

Odmetnik odskoči natrag tako naglo da su mu se splele noge i da je opet pao.

Conagher odmah ispali još jedan hitac i štrcne mu pijesak u lice, a onda potraži nov cilj. Opali pred konja baš kad je onaj drugi jahač posegnuo za uzdama. Prestrašeni konj, kojeg je, očito, opekao prvi metak odbivši se, smeta jurne kao strijela.

Jahač žustro okrene svog konja i vrati se te ponudi stremen Parnellu. Upravo kad je Parnell podignuo nogu u stremen, Conagher hladnokrvno opali i uskovitla pijesak konju ispod trbuha.

Konj poskoči, a Parnell, kojem je noga već bila u stremenu, tresnu na pijesak. Usplahireni ga konj odvuče sedam-osam metara prije nego što ga je jahač mogao umiriti i pomoći Parnellu da uzjaše.

Conagher napuni vinčesterku. Sjahao je kako bi mogao točnije gađati pa se sada vrati do konja i uzjaše.

Pogledavši opet s grebena, ustanovi da se konj s dvojicom jahača već prilično udaljio i da je izvan puškometa.

Radio je do zalaska sunca, nemorno tjerajući odlutala goveda prema planinama. Kad jednom uđu u te klance gdje ima dovoljno vode i sočne trave, bit će ih vraški teško okupiti i istjerati. A razbojnici, kao što je znao, ne obožavaju naporan posao.

Već se odavno smračilo kad se počeo vraćati, i tek u ponoć ujahao je u dvorište.

U sjeni kraj kuće pomakne se nešto i na čistinu izađe Seaborn Tay.

— Zabrinuo sam se već zbog tebe, momče. Konj ti je iscrpljen, sasvim iscrpljen.

Conagher sjaše, skine sedlo sa svog konja i uhvati lasom drugog konja. Pri tome ispriča što se dogodilo.

— Neka shvate da ih ne očekuje zabava — doda. — Možda izgube volju.

— A, neće — reče Tay. — Smoke Parnell se ne može tako lako pokolebati.

— Upozorio sam ih. Sada će odjuriti kao bijesni psi. Treba da ih spremno dočekate. — Conagher uđe u kuhinju i umorno se spusti na stolicu. — Ja ću odjahati s ranča i ulogoriti se negdje kraj puta; čekat ću ih ondje.

Jeo je polako, uživajući u svakom zalagaju; gotovo i nije bio svjestan činjenice da već odavno nije jeo. Međutim, sasvim jasno osjećao je težinu u mišićima. Bio mu je potreban san, i te kako potreban, no danas je započeo nešto što mu određeno vrijeme neće dopustiti da se pošteno odmori.

— Trebaju nam ljudi — reče Tay. — Ne možeš sve sâm. Leggett je star, a McGivern..., hm, on će brzo poginuti. Zbog želje da što bolje obavi zadaću, izgubit će glavu, bojim se.

— Prepustite to meni. Vi čuvajte kuću, a ja ću lutati uokolo i zagorčavati im život. — Conagheru najednom bljesnu oči. — Sinulo mi je gdje bismo mogli naći pogodna čovjeka. Nije sigurno, ali valja pokušati.

Izašavši iz kuće, probudio je Johnnyja.

— Da li bi htio jahati osamdeset-čedeset kilometara? — upita.

— Kamo?

Sjednuvši na klupu, Conagher mu nacrtá put.

— Pridržavaj se tog puta — reče mu. — Ne pokušavaj krenuti nekakvim prečacima jer ih u tom kraju nema. Dobro otvori oči i pazi da te ne zaskoče Indijanci... možda ih ima ondje, a možda i nema. Čovjek kojeg tražimo, lovi ondje; zove se Chip Euston. Pojma nemam da li će doći, ali ako dođe, vrijetit će više nego tri ona odmetnika.

Kad je Johnny McGivern odjahao, Conagher je također napustio dvorište. Udaljivši se od ranča, skrenuo je s puta na kojem je očekivao protivnike, popeo se uz strminu i legao ondje odakle je mogao vidjeti sve oko sebe i čuti svaki šušanj.

Pouzdaovao se više u konja nego u sebe. Namjerno je odabrao mustanga koji je odrastao u planinama i tek prije nekoliko mjeseci bio pripitomljen. Želio je konja koji je plah, koji čuje svaki zvuk... a poznato je da konj i vidi i čuje bolje nego čovjek.

Spavao je nemirno; budio se kako bi osluhnuo i potom bi opet zadrijemao. Kad je svanulo, na vidiku nije bilo nikoga. Na ranču se sporo lelujao iz dimnjaka dim.

Umorno se popeo u sedlo i vratio.

— Nisu došli — reče Tay.

— Nisu, ali hoće. Doći će.

Conagher ode u kolibu za kauboje, ispruži se na ležaju i zaspá.

Znao je da će Tay i Leggett stražariti dok on bude spavao.

IX

Probudivši se, neko je vrijeme ležao nepomično i zurio u ležaj nad sobom. U spavaonici je bilo sjenovito i tiho, a ni izvana nije čuo ništa. Još je bio umoran, no smatrao je da umor nije dovoljan razlog da ostane ležati.

Međutim, nije bio samo umoran. Možda je baš zbog umora osjetio opet onu užasnu, čemernu osamljenost koja ga je obuzimala s vremena na vrijeme.

Bori li se zbog te osamljenosti za ranč na kojem radi? Postupa li tako zato što je pošten ili je, jednostavno, privržen ranču zato što mu je on nešto postojano u ovom prolaznom i nesigurnom životu?

Nije baš obdaren maštom, uvjeravao je sam sebe. Čini ono što se mora učiniti, a njegova su moralna načela, svakako, načela njegova oca, njegove obitelji i njegova doba. Lako bi bilo odbaciti sve i odreći se bilo kakve odgovornosti. Treba samo da osedla konja i odjaše iz ovog kraja.

Zvučalo je to lako, ali nije bilo tako lako, čak i kad bi se mogao zanemariti osjećaj krivnje. Svaki čovjek mora biti odgovoran za svoja djela. Čovjek treba da sagrađi nešto, da nastoji stvoriti svijet oko sebe ugodnijim za život sebi osobno i potomcima.

Ma koliko se netko smješкао prezirno tome, mrgodio se i odbijao da prizna tu činjenicu, mislio je Conagher, ipak je nepobitno da su za svijet važni oni ljudi koji sade drveće, kopaju bunare ili grade ceste.

On je samotnjak, uvijek je bio samotnjak. Bodljivak je kao dikobraz. Mrzovoljan je i zajedljiv. Izvana se doimlje samopouzdan, a plaši se ljudi, boji se klopki koje bi mogle stvoriti nevolje. A kad se već nađe u nevoljama, onda se umije izvući jedino borbeno.

U svom je životu radio često i naporno pa nije mogao biti sklon kradljivcima i rušiteljima koji krađu i razaraju trud drugih ljudi. Imao je neka svoja načela, malobrojna i jednostavna, kojih se uporno pridržavao.

Spusti noge na pod i potraži čarape. Navuče ih, zatim i čizme.

Posegne za opasačem, zakopča ga oko bokova i pride vratima.

U dovratku udari metak i otkine nekoliko iverčića, a on odskoči natrag tako naglo da je umalo pao. Munjevito se okrene i potrči prema svojoj vinčesterki.

Vrata su sada bila otvorena, ali nij odjeknuo više niti jedan hitac. Pogleda on mjesto gdje je udario metak i zatim, kleknuvši nasred prostorije, pokuša ustanoviti odakle je ispaljen.

Zaključio da je dozujao s brežuljka udaljenog najmanje četiri stotine metara. Pozorno je promatrao taj brežuljak. A onda se povuče još dublje u prostoriju, prema drugom prozoru, koji je bio na stražnjoj strani građevine. Kao što je i mislio, tu su vidik zaklanjali ograda obora i korito za napajanje stoke.

Iz kuće nije dopirao nikakav zvuk. Konji su u oboru bili mirni.

Krećući se kroz prostoriju, pogledavao je čas kroz jedan prozor, čas kroz drugi.

Je li to opći napad? Ili je to djelo nekoga osamljena nezadovoljna neprijatelja?

Gdje je Johnny McGivern? Gdje su Stari i Leggett? Tada se sjeti da je McGiverna poslao po Chipa Eustona.

Kroz prozore na bočnim stranama spavaonice vidjeli su se staja i ravnića, ali Conagher nije vjerovao onome što je vidio. Ta je nizina izgledala odveć nevino; u njoj ima, možda, mnogo udubina u kojima bi se mogao sakriti čovjek. Naslutio je u čemu se sastoji zamisao: opalili su s jedne strane kako bi ga natjerali da izađe s druge strane, a ako se izvuče kroz prozor, oni će ga ubiti.

Nemirno je išao od prozora do prozora. Ako ga netko čeka vani u travi, morat će da bude vrlo strpljiv, strpljiv kao pravi Indijanac.

Svidjelo mu se što se kroz jedan prozor vide samo ograda obora i korito. To je izvrstan zaklon. On će zasađati, jednostavno, gledati što se zbiva vani i čekati.

Privremeno se ništa nije događalo. Koliba je bila čvrsto sagrađena i mogla je dugo odolijevati napadima ako bude potrebno. Dosada nije ispalio ni jedan jedini hitac pa bi oni mogli povjerovati da je mrtav. Ako to pomisle, onda će ubrzo doći da provjere.

Polako je prošlo pola sata. Natočio je sebi kavu iz lončića na peći. Bila je jaka i vruća, ali mu je godila.

Nije mu se žurilo. Sudjelovao je mnogim sukobima na pašnjacima i okršajima s Indijancima pa je spoznao da žurba nema nikakva smisla. Sasvim je dobro znao kako se osjeća-

ju oni vani. Zauzeći su svoje položaje prije svitanja i sada čeka ju već najmanje tri sata. Za cijelo to vrijeme pružila im se prilika da opale samo jednom.

Noć je bila hladna, no sunce je već poprilično rastjeralo tu hladnoću, i uskoro će vani biti vruće. Bez sumnje, oni imaju vode, ali on ima zaklon, kave i dovoljno municije. Neka oni čeka ju.

Ipak, neprestano je išao od prozora do prozora, nastojeći da uvijek bude duboko u prostoriji, ondje gdje ga teško mogu vidjeti. Slutio je da njihovo strpljenje ima, ipak, granice.

Najednom opazi neko vrlo kratkotrajno micanje iza obora. Netko je dopuzao do obora s druge strane i približavao se stupu na uglu ograde koji je i Conagher služio kao zaklon.

Conagher nije mogao vidjeti onoga koji je puzao, ali je vidio sićušne oblaciće prašine koje je neznamac izazivao svojim micanjem. Postojala je velika vjerojatnost da će se on, kad stigne do kraja obora, dići u zaklonu iza stupa. Međutim, tada će mu se vidjeti dio tijela između prečaka na ogradi.

Conagher brzo obiđe ostale prozore, letimice pogleda van i vrati se. Opet opazi da se malo uzvitlala prašina. Nečujno otvori prozor i pozorno naci lija onamo gdje je očekivao protivnika. Skvrčivši prst na okidaču, čeka o je.

Niz obraze i niz vrat curio mu je znoj. Vani je već bilo toplo, a on je, osim toga, stajao blizu peći. Međutim, strpljivo je čeka o.

Izenada mu se na nišanu pokaže komadić plavetnila, i on okine.

Začuo je udarac taneta jer je čovjek bio udaljen od njega samo dvadesetak metara. Metak je udario tako bučno da je za tren pomislio kako je pogodio prečku, no tada začuje zveket puške dok je, lupajući o ogradu, padala stenjanje pogođenog čovjeka.

Bio je to prvi hitac koji je ispalio, a tek drugi od početka napada.

Ne odgovori mu pucnjava niti se bilo gdje pomakne nešto. Čeka o je nekoliko minuta, krećući se od prozora do prozora i očekujući sada napad. Ili će oni, možda, čeka ti do mraka?

Izenada začuje ranjenikovo ječanje.

— Jesi li teško ranjen? — zapita, nadajući se da će njegov glas doprijeti samo do pogođenog protivnika.

— Jesam, đavo te odnio!

— Ti si kriv. Ja te nisam pozvao ovamo. — Budući da nije dobio odgovor, Conagher ubrzo doda: — Ako želiš pozvati svoje prijatelje, ja ću im dopustiti da dođu po tebe, ali prvi koji posegne za oružjem, mrtav je.

— Neće ti vjerovati.

— To je tvoj problem. Ja ne bih nikoga mogao gledati hladnokrvno kako se pati. Stoga ti savjetujem da, ako preživiš ovo, potražiš sebi nove prijatelje... ako ovi ne dođu po tebe.

— Ne mogu viknuti... Ne bi me čuli.

— Ranjenikov je glas bio slab.

— Ovdje imate jednog ranjenika — dovikne Conagher prišavši vratima. — Ako želite doći po njega, ostavite puške i dođite. Pucat ću čim netko pokuša opaliti.

Dugo je vladala tišina, a onda se iznenada javi jedan glas.

— Ne pucaj! Ja idem!

Čovjek se počne dizati, napola poguren kao da je spreman da se opet baci na zemlju, ali kad nije odjeknuo hitac, počne se približavati, u početku vrlo sporo. Bio je mlad, kovrčave kose... Conagher je već čuo o njemu. Znao je da se zove Scott i da je nedavno pristupio toj družini.

— Još se nije sasvim iskvario — promrmlja. — Još se može izvući.

Kazao je to sebi, ali dovoljno glasno da ga čuje ranjenik ako je pri svijesti.

Scott je silazio niz padinu. Još je više usporio korak, ali se približavao.

— Momak je hrabar — reče glasno Conagher — a i dostojanstven. Vlada se kao Indijanac.

Scott je stigao do ranjenika. Zaustavi se, stojeći uspravno.

— Ne mogu nositi tog čovjeka! — dovikne. — Brzo bi umro. Pogođen je u trbuh, i to gadno.

Je li to neka varka? pomisli Conagher. Nije se bojao.

— U redu, dečko, donesi ga unutra.

— Hoćeš da otkopčam opasač?

— Zadrži revolver. A ako vjeruješ da ti je sreća sklona, posegni za njime. Ja nikada ne pucam na nenaoružane ljude.

Scott podigne ranjenika, donese ga u kolibu i oprezno spusti na jedan ležaj.

Ranjenik je bio Hi Jackson, jedan od one dvojice koje je Conagher sreo u postaji Horse Springs. Krv mu je natopila košulju i hlače oko pojasa. Metak je, kao što je Conagher i slutio, prošao kroz tijelo i stvorio ružnu ranu.

Scott je bio blijed. Očito, u životu nije vidio mnogo krvi, a sada su mu bile krvave ruke i košulja.

— Možeš se oprati pred vratima — reče Conagher — ako imaš hrabrosti.

Scott ga pogleda.

— Ti si, vjerojatno, Conagher. Nemaš baš dobro mišljenje o nama, je li?

— O bandi podlih kradljivaca koji otimaju goveda starcu? Ne, nemam dobro mišljenje o vama. Da Smoke Parnell ima imalo hrabrosti i poštenja u sebi, prekinuo bi s ovim i pošteno zarađivao za život umjesto da pljačka starce. — Mladić pocrveni dok ga je Conagher hladno promatrao. — Ako baš želiš znati, mali, mogu ti reći da ne smatram nimalo uzbudljivim ono što vi činite. Nije za to potrebna nikakva odvažnost niti ima u tome neke romantičnosti, kao što neki misle. Ljudi s kojima si se spetljao podmukli su i pokvareni kradljivci.

Scott se okrene da ode.

— Bilo bi dobro da razmisliš, momče — reče mu Conagher. — Čini mi se da nemaš šuplju glavu, a pokazao si da si i hrabar došavši ovamo. Razmisli malo i napusti tu družbu.

— Oni su mi prijatelji.

— Bili su i njegovi prijatelji. Njega poznaju mnogo duže nego ti, ali tko je došao po njega? I, tko bi došao po tebe? Mali, puka je sreća što stojiš ovdje i razgovaraš sa mnom a ne ležiš ondje kao on, teško nastrijeljen.

— Možeš li mu pomoći?

— A zašto bih mu, do vraga, pomogao? Pogodio sam ga kad me htio udesiti. Ipak, pomoći ću mu, mali, pomoći

ću mu zato što sam budala; dabome, ako budem imao dovoljno vremena braneći se od tvojih prijatelja. — Conagher se povuče, pogledavajući prozore. — Tvoji će prijatelji čekati do mraka, a onda će svi krenuti ovamo i napasti me. Slušaj, mogu se kladiti s tobom u sav novac koji imam kod sebe da ću pogoditi još najmanje dvojicu, možda i trojicu, a ti bi mogao biti među njima.

Scott je nepomično stajao, još blijed, dok su se u njemu sukobljavale srdžba i neodlučnost.

— Možeš ostati ako hoćeš — reče mu Conagher — i brinuti se o svom prijatelju, ako ti je prijatelj.

— Ti bi se pouzdao u mene?

— Nimalo. Učiniš li samo jedan pogrešan pokret, ustrijelit ću te na licu mjesta. No, bolje ti je da budeš ovdje nego vani. Pruža ti se prilika, mali, pa je prihvati.

— Ne... ne mogu. Bio bih izdajica. Bio bih...

— Njih bi izdao? U redu, momče, kazao si što si htio pa se sada vrati na brdo. Međutim, kad ponovno kreneš nih padinu, pucaj kao lud, jer ja ću te imati na nišanu.

— Grub si, Conagheru.

— Ovaj kraj je grub. Ali, i lijep, Scotte, i bit će još ljepši čim povješamo i postrijeljamo grabežljive hulje.

Blijed kao krpa, Scott izađe. Oklijevao je, a onda krene uz dugačku padinu. Conagher ga je promatrao, sluteći kako mu je pri duši. Momak se vraća sa svojim drugovima, k odmetnicima, iako zna da to ne bi smio učiniti. Vraća se zbog pogrešnog shvaćanja odanosti.

— Scotte — dovikne iznenada Conagher — reci Smokeu Parnellu da ga pozivam da, ako je hrabar barem kao zec, side ovamo i osobno se obračuna sa mnom u dvoboju. On je, navodno, spretn revolveraš, a ja sam samo običan kauboj.

Kad je Scott prešao preko vrha brežuljka, dočekaše ga Pete Casuse, Tilo Coker i Smoke Parnell.

— Dugo te nije bilo — reče Smoke. — Što se dogodilo Hiju?

— Pogoden je u trbuh. Rekao bih, prilično gadno.

— Izdržljiv je on. Dok se Conagher bude brinuo o njemu, neće motriti nas, nije li tako?

Curly Scott ga pogleda, zatim ponovno Conagherovu poruku.

— Čuo sam ga — reče nehajno Parnell — no zašto bih bio budala? Prikliještili smo ga, i kad se smrkne, prišunjat ćemo mu se.

Curly Scott sjedne na zemlju. Radije bih bilo gdje drugdje nego tu. Dobro je vidio onog čovjeka dolje. Neobrijan je i u iznošenoj odjeći, nije više mlad i osamljen je, no ima u njemu nešto posebnoga...

— On je vrlo žilav — reče tiho — a još ne znamo gdje su Leggett i Tay.

— Ma, oni su pobjegli! Otišli su noću. Onaj prokleti glupan dolje bori se za ranč koji mu je okrenuo leđa.

Conn Conagher je za to vrijeme, povremeno pogledavajući kroz prozor, očistio ranjeniku ranu i previo je što je bolje mogao.

Pogleda prema kući. Ondje nije bilo nikakvih znakova života. Možda su ga ostavili. Možda su se povukli dok je on spavao.

Nije važno. On neće odustati. Možda je, jednostavno, preglup da bi odustao.

X

Ranjenik je nerazumljivo mrmljao i iznenada zatraži vode. Conagher mu je donese.

— U lošem sam stanju, zar ne? — reče Hi Jackson pogledavši ga.

— Čini mi se.

— Ti si Conagher?

— Aha... Donio te onaj mladić... Scott.

— On je... dobar momak. Trebalo bi da ode kući.

Nakon toga Jackson ušuti, teško dišući. Izgubio je mnogo krvi i vidjelo se da neće dugo izdržati.

— Ubrzo ću morati da te napustim — reče mu Conagher. — Kad se smrači, doći će po mene tvoja družba.

— Nećeš uspjeti, Conagheru. Ti to znaš, zar ne?

— Ne znam. No, ako i ne uspijem, oni će pokopati još četoricu-petoricu tvojih ortaka. Nisam ja nikakav žutokljunac. Doživio sam već nekoliko takvih situacija.

Već su se izdužile sjene. Vrijeme je da se učini nešto.

Conagher natoči sebi kave. Srkao ju je dok je išao od prozora do prozora. Tada napuni džepove mecima, pogleda opet ranjenika i prišunja se prozoru.

Ponovno pogleda prema kući. Gdje li su Tay i Leggett?

Najednom spazi neku sjenku, sjenu čovjeka koji je trčao. Nije imao vremena da opali niti da učini bilo što drugo.

Izvuče se kroz prozor i šmugne prema ogradi obora.

Na drugoj strani obora pomakne se jedan protivnik i u tom trenu prekine tišinu puščani hitac. Protivnik padne na lice. Odmah odjeknu još tri hica, sva tri ispaljena iz kuće!

Još se jedan čovjek sruši, a Conagher začuje kako netko psuje.

Tko god bio u kući, mudro se pritajio dokle god napadači nisu pomislili da im s te strane ne prijeti više nikakva opasnost. Dva su se protivnika srušila, a onaj kojeg je jasno vidio, bio je mrtav.

Šćućurivši se kraj ugla obora, Conagher opazi nešto bijelo. Pogleda ponovno i ustanovi da je to neki papirić privezan za travurinu... još jedna poruka poput one koju je prije našao.

Papir mu je bio nadohvat ruke pa ga oprezno odveže. U mraku nije mogao pročitati što piše na njemu te ga spusti u džep.

Sumrak bijaše varljiv. Naprežući oči, pokušavao je razaznati miče li se negdje nešto, no nije mogao ništa vidjeti.

Ubrzo začuje šapat.

— Tile? Natrag... povlačimo se.

Netko je puzao. Conagher je imao u ruci revolver i mogao je pogoditi nekoga, ali kakva bi to imalo smisla?

Ako sada opali, oni će, svakako, uzvratiti vatrom i vjerojatno ga pogoditi. Neka se mirno povuku. Besmisleno bi

bilo pucati kad oni uzmiču. Smoke Parnell nije nikada, koliko je Conagher znao, imao više od devet-deset lju-
di... a danas je izgubio trojicu.

Conagher se nije micao. Nakon nekog vremena začuje topot kopita koji se postepeno gubio u daljini.

U međuvremenu potpuno se smračilo. Vratu se u kolibu za kauboje i rasplamsa vatru u peći. Opazi da je Hi Jackson umro.

Zapali jednu petrolejku, izbjegavajući prozore za slučaj ako je neki odmetnik ostao u blizini, mada nije vjerovao da se to dogodilo. Uostalom, oni mogu odjahati i napasti nekom drugom zgodom, ako budu imali dovoljno hrabrosti.

Stajao je još nekoliko časaka, kao da ne želi napustiti spavaonicu. Kad je napokon prekoračio preko praga, izađe iz kuće Tay i Leggett.

— Jesi li to ti, Conagheru? — progovori Tay. — Dobro si se borio.

— Trudio sam se.

— Mi dugo nismo mogli ispaliti ni jedan jedini hitac, a onda nam se pružila prilika.

— Pokolebali ste ih i odvratili od napada — reče Conagher i gurne šešir na potiljak. — Gladan sam i umoran, Tay, a u kolibi je mrtvac. Onaj kojeg je donio Scott.

— O kome je riječ?

— O Hiju Jacksonu.

— Nekoć je radio kod mene — reče Tay. — Bio je dobar momak i marljiv, ali je upao u loše društvo.

— Prepusti ga meni — umiješa se Leggett. — Ti si već dovoljno učinio, Conne.

Conagher ode s Tayem u kuću i sjedne.

Rančer mu naliže kavu, dade mu kruha, hladnog mesa i pite od jabuka.

— Vjerojatno umireš od gladi — reče mu.

Conagher je jeo šutke, a Tay je stajao kraj prozora i gledao Leggetta kako nosi mrtvo tijelo prema brdašcu.

— Čovječji je život kratak, no treba ga pametno iskoristiti. Trebalo bi da svatko ostavi nešto iza sebe. Jesi li ikada razmišljao o tome da li postoji nešto poslije smrti, Conne?

— Nisam baš mnogo. Najljepše bi bilo da nas očekuju, kao što vjeruju Indijanci, široka lovišta. Planine, izvori, bistri potoci i zelena bujna trava na kojoj bismo mogli spokojno ležati, pokriti lice šeširom i slušati zujanje pčela.

To ga, nekako, podsjeti na onaj papirić u džepu te ga izvadi. Pogleda što piše na njemu. Postojao je samo jedan redak:

»Nikada nisam ljubila.«

Dugo je piljio u papirić, a onda ga stavi u džep.

Kakva li je žena mogla to napisati i predati vjetru?

Osamljena, mislio je, vrlo osamljena.

Znao je kako se ona osjeća. Katkad je čovjeku, jednostavno, prijeko potreban netko s kime bi mogao razgovarati. Vidi nešto te se želi okrenuti i kazati: »Kako je to lijepo, zar ne?« A u blizini nema nikoga.

Na Zapadu je bilo mnogo osamljenih ljudi. Muškaraca i žena koji su radili sami ili se osjećali samima, čiji su domovi bili daleko jedan od drugoga, čije su misli i osjećaji hrlili u daljinu i tražili u zraku bilo kakav odgovor, bilo kakav zov.

Živjeli su tu osamljenici koji su gledali obzorje i pitali se što je ili tko je iza njega, ljudi koje su gušile daljine, ljudi koje je okovalo prostranstvo... na neki način, zatočenici.

I Conagher je bio svojevrstan zatočenik. Nije se dovoljno školovao da bi mogao izbjeći to zatočeništvo, ako se ono uopće moglo izbjeći. Prihvatio se posla čim je dovoljno narastao da je mogao baratati alatom, i od tada je neprestano radio. Od života je dobio samo sedlo i lijepe vidike. Mnogo se puta gušio jašući na začelju stada, obavijen gustom prašinom koja se ljepila za znoj, mnogo mu se puta protresla utroba dok se drmao sjedeći na poštanskoj kočiji što je poskakivala kroz preriju ili na divljem konju kojeg je trebalo tek pripitomiti.

Zao mu je bilo što nije proljeće i što vjetar ne puše na drugu stranu. Rado bi bio vratio poruku onoj koja ju je napisala, kako bi joj dokazao da

nije sama, da je netko pročitao njezine riječi. Međutim, vjetar nije puhao u tom smjeru, a i vrlo su male bile nade da bi ona pronašla papirić.

Njegove misli prekine Tay.

— Što će oni poduzeti sada? — zapita. — Što misliš, Conagheru?

— Neće nas ostaviti na miru. Idući put će odabrati nešto drugo... možda nam, jednostavno, pokušaju otjerati stoku ili nas napadnu jednog po jednog.

Jesi li ikada bio ranjen, Conagheru?

— Dva puta, ali to nije ugodan doživljaj. — Kad je pojeo pitu i popio još jednu šalicu kave, Conagher se odgurne od stola. — Idam na spavanje. Probudite me samo ako nastanu nekakve neprilike, velike neprilike.

Dok je išao prema kolibi za kaubojke, posrtao je od umora. Skine čizme i opasač, legne i zaspi. U snu je vidio čitave čete travurina s porukama, a vjetar ih je sve nosio prema njemu. Posezao je za travurinama i nastojao skinuti s njih poruke prije nego što ih vjetar odnese izvan dohvata.

Nakon toga tjedan dana bilo je mirno.

Conagher je odjahao u Plazu i izvijestio o pucnjavi šerifa koji ga je saslušao podrezujući nokte velikim džepnim nožem, zatim se digao i pružio mu ruku.

— Ja poznajem Seaborna Taya — kazao je. — On je pošten čovjek. Pouzdan. Poznajem i Leggetta. Vas ne poznajem, ali sam čuo o vama, i želim vam stisnuti ruku. Oslobodili ste ovaj kraj nekolicine zlih ljudi. Hm, spomenuli ste Curlyja Scotta. Je li on ozlijeđen?

— Ne vjerujem. — Conagher podigne šešir s čela. — Šerife, on bi se otrgnuo od te bande kad bi mu se pružila prava prilika. Uz njih je samo zbog nekih glupe odanosti koju oni ne zaslužuju.

— Možda ga sada uspijemo navesti na pravi put — reče šerif. — U gradu je njegova sestra. Ako ga sretnete, kažite mu to. Doputovala je s Istoka kako bi ga vidjela. — Zamišljeno dodade: — I ne sluti da je on odmetnik.

Kad se vratio iz Plaze, Conagher je, uz povremenu Leggettovu pomoć, nastavio mukotrpno tjerati stoku na područja koja su se mogla lakše čuvati.

A onda je jednog dana dojahao Johnny McGivern.

— Nisi mi rekao kakav je onaj kraj — kazao je kao da optužuje. — Zalutao sam dva-tri puta.

— Jesi li ga pronašao? — zapita Conagher.

— Doći će. Zadržat će se još dan-dva kako bi dovršio svoje poslove. — Johnny pogleda oko sebe. — Koliko čujem, neće ti biti potreban.

— Bit će nam potreban.

Jašući sam kroz preriju, Conagher je uhvatio sebe kako neprestano promatra travurine. Ipak, prošao je čitav tjedan prije nego što je pronašao još jedan papirić, a i njega je ugledao sasvim slučajno. !

Spustivši se kroz jednu vododerinu što je vodila u nizinu, opazio je stari obor, sagrađen za hvatanje divljih konja. Obor je odavno bio napušten i ograda mu je već na nekoliko mjesta bila slomljena, no na sjevernoj strani nagomilale su se travurine.

Odjahao je do njih i pregledao ih iz navike te je tako pronašao dvije poruke.

Prva je, gotovo nečitljiva, vjerojatno bila napisana prije nekoliko mjeseci:

»Kao mala djevojčica, maštala sam o lijepu vitezu koji će dojahati na bijelu konju i odnijeti me«.

Druga je poruka, sudeći prema svježini tinte i očuvanijem papiru, bila napisana mnogo kasnije:

! »Sinoć sam izašla kako bih gledala zvijezde. Kad bih im, barem, znala imena!«

Conagher je gotovo nesvjesno počeo stvariti lik djevojke koja piše te čudne poruke. U njegovoj je mašti bila mlada, vitka i plavokosa, s njom se moglo pametno razgovarati i bila je osamljena kao i on.

— Ne zavaravaj se — reče sam sebi. — Ona ne šalje te poruke naboranu kaubojku poput tebe.

Posao je napredovao. Johnny mu je pomagao pri tjeranju stoke i sve više

goveda bilo je na pogodnom terenu. Ni jednom nisu vidjeli Parnellovu družinu, iako je Tile Coker posjetio Plazu. U klanu Black napadnuta je kočija, ali nitko nije prepoznao razbojнике; u napadu su sudjelovala četvorica, dok je peti držao konje.

A ond je Conagher proveo tjedan dana na ranču. Popravio je vrata obo-
ra, ukrotio dva konja, otpilio rogo-
ve jednom prgavom biku i nasjekao drva
za hladnije dane.

Potkraj tjedna pao je snijeg; samo
je prekrrio tlo i nestao kad se pojavilo
sunce. Međutim, slijedećeg je tjedna
pao nov snijeg i zadržao se. Dani i
noći postadoše hladni te su Johnny i
Conagher imali pune ruke posla razbi-
jajući led na jamama s vodom i brinu-
ći se o stoci.

Rad na hladnoći bješe vrlo naporan
pa bi Conagher svakog dana sjahao
pet-šest puta kako bi malo hodao i
zagrijao noge.

Kad se jednog dana vratio na ranč,
zatekao je u kolibi za kauboje Chipa
Eustona.

— Nevolje su prošle? — zapita lovac
pogledavši ga.

— Ponovit će se uskoro — odvrati
Conagher. — Budite spremni.

Malo-pomalo je preuzeo upravljanje
rančem i nitko se nije usprotivio
tome. Seaborn Tay je mirovao i mno-
go se odmarao te je Conagher naslutio
da ga muči srce.

Osedlavši sutradan ujutro konja,
Conagher nije namjeravao daleko ja-
hati. Pa ipak, privezao je iza sedla
svoje gunjeve, znajući da bi ga negdje
moglo iznenaditi nevrijeme i da mora
biti spreman za noćenje na hladnoći.

Udaljio se tek šest kilometara od
ranča kad je naišao na tragove jednog
stada goveda. Stado se sastojalo od
dvadesetak grla i tjerale su ga tri ja-
hača.

Napravivši mali humak od kamenja
kako bi označio smjer u kojem će kre-
nuti, Conagher se uputi na sjever.

Činilo se da jahače nije briga za to
hoće li ih netko otkriti.

Možda je to klopka; vjerojatno jest.
Dok je razmišljao o tome, nešto hlad-
no mu dodirne obraz, zatim čelo. Po-
gleda.

Sniježilo je. Kradljivci su, vjerojat-
no, očekivali to; za jedan sat snijeg će
potpuno prekriti tragove.

Ipak, Conagher nastavi slijediti sta-
do. Imao je kod sebe nekoliko komada
dvopeka, malo slanine, suhog mesa i
kave. Htio je prihvatiti rizik.

Cijelo prijepodne i pola popodneva
slijedio je trag koji je vodio ravno na
sjever, a onda je snijeg prekrrio sve.

Ujahao je u šumarak gdje su rasli
niski hrastovi i borovi, i ulogorio se.

XI

Evie Teale stavi maramu na glavu
gledajući kroz prozor. Lepršave su pa-
huljice bile lijepe, ali su je ispunile je-
zom. Zima će biti duga i bit će im po-
trebno mnogo ogrjeva da bi zagrijali
kolibu. Hrpa drva iza kolibe narasla je,
ali sudeći prema posljednjih nekoliko
tjedana otkad je zahladnjelo, ta hrpa
neće biti dovoljna za cijelu zimu.

Drva je ponajviše prikupio Laban,
povećavajući zalihu svaki dan. Ruth i
Evie su mu pomagale; tražile su po
obroncima grapje i dovlačile ga.

Znatno im je pomogao i Charlie
McCloud. On je, uz Labanovu pomoć,
napravio saone bez salinaca za dovla-
čenje drva. Na licu mu se moglo vidje-
ti da je zabrinut za njih.

Na tim su saonama, upregnuvši jed-
nog konja, mnogo lakše dovlačili de-
bla.

Kočija se zaustavljala samo u svojoj
postaji pa im je presahnuo izvor priho-
da. Sada su potpuno ovisili o sebi i o
onome što uspiju pronaći u okolini.
Evie je, hraneći putnike, brižljivo
uštedjela nekoliko dolara, i čuvala je
taj novac kako bi u Plazi mogla kupi-
ti toplu odjeću.

Razmišljajući o svemu tome, Evie
izađe iz kolibe. Opazi da već pada guš-
ći snijeg i da puše hladan vjeter.
Ruth je skupljala triješće ondje gdje
je Laban cijepao drva pa Evie uzme
lopatu i prihvati se svoga starog po-
ala; oblagala je zemljom temelje koli-

be kako bi se spriječilo prodiranje vjetrova unutra i kako bi unutra bilo toplije. To su radili svake godine dok je živjela na Istoku, samo što je to tada radio njezin otac.

Uspravivši se kako bi odmorila leđa, zagleda se iznad prerije na jug. Daleki se bregovi više nisu vidjeli... snijeg je navukao zastor preko njih.

Nastavi raditi. Sada, je već rijetko pomišljala na Jacoba, život joj je bio odveć ispunjen kovanjem planova i radom. Katkad je razgovarala s djecom o njemu, ali njegov je lik s vremenom izbljedio. On je volio djecu, ali im to nikada nije znao pokazati, a Evie je sumnjala da je i osjećao potrebu da im pokaže svoje osjećaje.

Izenada začuje otegnut povik i puketanje biča. Ugleda kočiju. Pojavila se iza okuke i jurila niz kratak obronak. Danas je upravljao konjima Ben Logan i dovikivao joj je. I čovjek kraj njega je mahao, a onda se kočija udalji i nestane u snježnoj kopreni.

Evie se za tren vrati u kolibu kako bi bacila nekoliko podebelih grana na vatru i opet izađe.

Upravo kad se već zabrinula za Labana, ugleda konja kako gazi kroz snijeg, zatim i saone, pune nacijepanih drva. Kraj saona hodao je Laban. Stigavši do kolibe, on priveže konja i odmah joj priđe.

— Treba da budemo oprezni, mama — reče. — Čuo sam u šumi nešto. Rekao bih da se radi o nekim jahačima i stoci.

— Jesu li te vidjeli?

— Ne vjerujem. Bio sam iza jednog stabla i iskopavao iz smrznute zemlje jednu kladu kad sam ih začuo iz luga iza sebe, odande gdje je dobar zaklon pred vjetrom. Ugledao sam samo jednog jahača i ne mogu reći je li bio Indijanac ili bijelac, ali činilo mi se da jaše u sedlu. Vidio sam ga samo kao sjenku kroz snijeg, a prema zvukovima naslutio sam da ih je mnogo... ili, možda, nije mnogo jahača, ali je mnogo stoke. Stoga sam krenuo kući.

— Drago mi je što si tako postupio. — Ona se okrene. — Ruth? Uđi u kuću. Kad se Laban pobrine za konja, čut ćemo priču i jesti uštipke.

Tko li su ti jahači? Indijanci ne jašu po takvoj hladnoći, osim ako su baš prisiljeni na to. Oni mudro ostaju u svojim šatorima.

A razbojnici? Moglo bi se raditi o njima, jer put kojim su krenuli vodi u divljinu.

Tada se sjeti nečega. Prije dva mjeseca, dok još nije bilo snijega, odjahala je u brda i napravila polukrug provjeravajući koliko ima ogrjeva na tlu. Privučena tišinom i ljepotom brda, odjahala je desetak kilometara od kolibe. Tu je naišla na duboku travnatu udolinu, oko koje je rasla šuma. Kroz udolinu tekao je potok. Na padini je opazila neku zemunicu. Iz dimnjaka se nije dimilo niti je vidjela bilo kakve znakove da je netko unutra. Nije se približila, već je u luku zaobišla udolinu. Nije pronašla svježije tragove, ali je naišla na stare konjske i goveđe izmetine te neke stare tragove.

Oni koje je čuo Laban, zacijelo znaju za tu zemunicu.

Sjela je s djecom oko vatre, jedući uštipke, i počela im pričati o svom djetinjstvu i Ohiju i zapadnoj Pennsylvaniji. Kad je opet pogledala van, jedva je još razabirala obor. Sve je bilo bijelo, tiho i ledeno.

Završivši priču, dala je djeci školsku zadaću koju su morala napisati i sjela kraj vatre. Nastojala je stvoriti plan za iduće tjedne.

Treba da neprestano čiste stazu do suše i obora, zatim valja štedjeti ogrjev, a najbitnije je da djeca budu stalno zauzeta nečime, bilo radom bilo zabavom. Oboje će uklanjati snijeg i donositi drva. Laban će, osim toga, hraniti stoku. Nevolja je, međutim, u tome što nemaju dovoljno sijena za dugu ostru zimu. Trebalo bi da stoka povremeno pase vani i nogama odgrće snijeg. Konji bi se snažili, no telad treba hraniti.

Snijeg je padao tri dana, uporno i neprekidno. Laban je izlazio svakog jutra u svitanje i lopatom odgrtao snijeg kako bi staza do suše ostala prohodna.

Stoka je bila u dobrom stanju. Snijeg je zatrpao krhku građevinu sa

svih straha tako da je unutra bilo toplo i ugodno.

Evie pomuže kravu i odnese mlijeko prema kući dok je Laban čistio pod i stavljao sijeno u jase.

Snijeg je bio deblji već gotovo jedan metar, a nebo se još i sada sivjelo.

— Mama! — uzvikne na vratima Ruth i povuče Evie za ruku. — Pogledaj!

Na obronku iza kolibe stajao je vuk, velik siv vuk, i gledao ih. Bio je udaljen sarno pedesetak metara, i činilo se da se nimalo ne boji. Evie vikne na njega, ali se on i ne pomakne.

Ona uđe u kolibu. Kad je izašla noseći pušku, vuka više nije bilo.

Razmišljala je o onim ljudima koje je čuo Laban kad je počeo padati snijeg. Oni ne mogu biti pošteni kad tjeraju stoku onuda gdje nema nikakva puta, u smjeru koji ne vodi ni do kakva grada ili ranča. Zabrinjavala ju je okolnost što su tako blizu.

* * *

Conagherov konj posrne i padne.

Iako se donekle ukočio od hladnoće, Conagher izvuče noge iz stremena i skoči na tlo. Padne na koljena. Polako ustane i pomogne konju da se dignu. Držeći uzde, otrese snijeg s odjeće.

Vjetar mu je puhao u lice. Čvrsto uhvativši uzde, povede za sobom kolebljivog konja, boreći se protiv vjetra i sve dubljeg snijega.

Sasvim jasno bilo mu je da je u nevolji. Koliko je znao pred njim nije bilo ničega dok ne stigne do ceste, a ona se nije mogla vidjeti u tom snijegu. Oko njega su samo planine, prerija i divljina.

Ipak, postoji jedna koliba, sjetio se. Postoji spasbihsan zaklon. Ona žena... kako li se zove? Vodi poštansku postaju koja je negdje na sjeveru ispred njega.

Tada se sjeti da mu je netko ispričao da je prevozničko poduzeće premjestilo postaju na zapad; ako je tome tako, onda je žena, vjerojatno, otputovala, a građevine su napuštene.

Ipak, našao bi ondje kakav-takav zaklon. Međutim, koliko je još udaljen? I koliko još može prevaliti?

Vratiti se nije mogao, to je dobro znao. Konj mu je već bio iscrpljen, naslage su snijega postajale sve dublje, a u otvorenoj se nizini nije nigdje moglo zaustaviti. Nije mogao naći nikakav zaklon pred vjetrom, a snijeg je bio odveć suh da bi se mogao ukopati u nj.

S druge strane, znao je da je hodanje do iznemoglosti opasno, jer kad iscrpi tijelo, više neće imati dovoljno snage da se odupre hladnoći. Većina onih koji se smrznou, stradaju zato što se predugo naprežu. Mogao se zaustaviti, skupčati i pričekati da prestane mećava; on bi, možda, i preživio na taj način, ali njegov konj ne bi. Jedina im je nada bila da produže i pokušaju stići do nekog zaklona gdje bi se mogla zapaliti vatra i gdje bi bili zaštićeni pred vjetrom i hladnoćom.

Strpljivo i mukotrpno gazio je kroz snijeg, utirući put svom konju. Činilo mu se da se to neće nikada završiti. A onda, najednom, opazi da mu snijeg više ne šiba lice kao prije i da vjetar slabi.

Pred njim su bili kilometri bijeloga, neditnutog snijega, pod kojim se skrivao trag ukradene stoke.

Nastavio je koračati, pokrivajući šakom nos i maramom usta. Konj još jednom pade, poskliznuvši se na zaleđen kamen ispod snijega, i Conagher ga još jednom podiže.

Sada je vidio niska crna brda i jednu zvijezdu nisko na nebu.

Zvijezdu? Ne, to je bilo svjetlo. Budući da se nalazilo tako nisko, moralo je biti svjetlo.

On zatvori oči, napravi dva koraka i otvori ih. Svjetlo je još bilo ondje. Nije sanjao.

Evie je upravo donijela djeci vruću juhu kad je nešto udarilo o vrata. Žurno stavivši juhu na stol, ona priđe vratima, po koleba se za tren, a onda ih otvori.

U prostoriju zatetura snijegom prekriven, promrzao čovjek, sruši se na koljena i mučno dignu.

— Moj konj — promrmlja — moj konj je vani.

— Idem po njega — reče Laban i odmah posegne za svojim kaputom i

rukavicama. — Ja ću se pobrinuti za njega.

— Dobro bi bilo da pojedete juhe — reče sabrano Evie i odvede čovjeka do klupe, ne potrudivši se da skine s njega kaput. Neka se najprije ugrije. Otopljeni joj snijeg neće zadati velike neprilike na zemljanom podu.

Nalivši juhu u zdjelu, poče ga hraniti žlicom.

Poslije treće žlice on je zaustavi i skine rukavice i krznenu kapu.

— Pa, vi ste Conagher! — uzvikne ona.

— Jesam, gospodo... Izvrsna vam je juha. — On htjede ustati. — Treba da se pobrinem za konja.

— Prepustite to Labanu. On se vrlo dobro slaže sa životinjama i ponosit će se time što vam može pomoći.

Nakon nekog vremena Conagher se digne i skine krznenu kaput, zatim sjedne kako bi pojeo ostatak juhe.

— Dva dana — reče. — Dva dana nisam jeo. Ponestalo mi je hrane, ali sam kave imao do jutros. Pokušao sam je skuhati, no vjetar mi je ugasio vatru i bacio kavu u snijeg.

— Ovakle ste dojahali?

— S jednog ranča južno odavde.

Kad je Conagher ponovno napunio zdjelicu juhom, uđe Laban.

— Istrljao sam vam konja — reče ponosno. — Zao mi je što nemamo zobi.

Conagher ga pogleda i osmjehne se.

— Kad bi nahranio tog mustanga zoblju — reče — on bi pomislio da ga hoćeš otrovati. Hvala ti, sinko. Taj je konj prevalio dalek put.

— Ovo vrijeme nije pogodno za jahanje.

— Sljedio sam neku ukradenu stoku i izgubio trag u snijegu.

Evie pogleda Labana, a Conagher opazi taj pogled.

— Vidjeli ste neka goveda? — zapita.

— Jesam, ja sam vidio. Mislim da su u oboru u brdima, nekoliko kilometara od nas.

— Koliko ima ljudi?

— Ne znam. Možda su samo dvojica, a možda ih je i više.

— Mogli bismo poslati obavijest slijedećom kočijom, — predloži Evie — pa bi iz Plaze dojahao šerif.

— Gospodo, do tada bi goveda nestala bez traga. Ja mislim da šerif ima dovoljno posla i da nije potrebno da mu još i ja natovarim nešto na vrat. Stoga ću se odšunjati onamo i otjerati stoku kući.

Ona je šutjela nekoliko časaka.

— Ako možete pričekati — reče napokon — potražili bismo neku pomoć. Možda bi...

— Gospodo Teale, tko mora tražiti pomoć, neka i ne započinje ništa.

Toplina je počela tjerati hladnoću iz njegova tijela i polako mu se zavláčila u kosti. Osjećao se vrlo ugodno.

Premda ga je već hvatao san, bio je potpuno svjestan urednosti u kolibi, lijepa vladanja djece i neke spokojnosti što je ispunjavala prostoriju.

Evie Teale mu donese govedine s grahom. Jeo je, mađa je nekoliko puta umalo zaspao žvačući. Budući da je pojeo sve, Evie mu predloži da prostre gunjeve na podu i zaspi.

On je odmah poslušao.

Radeći još neko vrijeme, zaobilazila ga je i pozorno pogledavala. Bio je vitak i snažan, viši od Jacoba, ali ne i mnogo teži. Kako li mu je crna bila brada!

On je, znači, pretukao nemilosrdno Kiowu Staplesa, mislila je. Međutim, ne doimlje se kao grubijan.

Pred zorom se iznenada probudila i za tren ležala nepomično, pitajući se što ju je probudilo. Učini joj se da je osjetila struju hladna zraka... Sjede i pogleda onamo gdje su na podu bili prostrti Conagherovi gunjevi.

Više ih nije bilo, a i on je nestao.

Ponovno legnuvši, imala je nekakav čudan dojam da je izgubila nešto, obuzela ju je nekakva čudna osamljenost.

To je glupost, pomisli. On mi nije ništa; on je za mene samo osamljen, nasilan stranac, i vjerojatno ga neću više nikada vidjeti.

XII

Odjahavši rano ujutro, Conagher je još bio umoran iako je prespavao na zemljanom podu u ugodno toploj kolibi. No, možda mu je bilo i previše udobno. Tko se navikne na to da spava svugdje gdje se može ispružiti, ubrzo i zavoli takav način življenja.

Vani je bilo hladno. Konj se pogrbiio čim je naslutio da mu želi staviti sedlo na leđa, jer mu se svidjelo u suši, ma kako površno ona bila sagrađena, no Conagher nije htio popustiti. Prije nego što je uzjahao, izvukao je revolver i zavrtio nekoliko puta bubnjić, zatim je iskušao okidač. Ulje se katkad, ako je revolver dugo na hladnoći, skrutne.

Svezao je maramu preko lica, pokrio uši štitnicima i odjahao među drveće. Snijeg je bio dubok, osim ondje gdje ga je vjetar odnio s obronka, pa je sasvim dobro znao da mu neće biti lako. No, isto je tako znao da nitko ne kreće rado u tako ledeno svitanje, a ponajmanje razbojnici; njima se gadi svaki napor.

Trebala su mu dva sata kako bi se probio kroz debeli snijeg do onog mjesta odakle je mogao vidjeti dolinu. Sjahao je i ostavio konja, a on se popeo do vrhunca uzvisine i legao potruške među stijenje.

Kroz dalekozor je promatrao zemunicu.

Vidio je stoku. S te udaljenosti nije mogao razaznati žigove, ali svaki kravar ubrzo može prepoznati pojedina goveda kao što političar prepoznaje određene ljude u gomili. Sasvim je pouzdano zaključio da je to Tayeva stoka.

Promatrao je tlo oko zemunice i ustanovio da su se razbojnici malo kretali vani. Iz pećne cijevi, koja je služila umjesto dimnjaka, dizao se tanačak stup dima.

Kao da je zahladnjelo. Conagher opazi da je opet ojačao vjetar i da opet puše sa sjevera.

To je dobro, pomisli. Banda neće nikamo tjerati stoku po tom snijegu dok puše leden sjeverac.

Zagleda se opet u zemunicu. Nije bio nimalo sklon ljudima u njoj. Oni se nisu mnogo razlikovali od njega, ali su izabrali krađu umjesto rada, a on je oduvijek radio i čvrsto vjerovao u pošten rad i pošteno zarađen novac.

Vratit će tu stoku na ranč ma što mu se ispriječilo na putu.

Ustane i vrati se do konja. Zamisli se za tren, a onda se odlučno popne u sedlo.

Krene koso preko obronka, pazići da stalno bude s one strane zemunice gdje nema prozora. Nadao se da na zidovima nema pukotina, a ako ih je i bilo, oni su ih vjerojatno začepili kako bi im bilo toplije unutra.

Osjećao se čilim i svježim u studeno jutro. Nije želio neprilike ali ovo ne može gledati skrštenih ruku. Otkinuvši nekoliko grana jednog cedra, približi se kolibi i zaustavi kraj isturenog dimnjaka. Tiho reče nekoliko riječi konju i stane na sedlo. Konj je bio dobro uvježban pa se po njemu mogao penjati na razne načine.

Stojeći na sedlu, Conagher natrpa u pećnu cijev granje.

Tada sjedne na sedlo, odjaše do ugla zemunice i pričekaj.

Izenada se začu iznutra bujica psovki. Vrata se širom otvore i izleti van čovjek u potkošulji i hlačama; jednu je čizmu imao na nozi a drugu je držao u ruci.

Za njim izjure ostali, kašljući i psujući, jer ih je iz toplih kreveta istjerao dim. Svi su bili bijesni, a ni jedan naoružan. Samo jedan je imao čizme na nogama.

— Stanite! — vikne Conagher.

Opali u tlo pred njihovim nogama i naglo potjera konja tako da se našao između njih i vrata kolibe. Konj naleti na jednog razbojnika i odbaci ga u snijeg.

— Povucite se! — naredi Conagher.

Držao je pušku u jednoj ruci i počeo ih tjerati konjem. Jedan razbojnik pokuša šmugnuti kraj njega, ali ga on smjesta udari puščanom cijevi i sruši u snijeg. — Otvorite obor! — reče.

— Đavo me odnio ako hoću! — odgovori jedan razbojnik.

— Đavo će te odnijeti ako nećeš! — Conagher uperi vinčesterku. — Birajte.

Smrznuo sam se jašući ovamo pa ću vas ostaviti ovdje svu trojicu vukovima ako budete tratili vrijeme!

Jedan odmetnik krene polako, za tren pogledavši ostale, a njegovi se ortaci malo povuku, udalje od njega.

Conagher okrene konja i dojaše do vrata obora u pravi čas; ugleda jednog odmetnika kako diže pušku želeći da nacilja u njega. On je bio spavao u prigradnji i neprimjetno se izvukao van.

Conagher smjesta opali s boka. Prvim metkom opeče protivnika i okrene ga napola u stranu te ponovno opali. Vidje ga kako ispušta pušku.

Munjevito se okrenuvši, ponovno okine, ovaj put držeći pušku objema rukama; pogodi jednog odmetnika koji je upravo htio uletjeti u zemunicu. Razbojnik pade preko praga, polako skvrći jednu nogu i umiri se.

— Pametnije vam je, momci, da otvorite obor — reče tiho Conagher.

Ovaj put su ga poslušali.

Puškam pokaže na jednog od njih.

— Istjeraj ih van — zapovjedi.

Kad je stoka izašla, naredi razbojnicima da se okrenu prema ogradi obora i stave na nju ruke. Tada sjaše i pristupi ranjeniku, onom razbojniku koji se išunjao iz prigradnje. Oduzme mu oružje.

Metak se bio odbio od dovratka i zabio odmetniku u podlakticu; ušao mu je iznad zglavka, a izašao blizu lakta. Ruka mu je bila onesposobljena i jako je krvarila.

— Diži se! — vikne Conagher i udari ga nogom u stražnjicu. Natjera ga da se pridruži ostalima. Zatakne njegov revolver za pojas, a njegovu vinčestersku spusti u svoju navlaku na sedlu.

— Zar ćeš dopustiti da iskrvarim? — preklinjao je odmetnik. — Zaboga, čovče!

— Tko se igra vatrom — odvrati mu Conagher — lako se opeče. Stani kraj one ograde i budi sretan što te nisam pogodio u trbuh.

Povuče se i kundakom razbije prozorsko staklo. Većina je dima već izašla pa on pogleda unutra, opazi da nema nikoga i polupi im oružje. Zatim im baci čizme u snijeg.

— Obujte ih — reče. Obrativši se jednom razbojniku, doda: — Pomogni ranjeniku. Dobro mu previj ruku. Bude li tako krvario, smrznut će se.

— Što ćeš učiniti s nama?

— Ne požuruj me — odgovori Conagher. — Možda odlučim da vas postrijeljam umjesto da vas povješam, a možda vas i pustim. Još se nisam odlučio.

Pogleda onog odmetnika koji je ležao na pragu. Nije ga još nikada vidio. Nije vidio ni jednog od njih, no trojica su imala konje sa žigom »Pet na ljestvama«.

Uvjerivši se da unutra nema više nikakva oružja, dobaci im kapute. Potom pretraži zemunicu, ne skidajući pogled s njih.

Nađe hrpu konzervi, nekoliko komada slanine i vreću brašna. Pokupi sve to i iznese van; zatim se vrati unutra, razbaca nogom žeravicu po prostoriji i brzo izađe. Zemunica plane u tren oka.

— Kojeg vruga radiš? — vikne razbojnik s dubokom brazgotinom nad jednim okom.

— Ovdje su se dugo skrivali lopovi, no više neće. Spalit ću škrovište.

— A što je s našim stvarima, našom opremom?

— Baš me briga! Králi ste goveda sa žigom »ST« pa tražite opremu od onoga koji vam je davao naredbe.

— Smoke će te ubiti zbog ovoga — reče čovjek s ožiljkom — ako to ja ne učinim prije njega.

— Progovoriš li ponovno — reče blago Conagher — dobit ćeš ožiljak i nad drugim okom. — Pokaže na drugog razbojnika. — Osedlaj konje svima, i požuri.

Kad su konji bili osedlani, on im naredi da se popnu na njih i odjašu.

— Šerif iz Plaze vas čeka raširenih ruku — lagao im je — te vam je najpametnije da krenete na istok.

— Na istok? Ondje nema nikakva grada ni naselja osamdesetak kilometara!

— Gusto je, zar ne? Hja, takav je razbojnički život. Nikada ne znate što će vam se dogoditi. Zapravo, postoje dvije poštanske postaje, ali ja bih ih, da sam na vašem mjestu, izbjegavao.

Svima njima je poznat žig na vašim konjima.

Dok su se udaljavali, pokupio je njihovo oružje i strpao ga u vreću, zatim je hranu strpao u drugu vreću i nato- vario ih obje na konja poginulog od- metnika.

Tada je i on krenuo, na jug, tjeraju- ći stoku.

Kad se na obronku iza kolibe Tea- leovih pojavilo malo stado, izašla je Evie, a za njom Ruth i Laban. Stoka se okupila oko izvora i korita za napa- janje, a on je produžio do kolibe. Sja- hao je i uzeo s konja vreću s hranom.

— Evo vam nekoliko komada slani- ne, gospodo Teale, a konzerve i kavu možete podijeliti sa mnom. Dajte mi jednu trećinu; toliko mi je potrebno do Plaze.

— To je vrlo ljubazno od vas, ali mi, na žalost, ne možemo platiti...

— Nisam ni tražio da platite. Ta je hrana pripadala grešnicima, a oni su spoznali svoje pogreške. Uzmite tu hranu i ne razbijajte sebi glavu zbog nje. — On izvuče iz vreće jedan revol- ver. — Zadržite i ovo. Mogao bi vam biti potreban.

— Što se dogodilo?

— Ništa vrijedno spomena. Oni su grešnici doživjeli gorke trenutke, ali ako su pametni, sada jašu na istok, i to prilično žurno. — On je pogleda. — Je li vam ostalo one juhe, gospodo Teale? Gladan sam kao vuk.

Dok je jeo, neprestano je, za svaki slučaj, promatrao kroz prozore cestu. A onda pogleda Labana.

— Dečko, da li bi htio zaraditi neko- liko dolara i besplatnu vožnju poštan- skom kočijom?

— Htio bih — odvrati Laban pogle- dayši Evie. — Ali, što bih trebao učini- ti?

— Pomogni mi tjerati stado do Pla- ze. Platit ću ti dva-tri dolara i kartu za povratak kočijom.

— Je li to u redu, mama? Mogu li poći!

— Da, možeš. Brinut ćete se o nje- mu, Conagheru?

— Vjerojatno će se on brinuti o meni. On je spretan i jak dječak, go- spodo Teale, i mnogo će mi pomoći.

* * *

Kad su stigli u Plazu, utjerali su sto- ku u obor.

U javnoj konjušnici konjušar je namrgođeno pogledao žig »Pet na ljest- vama« na konju kojeg je jahao La- ban.

— Slušajte... — započe.

— Slušajte vi — prekine ga Conag- her. — Ostavit ću tog konja ovdje pa neka ga uzme neki od onih kradljivaca s »Pet na ljestvama«. Međutim, nije baš nimalo vjerojatno da će net- ko doći po njega, a ako dođe, možete otići u krčmu i ispričati svima da ste vidjeli pravog pravcatog duha.

— Dotjerali ste neka goveda.

— Goveda sa žigom »ST«, žigom ran- ča na kojem radim. Za nekoliko ću ih minuta prodati i dati kupcu potvrdu. Lud bih bio kad bih ih po takvu vre- menu tjerao do ranča. Mnogo je lakše nositi novac.

Conagher i Laban prijeđu preko uli- ce i zaustave se pred krčmom. Zaviriv- ši unutra, Conagher opazi na drugoj strani prostorije Mahlera.

— Pričekaj me vani — reče Labanu. — Krčma nije pravo mjesto za dječake.

Ide i uputi se prema snažnom čovje- ku u kožnatom kaputu koji je stajao za šankom. Mahler digne glavu, i lice mu se ukoči kad je ugledao Conaghe- ra.

— Jeste li vi Tom Webb? — zapita Conagher čovjeka za šankom.

— Jesam.

— Ja radim na ranču »ST«. Ima u oboru dvadeset sedam dobrih goveda koja bih htio prodati. Dat ću vam potvrdu.

Webb je oklijevao.

— Meni treba stoka — napomene — ali nije li malo čudno što prodajete goveda u ovo doba?

— Tu sam stoku oteo kradljivcima — odgovori glasno Conagher. — Ranč je predaleko i ne bi se isplatilo da je tje- ram do njega.

Kris Mahler je sjedio ukočeno i zu- rio u svoju čašu piva.

Conagher se namjerno nije obazirao na njega.

— Što se dogodilo? — zapita netko.

Conagher slegne ramenima. Krznenu mu je kaput bio otkopčan, a desna ruka dovoljno zagrijana. Nije želio pucnjavu, no nije ju namjeravao ni izbjegavati. Zbog drske krađe bio je prisiljen da jaše daleko po hladnoći, da vrlo naporno radi tjerajući stoku, te mu se u sve kosti zavukao umor; ta ga je okolnost ispunila dubokom mrzovoljom.

— Slijedio sam stoku do jedne zemunice sjeverno od posjeda gospođe Teale. Dokopao sam se stoke, spalio zemunicu i dotjerao stado ovanu.

— Slijedili ste goveda? Po ovom snijegu?

Conagher pogleda gosta koji je to zapitao.

— Slijedio sam ih — reče tiho. — Slučajno sam znao za tu zemunicu pa sam, kad sam izgubio trag, naslutio da će se oni zaustaviti ondje.

Gotovo cijelu minutu svi su šutjeli.

— Pogledat ću tu stoku — reče napokon Webb.

— Znaate li tko su kradljivci? — zapita jedan čovjek.

— Pa sad, jahali su na konjima sa žigom »Pet na ljestvama« — reče Conagher.

Kris Mahler odgurne natrag svoju stolicu i ustane. Za tren je stajao naslonivši se rukama na stol i buljio u pod.

Tada se naglo okrene i žustrim koracima izađe.

XIII

Uoči proljeća nad smeđom prerijom puhao je hladan i oštar vjetar. Evie je bojažljivo pogledavala stoku jer su oba konja i goveda upadljivo omršavjela. Protekli su mjeseci bili vrlo teški. Hladnoća i smrznut snijeg spriječili su čak i konje da pronađu travu pod snijegom. Ako uskoro ne bude trave, izgubit će malobrojnu telad koju ima.

Međutim, nije bilo još nikakvih nagovještaja zelenila. U to je doba trebalo već da sunce grije tlo i da padaju kiše, ali nije bilo ni sunca, ni kiša.

Hranu koju joj je prije dva mjeseca ostavio Conagher, potrošila je. Jednom se zaustavila kočija, jer je trebalo popraviti slomljen kotač, te je tada, na sreću, imala dovoljno hrane za putnike. Na taj je način zaradila malu svoticu novca, ali se, znajući da su konji oslabili, nije usudila krenuti na dalek put do Plaze.

I oba su djeteta omršavjela. Laban je ustrijelio dvije jarebice, ali je na njima bilo vrlo malo mesa, samo nekoliko zalogaja. Nesumnjivo je bilo da su u ozbiljnoj opasnosti. Ponestalo je brašna, ponestalo je šećera. Na posljednjim je komadićima slanine ispržila djeci kriške kruha.

Znala je da bi trebalo da zakolje jedno tele, ali pojma nije imala kako se to radi. Osim toga, mrska joj je bila pomisao da će izgubiti makar jedno grlo iz svoga malog stada. Međutim, činilo se da više ne postoji nikakav drugi izlaz. Već je dvaput htjela zaustaviti kočiju i zamoliti McClouda ili Logana da joj dovezu nešto iz grada, no oba je puta zakasnila. Stoga je jutros namjeravala izaći rano i čekati kraj ceste dok ne stigne kočija.

Najveći je dio brižljivo uštedenog novca već potrošila, jer su im svima bile potrebne rukavice, a Labanu i kaput.

Conagher osedla konja i izjaše iz dvorišta ranča. Već dugo nije vidio nigdje Parnella te je vjerovao da su svi oni, bar privremeno, napustili ovaj kraj. Na cesti za Tucson zaustavljeno je nekoliko kočija, a neke su napadnute na putu između Phoenixa i Prescottta. Izvršen je jedan krvav prepad na kočiju na cesti prema Hardyvillu.

Obilazeći pašnjak, Conagher je provjeravao ima li na njemu trave. Nije ju nigdje vidio. Snijeg je počeo kopnjeti i tada se zamrznuo pa ga stoka nije mogla probiti. Otvorio je nekoliko jama s vodom, pronašao u jednom zaklonjenom klancu stado koje se tu dobro snalazilo, a onda je ugledao komadić zelenila u jednom klancu kroz koji nije još nikada projahao.

Okrene konja i uđe u taj klanac, nadajući se da će naći u njemu trave. Prešao je tek jedan kilometar kad je iznenada ugledao sa strane zemlju koju su iskopali kopitima potkovani konji. Bila je svježja; vjerojatno su je iskopali jutros. Skrenuo je konja trenutak prije nego što ga je pogodio tane.

Osjetio je kako ga je u leđa udario metak i, rušeći se naglavce sa sedla, začuje puščani hitac. Pao je na rame i otkotirjao se. Konj mu je otrčao. Smješta je naslutio da su njega čekali ovdje.

Na sreću, bio je držao pušku u desnoj ruci, nadajući se da će mu se pružiti prilika da opali na nekog jelen na ili antilopu.

Podigne s tla pušku i, čuvši već brz topot kopita, otkotirja se po stijeni i sklizne tri-četiri metra do njezina podnožja, gdje se zavuče u rupu između dviju stijena.

Brzo se provuče kroz tu rupu i otpuže niz strmo suho potočno korito. Tu spazi malenu udubinu među stijenjem i sakrije se u nju.

— Ranjen je, Smoke! — začuje iza sebe povik. — Pogodili smo ga!

Tek sada se sjeti da ga je sa sedla srušio metak. Znači, ranjen je, i vjerojatno mu teče krv. Još je ošamućen, ali uskoro će osjetiti bolove, i možda neće moći da ode daleko.

Pred njim je bila kosa stijena, slična pijetlovoj kresti. Na njoj se neće moći sakriti, ali protivnika još nema na vidiku, a s te stijene može se stići na padinu dugačku stotinjak metara. Zgrabivši pušku, potrči. Ošamućenosti nestade i u rani zabubnja bol.

Prešao je pola puta kad najednom opazi mjesto gdje su se dvije stijene dodirivale, a otvor pod njima bješe ispunjen trnovitim grmljem.

Nije mogao birati. Čuo je već prognitelje i znao da će, kad oni zaobiđu stijenu iza njega, biti vrlo jasan cilj na goloj litici, cilj koji se ne može promašiti. Baci se u grmlje, očajnički se trudeći da se probije kroza nj.

Na svoju sreću, bacio se na vrh grmlja, tako da je pokušavao prijeći preko njega ne provući se kroz njega, što bi bilo gotovo nemoguće. Vrpolio se i previjao, dašćući od boli i straha.

Uto se uhvati za jednu čvrstu granu i prebaci preko žbunja.

Omamljeno je ležao na tlu, još dišući isprekidano, i nekoliko trenutaka nije mogao ni misliti.

Nakon se osvrnuvši oko sebe, opazi da je u dobro zaštićenoj udubini, koja je nalikovala gotovo vulkanskom krateru. Cijela površina nije bila veća od jednog jutra, a prekrivala ju je gusta zelena trava. Na jednoj je strani raslo nekoliko stabala, i čuo je žubor vode.

Otpuže do potočića. Voda je bila bistra i hladna.

Napivši se, legao je kraj potoka, i tu se onesvijestio. Kad se probudio, odmah je osjetio da mu je vrlo hladno; sunce je nestalo i već se gotovo smračilo.

Pokušavao je spriječiti cvokotanje zubi. Osluškiavao je, ali nije čuo ništa. Posluživši se puškom kao štakom, ustade i nesigurno otetura do drveća.

Ondje počne skupljati grančice. Smije li upaliti vatru? Vjerovao je da se plamen ne može vidjeti, a što se tiče dima, već je noć, i mala je vjerojatnost da bi ga netko mogao otkriti.

Drhtavim je prstima otrgnuo koru sa stabala, dodao joj grančice i zapalio vatricu, na koju je zatim bacio veće grane. Svjetlo ga osokoli, a toplina mu je godila tijelu.

Prisjećajući se kuda je došao ova-mo, zaključio da ga ni jedan jahač nije mogao slijediti po takvu terenu, a gledajući odozdo, prognitelji nisu mogli opaziti pukotinu između stijena.

Znači, nestao im je.

Da li će se oni vratiti ujutro i pregledati teren? To je moguće, čak i vjerojatno. No, on se ovdje može lako braniti, i nitko neće proći kroz otvor dokle god bude imao municije i snage.

Oprezno opipa leđa i pronađe dubok žlijeb gdje mu je tane, ili komadić tane, ušlo u meso iznad kuka, prošlo duž rebara i, prije nego što je izašlo, okrnulo splet mišića.

Rana je bila bolna, ali ne i opasna. Izgubio je poprilično krvi i osjećat će bolove, kad se god bude pomaknuo. Sada mu rana više nije krvavila; pomogli su mu hladnoća i debela vuna na potkošulja.

Nije imao kave, nije imao ničega. Popije malo vode, zagrijane u zdjelici koju je napravio od kore. Voda ga ugrije.

Tada razgrne lišće i borove iglice, stegne oko sebe krznen ogrtač i zaspi.

Probudivši se pred jutro, drhturio je, dok su se na golemu mračnom nebu vidjele posljednje zvijezde. Htjede sjesti, osjeti jaku bol i ostade ležati. Jasno mu je bilo da ga očekuju teški trenuci. Kilometrima je daleko od Tayeva ranča, bez konja, bez hrane i ranjen. Premda je prema kalendaru proljeće, vrijeme to ne potvrđuje.

Mučeci se neko vrijeme, ponovno upali vatru. Na sreću, uokolo je ležalo mnogo suhog granja. Da bi zadržao vatru, zasada se nije morao mnogo micati. Kad se vatra rasplamsala, sjeo je kraj nje. S vremena na vrijeme bacio bi u nju poneku granu.

Ako se oni vrate, možda ga pronađu, a možda i ne. Možda nije ostavio nikakve tragove na smrznutom tlu.

Mogli bi pronaći nekoliko slomljenih grančica ondje gdje se prebacio preko grmlja, ali ni to nije sigurno. Međutim, je li i potrebno da ga nađu? Znaju da je ranjen, znaju da je još hladno, pa im je jasno da se ranjenik, koji je izgubio mnogo krvi, teško može oduprijeti hladnoći.

Dovoljno je da ga ne puste oдавде. Nije potrebno da se izvrgnu opasnosti tražeći ga jer to bi bilo kao da traže međvjeda u njegovu bčlogu. Mogu, jednostavno, stražariti vani, obilaziti ovo područje i paziti da ga on ne napusti.

Među progoniteljima je Smoke Parnell. A onaj glas koji je čuo, pripada Tileu Cokeru. Obojica su opasni.

Kad se dovoljno ugrijao, pogledao je oko sebe i ocijenio svoj položaj. Koliko je mogao vidjeti, postojao je samo jedan otvor, i to onaj kroz koji je ušao. Budući da je udubina bila zaklonjena, već se zazelenjela trava i propupale su topole. Na drugoj strani udubine, do koje je sunce dopiralo tek rijetko, snijeg se zaledio.

Imao je pri ruci dovoljno ogrjeva za neko vrijeme, imao je zaklon pod stijenama, a vjerovao je da tu ima i dovolj-

no trava kojima bi mogao liječiti ranu.

Uhvativši se lijevom rukom za granu, uspravi se.

Pronađe nekoliko ljekovitih biljki te zagrije lišće i grančice u zdjelici od kore. Tada se svuče i ispere ranu ljekovitim sokom, prebacivši krznenu ogrtač preko ramena kako se ne bi prehladio.

Ispruži se kraj vatre. Kad je prošao jedan sat, počeo je razmišljati o jelu. Glad za njega nije bila nov doživljaj, no znao je da mu je ovaj put hrana prijeko potrebna ako se želi oporaviti i steći snagu koja bi ga mogla izvući oдавде.

Ako životinje dolaze ovamo, mislio je, ne boje se ljudi, jer ovdje ne nailaze nikada na njih. Vjerojatno će uspjeti da uhvati nešto za jelo.

Premjesti svoj logor pod izbočenu stijenu. Tu je imao novu zalihu ogrjeva. Sjedeći kraj vatre, pažljivo je promatrao biljke i žvakaо jestivo lišće koje je uspio pronaći. Nije znao je li to lišće imalo hranjivo, ali je ublažavao glad žvačući ga.

Kad je veoma ožednio, otišao je do potocića da se napije. Ondje je ugledao zečje izmetine i tragove raznih malih životinja.

Ubrzo je opet legao, osjećajući se vrlo umornim. Međutim, nije zanemario vatru. Drvo je bilo suho i nije stvaralo gotovo nikakav dim.

Zaspao je, no probudio se iznenada, osjetivši noćnu studen. Spustilo se veće, a od vatre je ostao gotovo samo pepeo. Tinjala je još jedna jedina grančica. On oprezno baci na tu grančicu komadiće kore, zatim granje.

Skine košulju i, prebacivši kaput preko ramenâ, opet ispere ranu vrućom vodom i ljekovitim sokom od bilja.

Obukavši se, ode do obale potoka. Ondje postavi u grmlju dvije stupice, a onda priđe otvoru kroz koji je ušao.

Pogledavši van, vidio je samo komadić neba i mračnu dolinu.

Kleknuvši, počе lovačkim nožem rezati grmlje kako bi se mogao provući kroz njega. Radio bi nekoliko minuta, a onda bi zastao da se odmori i osluhne. Jednom mu se učini da čuje neko

micanje, ali kad je dugo osluškivao, nije više ništa čuo. Nakon nekog vremena vratila se do vatre i legne.

Brzo je zaspao, a kad se probudio, osjetio je da se kupala u hladnu znojnu. Rana ga je boljela pa je htio promijeniti položaj, no svaki mu je pokret zadavao bol; stoga se nije micao. Slušao je šapat lišća i šuškanje životinja. Kad je svanulo, njegove su stupice bile prazne.

Tog je dana žvakao opet lišće, pio vodu iz potoka i spavao. Kad se probudio, pojeo je nekoliko bobica i postavio još jednu stupicu.

Probudivši se noću, nabacao je granja na vatru i sklupčao se kraj nje, dok mu je stijena iza njega pomagala i odbijala vrućinu prema njemu. Boljela ga je glava i bio je vrlo umoran, ali mu se nije spavalo. Ipak, napokon je zaspao. A kad se probudio, padala je kiša.

Pogurao se polkraj vatre, sve zlovoljniji. Napokon ustade i, uzevši pušku, vratio se do otvora.

Osluhnu, ali ne začu ništa. Tada nastavi sjeći trnovito grmlje dok nije napravio kakav-takav prolaz. Poče se provlačiti kroza nj, potom zastade, vratio se i ukloni svoje prazne stupice. Nije htio da uzalud strada neka životinja.

Provukavši se kroz žbunje, zaustavi se i osluhne, no čuo je samo šuškanje kiše.

Zaključio je da će, ako ostane tu, samo još više oslabiti. Otpuže po stijeni u obliku kreste i pronađe mjesto gdje se mogao oprezno spustiti.

Učini mu se da s desne strane vidi sjaj vatre te krene prema njoj. Bili su mu potrebni hrana i konj i namjeravao ih se dokopati ako su u blizini njegovi neprijatelji.

Sudeći prema zvijezdama, prošla je ponoć kad se približio vatri.

Najprije je zamijetio gdje su privezani konji, zatim je opazio da je među njima i njegov konj. Zacijelo su ga pronašli u preriji, uhvatili lasom i zadržali.

Prijeđe pogledom po logoru. U njemu su bila tri čovjeka; dvojica su ležala i spavala, dok je treći drëmuckao kraj vatre.

Conn Conagher je bio slab kao premlaćena mačka, ali i bijesan. Taj bijes davao mu je posebnu snagu. Ne oklijevajući, otišao je u logor, nogom izbio pušku iz ruku onoga koji je držimao i opalio u tlo između dvojice usnulih.

Jedan je od njih bio mladi Curly Scott, a drugi Smoke Parnell glavom. Kraj vatre je sjedio Pete Casuse.

Oba se zaspala razbojnika naglo usprave, a Conagher uperi u njih revolver.

— Da nisam ovako slab, Smoke — reče — premlatio bih te na mrtvo ime. Leži sada nepomično kao krp, jer ako se pomakneš, makar da se počeseš, pucać ću u tebe. A ti — obrati se Casuseu — natrpaj hrane na tanjur. Požuri.

— Dobro. — Casuse htjede ustati.

— Ne, ostani na tlu. Samo napuni tanjur i dodaj mi ga, i to desnom rukom.

Conagher uzme lijevom rukom tanjur i počne jesti.

— Nadam se da ćete pokušati nešto — reče gnjevno. — Da, nadam se. Htio bih vas pokopati svu trojicu. Slušaj, Smoke, ja ću odjahati odatle, a vi ćete napustiti ovaj kraj. Ako se zaustavite prije nego što stignete do Tascose ili Trinidad, onda ste ljudi nego što sam mislio. Pokušali ste me udesiti i niste uspjeli, no sutra u podne ja započinem lov na vas. Pucać ću čim vas ugledam, bez bilo kakva upozorenja. Progonit ću vas dok me ne ubijete ili dok ja vas ne napunim olovom.

Parnell ga je netremice promatrao.

— Ti si lud! — promrmlja. — Dakle, ti si savim lud!

— Možda... no izazvali ste me, i sada ću vam se odužiti.

Kad je pojeo sve, Conagher baci tanjur i popije tri šalice kave.

Parnell se malo pomakne i odmah mu metak opeče rame.

Conagher opsuje. Namjeravao ga je pogoditi pa je to što ga je promašio bio dokaz njegove slabosti.

— Ti mi dovedi konja i osedlaj ga — reče Casuseu — i okani se bilo kakvih gluposti.

Maknuvši se malo u stranu, promatrao ga je kako sedla konja i pažljivo priteže kolan.

Tada priđe konju i uhvati lijevu ruku uzde.

Parnell ga je gledao.

— K vragu — reče mu — ti si tako slab da jedva stojiš na nogama.

— Hoćeš provjeriti da li sam slab? Posegni za revolverom.

— Neću — odvrati trijezno Parnell. — Još imaš dovoljno snage da me ubiješ.

Conagher se okrene i posegne za jalucom sedla, ali ne uspije. Koljena mu pokleknu; uhvati se za stremen, ali mu on sklizne kroz prste. Padne na zemlju potruške i ostane ležati.

Dugo se nitičao nije micao. Pete Casuse je zurio u Conaghera, a onda se okrene prema Smokeu.

— Vraški sposoban čovjek — promrmlja. — Kako se zove onaj grad o kojemu si pričao? Čini mi se: Milestown.

— Da, taj grad je u Montani — odvrati Parnell. — Dobro je što si ga se sjelio.

Oklijevaao je za tren, a onda zavrne gunjeve, sjedeći nepomično dok se nije uvjerio da se Conagher neće pomaknuti.

Očaran, ali uplašen, Curly Scott je pijlio u čovjeka na zemlji, zatim pogleda Smokea.

— Ubit ćeš ga? — upita.

— Ubiti? — Smoke Parnell se žustro okrene. — Mali, ti ne znaš što govoriš. Ja jesam odmetnik, ali još nikoga nisam ubio hladnokrvno, a pohajmanje pravog čovjeka. A pred nama je, kao što misli i moj prijatelj Casuse, jedan pravi čovjek.

— Što ćemo učiniti?

— Pete i ja ćemo se vratiti na ranč. pokupiti Krisa i Tilca, te ćemo odjahati u Montanu.

— A što je sa mnom? — pobuni se Scott.

— Ti ćeš ostati uz njega. Kad se toliko oporavi da bude mogao jahati, odvest ćeš ga k Seabornu Tayu. On je vredniji za ovaj kraj nego svi ostali. I, dok budeš uz njega, mali, promatraj ga. Postaneš li ikada barem upola poput njega, pridruži mi se ako budeš smatrao da još želiš biti odmetnik.

Kad su odjahali, Curly Scott potakne vatru i počne vući prema njoj onesviještenog Conaghera. A onda ga, zabrinuvši se što će on učiniti ako se probudi, pusti, pokrije gunjevima i sjedne čekajući svitanje.

Počesto s okretao i pogledavao usnulog Conaghera. Bio je prljav i neobrijan, u otrcanoj i krvavoj odjeći, ali je nešto na njemu, čak i dok je spavao, odavalo kakav je čovjek.

Meškoljio se u snu i mrmljao nešto o vjetru u travi.

— Travurine... — šaptao je — vječni putnici... putnici...

Te su se riječi činile Scottu nesuvislama, ali zar itko u bunilu govori suvislo?

XIV

Dva tjedna nakon povratka na ranč »ST«, Conagher je opet jahao. Htio se vratiti na posao već poslije dva dana, ali Tay nije htio ni da čuje za to.

— Leži nekó vrijeme — kazao je. — Odmori se. Iscrpljeniji si nego što misliš.

Conagher je izgubio mnogo krvi i izgladnio, no naviknuo se na to u svom životu. Nikada mu nije bilo lako i nije očekivao da će mu ikada biti.

Johnny McGivern je ostao na ranču, a zaposlili su i Curlyja Scotta, čija je sestra otputovala u Californiju ne vidjevši ga.

Prošao je ožujak i travanj, a trava se zazelenjela od proljetnih kiša. Preriju je prekrilo divlje cvijeće. Stoka se udebljala.

Conagher je obilazio cijeli pašnjak. Jednom je, čak, svratio na »Pet na ljestvama«, ali su građevine bile prazne, i proljetni su vjetrovi nanijeli na ogradu obora travurine.

Skrenuo je konja i približio se travurinama kako bi ih bolje pogledao. Dabome, na jednoj od njih bilo je nešto sivkastobijelo.

Uzevši poruku, opazio je da je stara, vjerojatno napisana u kasnu jesen.

Tako je izbljedi da ju je jedva pročitao:

»Veoma je hladno, a ja sam često sama ovdje. O, kako želim da netko dođe!«

Pročitao je pismice nekoliko puta, a onda ga je spremio, dodao snopiću ostalih poruka.

Iz vlastitog je iskustva znao da se osamljen čovjek vlada čudno. On je često bio sam i tada bi razgovarao sa svojim konjem. Tko živi sam negdje u pustoši, podlegne nakon nekog vremena nekog groznici, jednostavno mora razgovarati, a osamljena žena negdje na sjeveru koja piše poruke, također osjeća neodoljivu potrebu da razgovara s nekim.

Razgledao je »Pet na ljestvama«. Tu nije bilo nikoga već neko vrijeme. Zapravo, vjerojatno su se povukli nakon onog susreta u planinama.

Udaljujući se, osvrnuo se još nekoliko puta. »Pet na ljestvama« bježe na pogodnu mjestu, a nije pripadalo nikome. Parnell i njegovi odmetnici su se, jednostavno, naselili tu i počeli baviti svojim poslom.

Ranč se nalazio u zavjetrini. Kuća je bila čvrsta i bilo je dovoljno vode. Trava se zelenjela i pred kućom se prostirao pašnjak. Jedno s drugim, pošten bi čovjek na tom posjedu uživao.

Vraćajući se na »ST«, Conagher je izvadio iz džepa poruke i još jednom ih pročitao. Nisu, zapravo, otkrivale mnogo, ali su pričale o nekoj osamljenoj djevojci negdje u pustoši. Zarobljena u preri, vjerojatno vidi rijetko ljude.

Dojahavši do kolibe za kauboje, Conagher sjase i počne skupljati svoje stvari.

Iz staje izađe Leggett. Nekoliko ga je časaka promatrao šutke.

— Odlaziš? — upita napokon.

— Aha.

— Staroga će to razljutiti. Veoma te cijeni.

— On je dobar čovjek.

— Radije porazgovaraj s njim. Želi da mu budeš predradnik. Rekao mi je to. I treba da budeš predradnik. Spasio si me ranč.

— Obavio sam svoj posao.

— Učinio si više. Više nego je itko mogao očekivati.

Conagher se uspravi.

— Slušaj, kad radim kod nekoga, onda sam odan njemu i njegovu ranču — reče. — Ako mi se ne sviđa kod njega, odem. Imam konja i sedlo i još nisam vidio mnoge krajeve, ali smatram da moram učiniti sve što mogu za onoga kod koga privremeno radim.

— Otjerao si one odmetnike iz ovog kraja.

Conagher zatrese glavom.

— Ne bih rekao — odvрати. — Samo sam ih uznemirio, tako da im više nije bilo udobno. Nitko ne ljenčari tako rado kao odmetnici, pa se oni, kad ih netko neprestano uznemiruje, ponajčešće odsele. Ja im, jednostavno, nisam dao mira.

Smotavši svoje gunjeve i spremivši opremu, ode u kuću i zamoli kuhara da mu dade kave. Uđe Seaborn Tay i spusti se na stolicu.

— Kako izgleda pašnjak?

— Dobro — odgovori Conagher. — Snijeg je pošteno natopio zemlju pa trava buja. Vjerujem da vas očekuje vrlo dobra godina. — Srkao je kavu. — Ja odlazim.

— Čekaj malo, Conagheru. Ne možeš tek tako otići. Potreban si mi. Htio bih da postaneš predradnik. Ja više nisam živahan onako kao što bi trebalo da budem i, kao što si možda naslutio, imam bolesno srce. Plaćat ću ti stotinu mjesečno.

— Ne, ne mogu.

— Gledaj, gdje ćeš naći takvu plaću? Stavljao si glavu na kocku za tri deset dolara mjesečno te si zaslužio da dobiješ više. Znaš što? Dat ću ti stotinu mjesečno i deset posto dobiti.

— Želim odjahati na sjever. Imam posla ondje.

Tay ga nastavi tiho uvjeravati, ali on je samo srkao kavu i šutio. Kuhar mu donese komad pite.

— Ako sve bude kako treba, možda se vratim — reče napokon Conagher. — No, vratit ću se kako bih se naselio na »Pet na ljestvama«. Neću raditi kod vas, ali ću vam biti susjed.

— Imaš negdje djevojku? Ženiš se?

— Ne mogu reći. Nikada nisam bio oženjen, i mislim da mi ne bi odgovarale takve obaveze.

Iskreno rečeno, nije znao odgovor. Kao mladić, u doba udvaranja, bio je, nekako, uvijek previše suzdržljiv ili je jahao po pašnjacima gdje nije mogao sresti ni jednu djevojku. Drugi mladići, nimalo bolji od njega, pronašli su neke vrlo ljupke žene... a i prezira vriedne. To kao da ga je uplašilo.

Više nije mladić, i više nije vrijeme za maštanje. Uostalom, zašto ne bi bilo?

Svatko može maštati, i činilo mu se da ona djevojka koja veže poruke za travurine mašta i te kako mnogo. Stoga će odjahati na sjever i pretražiti kraj. Kad stigne do osamljene kolibe, pronaći će tu djevojku. Lako će je prepoznati.

Pitao se kako ona živi. Zaključio da je kćerka nekog rančera, ili možda nekoga jadnog farmera, ili... kakve li odvratne pomisli!... kćerka nekog ovčara.

Popivši kavu, spremi novac koji mu je dao Tay, i ne prebrojivši ga, izađe.

Tay ga otpрати do vrata.

— K vragu, čovječe — reče — zašto moraš lutati? Mogao bi se smiriti ovdje. Dio ovog ranča je ionako tvoj.

— Vratit ću se jednog proljeća, s divljim guskama — reče Conagher i podigne se u sedlo. Pozdravi rukom Leggetta i McGiverna i odjaše.

Prerija je izgledala zelenija iz daljine nego iz blizine. Slutio je da je uvijek tako.

XV

Ono što je naumio, bilo je ludo. Htio je potražiti djevojku koja piše one poruke. Taj pokušaj bio je besmislen već zbog toga što je to nalikovalo traženju igle u plastu sijena, a još besmisleniji je bio zato što je ta djevojka čeznula za nekim mladićem, svakako mlađim od Conna Conaghara.

Sasvim je trijezno gledao sebe. Znao je da nije nikakav ljepotan i da je težak život koji je proživio na njemu ostavio tragove. Ima ožiljke iznutra i izvana, a još se ne može osloboditi dječaćkih sanjarenja o djevojci koju će pronaći jednog dana.

Baš je budala! Trebalo je da već odavno raskrsti sa svim tim glupostima. Možda je tome kriva činjenica da je previše čitao Waltera Scotta dok je još bio balav.

I, tako je sada jahao na sjever kroz preriju i pregledavao svaku staru travurinu koju je ugledao. Međutim, nije nalazio nikakve poruke. Noću je logorovao gdje bi god uspio pronaći pogodno mjesto.

Kad je prošao tjedan dana a da nije pronašao ni jednu jedinu poruku, skrenuo je prema Plazi. Ondje je, u Callahanovoj krčmi, sreo Charlija McClouda.

— Platit ću ti viski — predloži McCloud.

— A neću. Od tog viskija pomahnitaš. Popiješ li čašicu, mlatiš svakoga tko ti se nađe na putu. Radije ću popiti pivo.

— Prema onome što priča Smoke Parnell, tebi nije potreban viski. Ionako mlatiš ljude svugdje i u svako doba.

— Vidio si ga?

— Da, vidio sam ga kad je odlazio u Montanu. Kazao je da pošten odmetnik više ne može zaraditi za život dok si ti u blizini.

— Opasan je on i žilav.

— Čini mi se da sam ti iza sedla vidio smotane gunjeve — promrmlja McCloud. — Opet lutaš?

— Jurim za travurinama.

— I ti?

— Kako to misliš: i ja?

— Čini mi se da ovih dana pola kauboja iz ovog kraja traži travurine. Netko je pronašao pisamce privezano za travurinu i tako je to započelo.

Conagher osjeti kako ga hvata srdžba.

— Pisamce? — upita. — Kakvo pisamce?

— Od neke djevojke sa sjevera; prilično je vjerojatno da je na sjeveru.

Piše nekakve kratke poruke i stihove i veže ih za travurine. To je samo dokaz što se događa kad je čovjek predugo sâm.

— Kako znaš da je sama?

— Pa, to se može zaključiti iz poruka. Kauboji se već kladu je li niska i debela, visoka i mršava, plavokosa ili smeđokosa.

— Vjerojatno ima muža, nekoga pravog gorostasa — promrmlja Conagher. — Pametnije bi im bilo da se okane toga.

— Ne znam. Bilo kako bilo, svi su se uznemirili. Nastavi li ona slati poruke, svi će rančevi u ovom kraju ostati bez kauboja.

Conagher je čašom piva crtao krugove na stolu. Bilo je loše volje. Zar ne može imati ni vlastiti san? Ipak, mogao je naslutiti da će još netko pronaći one poruke.

— Kako daleko na sjeveru su ih našli? — zapita.

— Ne znam. Vjerujem, posvuda. Razgovarao sam samo s onima duž ceste.

— Travurina može otputovati vrlo daleko. K vragu, ta žena se, možda, već udala i rodila dvoje djece otkad je napisala poruke. Kako se može znati kako su stare poruke? — Conagher zatraži još jedno pivo. — Kad već govorim o ženi s dvoje djece, kako se analazi ona gospođa Teale?

— Teško joj je bilo preko zime. Nisam razgovarao s njom već tri-četiri tjedna. Vidim ih kad se provezem mimo... uvijek mašu.

— Što li je s njezinim mužem?

McCloud slegne ramenima.

— Nosio je novac — odvrati. — Četiri stotine u zlatu, ispričala mi je. Dobro znaš da se takva svota ne može nositi tek tako: potreban je velik oprez. No, moglo se svašta dogoditi. Eto, koliko ljudi znaš koji su odjahali i, jednostavno, nestali? Prije nekoliko godina pronašli smo praznu kočiju u preriji. U njoj nije bilo nikoga, a konji su pasli kraj ceste. Nestali su kočijaš i oba putnika. Nikada nismo doznali što se dogodilo. Možda su svi izašli da pogledaju nešto ili da se popnu na neku strminu, a nešto je uplašilo konje i oni su otrčali... ma, svašta se moglo

dogoditi. Znaš da u ovom kraju nitko ne može izdržati dugo bez konja i bez vode.

Ujutro je Conagher odjahao polako na istok, pregledavajući travurine na koje bi naišao. Bile su stare, lanjske, a na jedinom papiru koji je pronašao izbrisali su poruku snijeg i kiša.

Četiri dana kasnije ugledao je pramen dima na sjeveru. Znao je da je ondje koliba Tealeovih pa se uputio u tom smjeru.

Prešavši samo pedesetak metara, opazio je trag najmanje desetak jahča koji su se kretali na istok. Trava se tek sada uspravljala što je bio znak da su prošli tuda prije najviše jednog sata.

Skrenuo je u stranu i, tražeći bilo kakve udubine i jarke, koji su se teško mogli naći u gotovo pošto ravnoj preriji, produžio je. Zbog trave nije mogao pronaći jasne tragove, ali mu se činilo da se radi o nepotkovanim konjima.

Natjera konja u galop, podižući se s vremena na vrijeme u stremenima kako bi bolje vidio okolicu. Približio se već posjedu Tealeovih, no ondje je bilo sasvim mirno. Vidio je dječaka kako u dvorištu cijepa drva.

U galopu je ušao u dvorište.

— Labane, gdje su ti majka i sestra?

— O, to ste vi, gospodine Conagheru! Otišle su kroz vododerinu po povrće. Što se dogodilo?

— Udi u kolibu i pripremi se za borbu. U blizini su Indijanci. Ja ću dovesti ženske!

Conagher izvuče vinčesterku iz nalake i, vidjevši dječaka kako trči prema kolibi, potjera konja kroz vododerinu.

Evie i Ruth su se upravo vraćale.

— Brzo! — reče im. — Stavite nogu u stremen, svaka s jedne strane! Požurite!

— Što se događa? — upita Evie.

— Apaši — odgovori on kratko. Kad su dojahali pred kolibu, doda: — Brzo uđite.

Odmah odjaše do suše i uvede u nju konja. Zurno se vraćao prema kolibi kad je začuo Indijance. Više nije mogao stići do nje, mada je vidio dvi-

je cijevi što su se isturile kroz puškar-
nice, i znao je da ih vide i Apaši.

Približavali su se korakom. Izbrojio
ih je jedanaest.

Zaustavio se blizu vrata, ali tako da
nije pokrio ni jednu puškarницу.

Jednog je ratnika znao po imenu, a
najmanje trojicu po viđenju.

Benactiny, često zvan Benito, bješe
poznat ratnik, pravi borac, natprosječno
mudar.

— Zdravo, Benito — reče nehažno
Conagher. — Momice, prilično ste dale-
ko na sjeveru, zar ne?

— Ove planine — Benactiny napravi
rukom polukrug i pokaže prema Mo-
gollonima — bile su apaška zemlja.

— Sve se mijenja — reče pomirljivo
Conagher. — Čuo sam da živiš u plani-
nama Sierra Madre, u Meksiku.

— Živim ondje — odvratili smrknuto
Indijanac. — Došlo previše bijelih voj-
nika.

— Vojnici ne mogu zabrinuti Benita
— reče Conagher. — Nitko ne bi mogao
otjerati Benactinyja i njegove ratnike.
Benactiny je otišao zato što je htio oti-
ći. Otišao je u puste planine gdje ima
mnogo potoka i drveća. Sretan je ond-
je.

Tada Benactinyjeva lica se ne izmije-
niti. Conagher je znao da je on potro-
san čovjek.

— Imaš pravo — reče Apaš. — Nitko
ne bi mogao otjerati Benactinyja, ali
ovo je moja zemlja.

— Nekoć je bila — prizna Conagher,
a onda doda lukavo: — Nekoć je pripa-
dala Mimbresima.

— Mi smo je oduzeli Mimbresima —
odvratili ponosno Benactiny.

— Potom ste otišli a došao je bijeli
čovjek. Sada ima mnogo bijelaca, i još
dolaze. Ima ih toliko koliko i travki u
preriji, i svakoga koji umre, zamijenit
će pet novih. Međutim, ja se nadam
da ih neće mnogo umrijeti — doda
Conagher — jer mi se ovaj kraj sviđa
ovakav kakav je sada, dok nema u
njemu previše ljudi.

Benactiny promijeni temu.

— Ti živiš ovdje? — zapita. — Bili su
samo jedna žena i dvoje mladih.

— Oni su moji prijatelji. Ja bdijem
nad njima. Njihovi su prijatelji i moji
prijatelji, a neprijatelji su i moji ne-
prijatelji. Dobro je što si došao miro-
ljubivo jer želim povjerovati da je
Benactiny njihov prijatelj kao i moj.

Benactiny ga je promatrao, a u oči-
ma mu se pojavio nagovještaj smiješ-
ka. Iako su njih dvojica dosad progno-
vorili samo nekoliko riječi u prolazu,
dobro su se poznavali.

— Čini mi se da govoriš o miroljubi-
vosti — reče Benactiny. — Znači li to
da se bojiš?

— Ti se šališ. Zašto bih se bojao? Ja
nemam neprijatelja.

— Nemaš neprijatelja?

— Imao sam ih, ali sam ih pokopao na
mnogim brdima. Čovjeku su potrebni
neprijatelji da bi ostao oprezan i jak,
ali ne bih htio da mi Benactiny bude
neprijatelj. Pričao sam svim bijelcima
o tome kakav je slavan ratnik Benacti-
ny, ali i kakav je sposoban poglavica.
Važno je biti hrabar u bici, ali je
važna i mudrost u plemenskom vije-
ću.

Benactiny okrene konja.

— Odjahat ćemo — reče.

— Čekaj! — Conagher podigne ruku.
— Moj prijatelj Benactiny jaše daleko.
Ne bih htio da jaše bez duhana.

Zavuče lijevu ruku u bisage i izvadi
nekoliko vrećica duhana. Jednu dađe
Benactinyju, a drugih pet ostalim rat-
nicima.

— Razdijelite duhan — reče — i bad
budete pušili, sjetite se Conagherra,
svog prijatelja.

Tada im namjerno okrene leđa i ko-
rakne prema vratima. Ona se otvore
pred njim.

Ušavši, skine bisage s ramena. Tada
priđe puškarnici i pogleda van. Apaši
su se udaljavali.

— Bili bi nas napali — reče Evie.

— Vjerojatno.

— Što ste im kazali?

On slegne ramenima.

— Oni su razboriti — odgovori.

Borio sam se s raznim Indijancima.
Borio sam se sa Sijukcima, Čejenima,
Apašima, Komančima i Klovama, ali
sam i dijelio s njima meso i trampio
konje. Ustanovio sam da su razboriti.

Poštuju hrabrost. Indijancu se ne možete dodvoravati. Ubit će vas zbog prezira, ali on poštuje hrabrost i poštuje razumna objašnjenja.

— On vas poznaje.

— Da, prepoznao me. Nisam nikakav osobit čovjek, gospođo Teale, ali sam preglup da bih ikada priznao da sam poražen. Znao je da ću se boriti, baš kao što sam i ja znao da će se on boriti. Tu smo osobinu naslutili jedan u drugome.

— Hoćete li ostati na večeri? Upravo smo nabrali povrće.

— Dobro, ostat ću ako mi dopustite da i ja dam nekakav prilog. Prije nekoliko dana bio sam u Plazi pa imam slaninu, paketić suhog grožđa i kilogram suhih šljiva. Imam i kave.

— Hvala vam. Prihvaćam to. Zapravo, upravo nam je ponestalo kave.

— Spržite malo slanine — predložio on. — Ja idem pogledati konja.

Rekla mu je da im je ponestalo kave, no on je naslutio da nemaju i štošta drugo. Svima su se troma izdužila lica i omršavjela; možda su jeli redovno, ali su ti obroci bili, vjerojatno, vrlo siromašni. Nije mu bilo jasno kako se Evie Teale snalazi bez muža.

Istrlja konja i daje mu sijena. Pušku, laso i gunjeve odnese u kolibu.

Vidio je da tu ima svakakva posla koji bi trebalo da obavi muškarac. Dječak još nije dorastao takvoj zadaci.

Zakrpao je rupu na koritu za napajanje i popravio krov ondje gdje ga je rasklimao vjetar. Prije zalaska sunca uzeo je pušku.

— Vraćam se za jedan sat — reče. — Ako do tada ne ulovim ništa, više ne bi imalo smisla da čekam. Tu nitko ne lovi srne, a one u ovo doba silaze do vode.

Od prije se sjećao tog kraja. Sakrio se u grmlju, tridesetak metara od jame s vodom, dok mu je vjetar puhao u lice, i čekao.

Nije prošlo ni pola sata kad je ugledao nekoliko srna. Odabrao je velikog mužjaka i naciljao mu u vrat. S ta udaljenosti nije mogao promašiti.

Pogodivši srndaća, ogulio ga je, strpao meso u kožu i odnio ga prema kolibi.

Već je izdaleka osjetio miris kave i pržene slanine.

Čim je ušao u kolibu, opazio je da je Laban uredno počeljan, a i Ruth i Evie Teale su se dotjerale. Na stolu je bio bijel stoljak sa crvenim kvadratima, i sve je bilo pripremljeno vrlo svečano.

Najednom se sjetio kako on izgleda. Već se danima nije brijaio, a spavao je gdje mu se god pružila prilika. Nije svraćao nikakvu pozornost svom izgledu, osim što se češljao i kadikad umivao.

— Oprat ću se — reče. — Oprostite.

Skine kaput i košulju, zavrne rukave i opere se, zatim se počelja nasumce, gledajući se u komadić razbijena zrcala kraj vrata. Obuče košulju i vrati se unutra.

— Oprostite — reče — odveć je mračno da bih se mogao obrijati.

— Sve je u redu. Izvolite sjesti.

Kako je nekoliko dana osobno kuhao, svaka bi mu hrana bila godila, no ova je bila izvrsna. Na stolu su bile dvije kriške kruha i jeo je već drugu kad je iznenada shvatio da nema kruha za ostale. Šutke je pojeo taj komad, ljuteći se na sebe što je tako glup.

— Lijepo ste uredili kućicu — napomene. — Vidim, imate i telad.

Ona mu ispriča kako se dokopala stoke.

— Bilo bi dobro da vam ih žigošem, gospođo Teale. — Prolazit će ovuda i druga stada, a nežigosana stoka vrlo lako nestane.

— Bilo bi mi drago da to učinite.

Kad je ustao nakon večere i krenuo prema vratima, Evie se osvrnula i zagledala za njim.

Kad ga pozornije gledam, mislila je, onda vidim da je zgodan. Visok je, širokih ramena i samouvjeren, ali ne i drzak.

Pod Jacobovom se samouvjerenošću, naprotiv, uvijek naslućivala zabrinutost: bila je uvjeren da Jacob, duboko u duši, nije nikada vjerovao u sebe. Bio je spreman na neuspjeh iako

se doimao strogo, uporno i dostojanstveno.

O Connu Conagheru nije znala gotovo ništa; čula je jedino to da je izvanredno spretan kauboj, da ne zahtijeva usluge ni milost ni od koga, da ide svojim putem..]

Znala je da je odjahao u zabit i vratio stoku koja je pripadala ranču na kojem je radio, stoku koju je oduzeo vrlo opasnim ljudima. Pa ipak, on se doimao neobično plahim i nježnim. To se zapažanje, doduše, moglo primijeniti na nekoliko ljudi koje je upoznala a koji su poznati kao opasni.

Spavala je s djecom na tavanu, a Conagher je prostro svoje gunjeve na podu.

Kad se ujutro probudila i opazila da je otišao, najednom se uplašila. Njegova ju je prisutnost umirivala, i shvatila je da je prvi put nakon nekoliko mjeseci spavala čvrsto.

Upravo se oblačila kad je začula pucanj, zatim još jedan. Uspjela je sići po ljestvama i pripremiti vodu za kavu prije nego što je ušao.

— Ustrijelio sam dva tetrijeba — reče on. — Čini mi se da ima na njima dovoljno mesa.

Cijeli taj dan radio je i neprestano razmišljao o onoj djevojci koja piše poruke. Ako je želi naći, vrijeme je da krene, znao je to. Međutim, ostao je kako bi žigosao telad, pomogao je Labanu da dovuče nekoliko teških stabala i ustrijelio još jednog srndaća.

— Možete osušiti meso — rekao je i pokazao joj kako da ga izreže na uske komade radi sušenja.

Dvaput je odjahao i pregledao okolicu. Jacob Teale je izabrao loše mjesto i ne bi bio uspio tu kao što nije ni drugdje. Na obližnjim livadama nije bilo toliko trave da bi se mogla kositi za sijeno, niti je paša bila onako dobra kao na »Pet na ljestvama«.

Jedne se večeri Evie vratila kad je pomuzla kravu, a on je sjedio na verandi i promatrao zalazak sunca.

— Ovo je vrlo lijep prizor — reče — ona. — Rado gledam ovijanje trave na vjetru.

On joj htjede odgovoriti, a onda zastade. U dvorište je ulazio Kris Mahler.

XVI

Mahler zaustavi konja ugledavši Conaghiera, a izraz njegova lica oda da nije zadovoljan.

— Mislio sam da si otišao — reče. — Čuo sam da si napustio Staroga. — Konj mu korakne u stranu; kad ga je umirio, nastavi: — Mnogo ti je koristilo to što si se izvrgnuo opasnosti zbog njega. Samo su stradali valjani ljudi.

— Nisu stradali zbog onog što sam ja učinio — odvrati Conagher — već zbog onog što su oni htjeli učiniti. A što se tiče koristi, ja sam samo ispunio svoju obavezu.

— Znači, ja nisam ispunio svoju?

— Na to pitanje možeš najbolje odgovoriti ti osobno. Okrenuo si Starome leđa kad si mu bio potreban. Pridružio si se njegovim neprijateljima.

— To je prokleta laž!

— Nekoć bih posegnuo za revolverom da mi je to netko kazao — reče Conagher. — Međutim, ti znaš lažem li ja ili ne, a i ja to znam, pa nije nimalo važno ono što govoriš.

Mahler ga je netremice promatrao.

— Nikada mi se nisi svidao, Conagheru — izjavi. — Ne pripadaš mom soju.

— Smatram to pohvalom.

Mahler naglo okrene konja i odjaše.

Conagher je gledao za njim, a onda se okrene prema Evie Teale.

— Zao mi je zbog ovoga, gospođo Teale. Vjerojatno je htio vas posjetiti.

— Nije važno. — Šuteći nekoliko trenutaka, ona doda: — Iznenađila sam se. Pričali su mi da ste svadljive čudi, a sada ste izbjegli sukob.

— Ne želim se boriti s njim. On je izvrstan kauboj kad radi, ali se kreće rubom poštenja. Vi ste bili prisutni, a ja se ne tučem pred damama.

— Hvala.

On joj otvori vrata. Kad je ušla, sjedne opet na verandi.

Sunce je nestalo i pojavile su se prve zvijezde. Noćni je vjetar povijao travu dok je on prelazio pogledom po brdima.

Sjedeći tako uveče, jer je završio posao, slušajući pripremanje večere i tihe glasove, osjećao se naročito ugodno. Takav mu je ugođaj odavno nedostajao... Kako dugo već ne živi u kući u kojoj je žena?

— Otkad sam, kao četrnaestogodišnjak, napustio strinu i strica — reče sâm sebi.

Prošao je kroz logore graditeljâ pruge, kaubojske i rudarske logore... srećao je ondje žene koje mu se nisu sviđale. Bio je osamljen i teško se uspijevao zbližiti s ljudima. Kad bi bio u ženskom društvu, nije mu padalo na um ništa što bi mogao reći. Činilo mu se kao da zna pričati jedino o stoci, pašnjacima i borbama, a te teme nisu bile osobito pogodne za razgovor.

Slutio je da bi trebalo da osedla konja i odjaše; nema smisla da bude tu.

Ipak, nije se micao. Gledao je zvijezde i razmišljao o Mahleru.

Taj se čovjek ne može smiriti. Neprestano ga kopka nešto. Zašto nije otišao sa Smokeom? Zašto je ostao ovdje?

Conagheru prođe kroz glavu jedna pomisao, ali je on otjera.

Kris Mahler nema razloga da se ljuti na njega. Pa ipak, večeras je bio svadljivo raspoložen. Je li htio izazvati borbu? Ili se razljutio zato što je zatekao cvdije Conaghera?

Možda mu se sviđa Evie Teale? Kad se malo bolje razmisli, ona izgleda sasvim dobro. Lijepa je stasa, a i zgodna lica.

Uistinu je zgodna, mislio je Conagher. Možda nije za svačiji ukus, ali meni se sviđa. Pokazala je veliku hrabrost ostavši ovdje s djecom, bez ikakvih prihoda.

Zaista, trebalo bi da ujutro osedla konja i ode. Zeli li ikada ći u trag onoj djevojci koja piše, treba da je

pronade dok još ima novca ili dok ga netko ne pretekne.

Uvjeravao je sebe da će krenuti ujutro, no u duši se još kolebao.

Nevolja je u tome, shvati iznenada, što mi je ovdje udobno, a ne sjećam se kad mi je posljednji puta bilo tako ugodno.

Izenada se otvore vrata.

— Gotova je večera — reče Evie.

Za vrijeme večere neprestano je htio kazati nešto a nije mogao pronaći riječi.

— Držim da je vrijeme da nastavim lutati — izusti napokon. — Ne mogu vas vječno iskorištavati.

— Vi ste nam pomogli — reče Laban. — Ja još ne umijem tako dobro gađati da bih pogodio divljač. Dosad nismo nikad jeli tetrijeba.

— Katkad ih možeš ubiti i toljagom — napomene Conagher.

Evie Teale ga je promatrala, ali kad je digao glavu, brzo je pogledala u stranu, pocrvenjevši zbog nekog razloga koji je njemu bio nedokučiv.

— Znam da imate posla — reče ona. — Mnogo... mnogo ste nam pomogli. — Izenada ga pogleda. — Nije nam bilo lako, znate.

On izvadi nekoliko novčanica; nije mu ostalo mnogo novca kad je kupio zalihe.

— Slušajte — reče — ja ću se vratiti ovuda. Uzmite taj novac pa ćete mi prirediti neko jelo kad se vratim. Hoću reći, ja vam ne plaćam time, već samo želim imati povod da se vratim.

— Nije potrebno da ostavljate novac — odvrati Evie. — Možete doći u svako doba. Mi se i nadamo da ćete doći. — Tada, kako njezine riječi ne bi zvučale kao pretjerano gorljiv poziv, doda: — Otkad se ovdje ne zaustavljaju kočije, rijetko imamo goste. Vrlo smo osamljeni.

— Da... da, svakako.

Ujutro je odjahao. Nije mu se išlo, pa je čekao, želeći da ga ona zamoli da ostane i ne znajući da li bi joj on smio kazati nešto u tome, da li bi joj smio spomenuti svoje želje.

Zašto je bio takva budala i rekao da odlazi? Ako malo bolje promisli,

nema baš nikakvih razloga da ode. Tražit će travurine... kakva li je to luckasta zamisao?

Zar je on nekakav balavac pa sanjari o čarobnoj princezi? O nekoj ljepotici koja je zatočena negdje? Što se, uopće, zbiva u njegovoj glavi?

U redu, što onda ako su mu se svidjele one poruke, ako su ga dirnule? To još nije nikakav razlog da bude budala. Više nije mladić.

Da ima mozga u glavi, okrenuo bi se i vratio.

Međutim, uporno je jahao na istok i nije čak ni gledao travurine. Dvaput je prošao kraj povećih hrpa, ali se nije zaustavio.

Što kaže muškarac ženi koja mu se sviđa? Što bi rekao, na primjer, da se želi naseliti negdje i oženiti... što bi rekao?

Kad se spustila noć, još nije pronašao odgovor na to pitanje, a bilo je vrijeme da se ulogori.

Skrenuo je s ceste, prešao preko niskog grebena i ušao u suho korito.

Konj mu se iznenada poplaši, a kad je pogledao pred sebe, opazio je čovječji kostur. Bilo je previše mračno da bi ga vidio jasno, a i kojoti su se već pozabavili njime, no još se isticao na pijesku; kraj njega je ležao konjski kostur, na kojem je još postojao velik dio kože. Bilo je tu i sedlo. Odjahavši malo dalje, ulogorio se među smrekama i stijenjem.

I on će, vjerojatno, umrijeti kao onaj čovjek, i nikoga neće biti briga za to. Tko živi sâm, i umire sâm, i nitko mu ne pokapa kosti.

— E, tebe ću, stranče, ja pokopati — reče naglas. — Kad svane, iskopat ću ti grob. Da, učinim ću to.

Zaspao je tek pošto je dugo promatrao zvijezde.

Sjalo je već sunce kad se probudio; konj mu je gubićom gurnao nožne prste.

Digao se i zapalio vatricu.

Skuhao je kave i ispekao komad srnetine, a kad je pojeo svoj doručak, ustao je, obrisao nož o hlače i gurnuo ga u korice. Jelo nije bilo kao kod Evie Teale, no moglo se podnijeti.

Mora se podnijeti, ispravi on sâm sebe.

Osedlavši konja, uzeo je vinčesterku i vratio se do mrtvog neznanca.

Pri danjem svjetlu bilo je jasno što se dogodilo. Vidio je da se konju slomila noga i opazio je da su neznancu zdrobljene kosti na prsima.

Netko mu je, vjerojatno neki Indijanac, uzeo pušku i revolver, ako ih je imao.

Iskopavši grob, Conagher uhvati kostur. Pomaknuvši ga, malo uzvitla pijesak i otkrije pod tijelom dio kaputa, još nedirnuto.

A pod rubom kaputa, zakopane u pijesku što se nataložilo na njima, bile su mrtvačeve bisage.

Ukrutile su se i osušile, rubovi su se zavrnuli i pobijeljeli kao i sedlo. On ih otvori, i na tlo se iskotrlja zlatan kovani novac.

Zapanjivši se, za tren je gledao taj novac, a onda se hitno osvrne oko sebe.

Međutim, nigdje nije vidio nikoga; bio je sasvim sâm.

Čučne i pokupi novac. Izbroji ga i ustanovi da su tu tri stotine i dvadeset dolara. Tada strese bisage i iz njih ispade još pet zlatnika. Pokupi i njih.

U rukama je držao četiri stotine i dvadeset dolara... više nego što je mogao zaraditi za godinu dana. I, sve je to bilo njegovo; tko pronađe nešto, može to i zadržati.

Pretraži bisage, ali ako je u njima i bilo nekakvih pisama i papira, raspali su se i odnio ih je vjetar.

Zakopa kostur, stavi na grob nekoliko velikih kamena kao znak i popne se na konja.

Četiri stotine i dvadeset dolara! Odjahat će u grad i zabaviti se. Bar jednom u životu dat će sebi oduška.

Odjahao je u Socorro i uputio se prema krčmi.

Na ulici je bila kočija, a Charlie McCloud je upravo dizao na krov težak putni kovčeg.

— Hej, pomozi mi! — dovikne on ugledavši Conaghara.

Zajedno su smjestili kovčeg na krov i privezali ga. McCloud pljesne nekoliko puta rukama kako bi otkinuo s

njih prašinu, zamišljeno gledajući Conaghara.

— Čuo sam da si se zaustavio kod gospođe Teale — reče. — Pomislio sam da ćete se vas dvoje zbližiti.

Conagher se zagleda u zemlju pocrvenjevši.

— Ah, Charlie, znaš da ja ne mogu ostati na jednom mjestu. Ja sam lutalica.

— Kako dugo pričaš to sebi i pokušavaš uvjeriti sâm sebe? Nisi ti nikakva lutalica. Slušaj, Conne, ako si pametan, naselit ćeš se negdje i smiriti. Ona je vrlo dobra žena.

— Jest. No, što će joj čovjek poput mene? Što ja mogu ponuditi ženi?

McCloud se tiho nasmije.

— Ne pitaj mene — odvratila. — Neka ti ona odgovori. Žena može uvijek pronaći na muškarcu nešto što joj se sviđa. Ja mislim da si ti običan svadljivac, koji se radije tuče nego jede, i jedino dobro što mogu reći o tebi jest da obavljaš svoj posao, da si pošten i da nikada ne izbjegavaš neprilike.

— Kad me pokopaju, možeš mi napisati na nadgrobnom spomeniku: »Nikada nije izbjegavao neprilike«. To će me i stajati glave jednog dana.

— Kad već govorito o tome, jesi li vidio Krisa Mahlera? Ljut je na tebe.

— To je jednostavno. Ja nemam ništa protiv njega.

— Zar nije on pripadao neko vrijeme Parnellovoj družini?

— Ne znam. No, to je sada prošlost, i ja više ne mislim na tu družinu.

— Što namjeravaš sada? — zapita McCloud.

— Napit ću se, Charlie. Napit ću se do besvijesti, a kad se probudim, odjahat ću u Montanu, ili Oregon, ili negdje daleko.

Conagher prijeđe preko ulice i uđe u krčmu.

— Pedro — reče — daj mi jednu bocu i onaj stol u kutu. Namjeravam se opiti.

— Ali, señor — pobuni se Pedro — vi se nikada ne napijete! Nikada vas nisam vidio pijanoga.

— Ipak, namjeravam...

Iza Conaghara se otvore vrata. On se polako okrene.

Na pragu je stajao Kris Mahler.

— Čuo sam da si u gradu — reče — pa sam došao vidjeti što radi pošten čovjek kad je daleko od kuće.

Conaghara najednom ispuni velika nestrpljivost. Nije se htio boriti, ali katkad se borba ne može izbjeći. Najednom je znao da će se njih dvojica, ako jedan od njih ne napusti grad, neizbježno boriti; istodobno je znao da on neće otići iz grada. Ostatak će tu.

Naslonjen leđima na šank, nezadovoljno je promatrao Mahlera.

Kris Mahler uđe u prostoriju i zaustavi se. Raskorači se i zagleda u njega.

U krčmi su bila još samo dva čovjeka: Pedro i Charlie McCloud, koji je ušao kroz bočna vrata.

— Mahleru, ja gledam svoja posla — reče Conagher. — Ne želim nikakve neprilike.

— Što je? Postao si kukavica?

— Nisam, samo ne želim nikakvu gužvu. Peče te to što si ti odjahao s ranča a ja nisam, no što se to mene tiče? Zaboravi to.

— A što onda ako neću? — Mahler je bio visok i plećat, snažno građen. — Kamo god krenem, čujem kako je opasan Conn Conagher. Nisam još nigdje vidio grobove tvojih žrtava.

Conagher mu namjerno okrene leđa i, uzevši bocu, priđe stolu koji je izabrao. Zajaše stolicu i napuni čašu.

— Idi do vraga, Conne! — vikne Mahler. — Slušaj me!

— Kad budeš govorio pametno, slušat ću te. Sjedni i popij jednu čašicu.

Mahler u dva dugačka koraka priđe stolu i rukom odbaci bocu i čašu u kut.

— U redu — reče blago Conagher — ako ne želiš piti, naručit ću neko jelo. Ili ćemo samo pričati. Meni se ne žuri nikamo.

— Ubio si Hija Jacksona, a on mi je bio drug.

Conagher ga pogleda. Smiješak je izbljedio, a oči su se natmurlale.

— Taj je čovjek bio običan kradljivac — reče — i pokušao me ustrijeliti s leđa.

Mahler posegne za revolverom, a Conagher, koji se nogom odupirao

odozdo o stol, naglo baci stol na njega.

Tada ustane, otkopča opasač i stavi ga na šank pred Pedra.

Kris Mahler je nespreno tresnuo na pod, no sada se dizao.

Conagher mu pristupi i udari ga šakom otvrdlom od rada.

Dobivši udarac po ustima, Mahler zatetura, ali odmah navali mašući rukama.

Conagher dobije jedan udarac i struži se na koljena, ustane i dobije još jedan udarac, zatim lijevi direkt po ustima i desni aperkat u bradu. Zaturavši natraške, naleti na šank.

Mahlerove su usne krvarile, ali se smješkao.

— Ako želiš dobiti batine — reče — dobit ćeš ih. Još me nitko nikada nije pobijedio šakama, pa i neće.

Zamahne ljevicom kao da će udariti, a onda zada još jedan desni aperkat u bradu.

Conagher osjeti da mu se slomio zub.

Mahler je imao jak udarac, a bio je i vješt.

Navali na Conaghiera, dva-tri puta zamahne prividno šakama, izbjegne protivnikovu desnicu, a onda mu zada dva neugodna udarca u trbuh. Povuču se pola koraka, očekujući da će Conagher pasti, ali Conagher se samo zanjiše, ispruži lijevu ruku, pa desnu, i oba puta promaši, dobije još jedan udarac ljevicom u lice, a onda sagne iznenada glavu i navali.

Taj neočekivani napad, kad je već pobjeda bila na vidiku, zbuni Mahlera. On se pokuša izmaknuti u stranu i naleti na jedan stol, a Conagher se zaleći u njega te sruši i njega i stol.

Kad se Mahler počeo dizati, Conagher ga udari koljenom pod bradu i opet ga sruši na pod.

Mahler se otkotrlja. Čim se digao, Conagher navali opet na njega, obasipajući ga kratkim udarcima po glavi i tijelu.

Uzdрман, Mahler se povlačio i pokušavao srediti, ali Conagher mu nije dao vremena. Udario ga je desnicom u pleksus, zatim je za dlaku promašio

lijevom šakom, ali ga je udario laktom.

Stajali su jedan nasuprot drugome i jednolično, bjesomučno se udarali.

Conagher je potpuno izgubio pojam o vremenu. Dobivao je teške udarce u glavu i tijelo, ali ih je i vraćao.

Prikliještio je Mahlera uz šank, primio dva udarca, a onda je naslonio glavu na njegovo rame i počeo ga udarati u trbuh kratkim zamascima.

Osjećao je u ustima okus krvi, a znao je da mu je i lice krvavo. Pao je na pod, zatim još jednom.

Digavši se, dobio je vrlo snažan udarac u obraz, ali kad se napola okrenuo u stranu, šćepao je Mahlera za ruku i tresnuo njime o glasovir.

Mahler se održi na nogama. Međutim, kad je zamahnuo, Conagher se sagnuo i izbjegao šaku, a onda ga je objema rukama pogodio nekoliko puta u trbuh. Ustuknuo je i desnim mu aperkatom slomio nosnu kost.

Mahler se povuče. Odbaci nogom jednu stolicu u stranu kako bi imao više mjesta za borbu.

Zamahne dva-tri puta, prividno napadajući, uputi jedan aperkat prema bradi, zatim pokuša ljevicom, no Conagher je upravo čekao to. Skrene mu ruku u stranu i zada jak udarac u pleksus.

Mahleru pokleknu koljena i počne se rušiti, a Conagher ga udari ponovno desnicom.

Mahler se sruši, no Conagher ga uhvati za ovratnik i uspravi te udari još tri puta prije nego što ga je pustio.

Kris Mahler se mlohavo stropošta i ostane na podu.

Conagher je stajao nad njim, njišući se na nogama, krvav i poderane košulje.

Napokon se okrene i napola padne na šank.

— Dat ću vam drugu bocu — reče mu Pedro. — Ja plaćam.

— Neću pice — promumlja nerazgovijetno. — Nije mi potrebno.

Razmišljao je. Pokušavao je srediti zbrkane misli. Što se više oporavljao od udaraca, to mu je jasnije bilo u

glavi. Postepeno se slagao komadić do komadića...

Cetiri stotine i dvadeset dolara u zlatu... Jacob Teale je htio kupiti stoku... nije se vratio... kostur oko jedan dan jahanja na istok... sasušeno sedlo i bisage...

Da, sve se slaže, mislio je.

Naslanjao se objema rukama na rub šanka dok mu je iz nosa kapala krv.

U glavi mu je još zujalo od teških udaraca koje je dobio. Posegne za opasacem i zakopča ga. Netko mu pruži šešir.

— Gospodine Conagheru?

Ne, to ne može biti. Ne može ovdje. U Soccorru.

On se okrene prema vratima.

Ondje je stajala neka žena. Zasljepljivalo ga je sunce pa joj nije mogao vidjeti lice. Razabirao je samo haljinu, vrlu lijepu haljinu.

— Gospodine Conagheru? Mislim da bi trebalo da krenete kući.

Piljio je u nju.

Kući? On nema kuću. Nikada nije imao dom.

Korakne prema njoj i iznevjere ga noge, ali ga ona uhvati ispod pazuha.

— McCloud? — dovikne Evie. — Hoćete mi pomoći? Bojim se da je ozlijeđen.

— On? Njemu ne biste mogli nauditi ni sjekirom. Tvrdja je njegova glava.

Conagher se uspravi.

— Zašto ste došli ovamo? — zapita, njišući se malo na nogama. Brisao je maršom raskrivljene usne.

Ona je neugledna, gotovo ružna, govorili su neki; međutim, sada je bila zgodna. Conagher je bio čvrsto uvjeren u to.

— Ovaj... mi vas trebamo, Conagheru. Ovaj... svi smo kao izgubljeni... ne znam kako da...

— »Pet na ljestvama« je na dobru položaju — reče on. — Ovim novcem... on je vaš... ovim novcem možemo kupiti goveda od Taya. Možemo započeti nov život.

Kris Mahler se izvrne na bok i ustane, lica iskrivljena od boli. Držeći se za kuku, gledao ih je kako izlaze.

— Udarao sam ga i udarao svom snagom — promrmlja — a on je, ipak, ne prestano navaljivao na mene.

Dotetura do šanka, piljeći u zaklopna vrata što su se još njihala.

Izašavši na ulicu, Conagher zavuče ruku u džep. Izvadi pregršt otrcanih papirića.

— Vi ste... vi ste napisali ovo, zar ne? Sjećam se da ste one večeri spomenuli travu na vjetru i...

— Bila sam osamljena. Morala sam razgovarati... pisati nekome, a nikoga nije bilo.

— Bio je netko. Ja...

U krčmi je za to vrijeme Mahler tresao glavom.

— Udarao sam ga i udarao svom snagom — reče opet. — Kakav li je on čovjek?

— On je Conagher — odvratit McCloud — a to je sasvim dovoljno.

K R A J

1 Ponedjeljak	DOKTOR LJUBAVNO-LJEČNIČKI ROMAN Izlazi svakih 14 dana (u ponedjeljak) Cijena 6 dinara	TRAG BIBLIOTEKA KRIMINALISTIČKIH ROMANA Izlazi svakih 14 dana (u ponedjeljak) Cijena 7 dinara	GORDANA LJUBAVNO-POVJESNI ROMAN MARDE-JURIĆ ZAGORKE Izlazi svakog tjedna (u ponedjeljak) Cijena 3 dinara
2 Utorak	ŽMOT LJUBAVNI ROMAN Izlazi svakog tjedna (u utorak) Cijena 4 dinara		
3 Srijeda	SUPER STRIP ALAN FORD Izlazi svakih 14 dana (u srijedu) Cijena 6 dinara	SUPER STRIP BIS BIBLIOTEKA IZABRANIH STRIPOVA Izlazi svakih 14 dana (u srijedu) Cijena 6 dinara	VRTREP STRIPOVI ZA DJECU Izlazi svakih 14 dana (u srijedu) Cijena 5 dinara
4 Četvrtak			
5 Petak	LASO WESTERN ROMAN Izlazi svakog tjedna (u petak) Cijena 4 dinara		
6 Subota		TIMOTHY TATCHER BIBLIOTEKA HUMORISTIČKO-KRIM NALISTIČKIH ROMANA Izlazi jednom tjedno (26) Cijena 10 dinara	

DOSAD IZAŠLI ROMANI NOVE SERIJE »LASO«

92. Robert Ullman: MOHIKANINA DRUŽBA
93. H. S. Sharon: LOV NA DOLAR
94. Robert Ullman: SANSA ZA BENA
95. Shepard Rifkin: PUT KINGA FISHERA
96. L. L'Amour: DOLINA MIRA
97. H. Hatton: KONJANICI IZ PAKLA
98. B. Arthur: DVA REVOLVERA
99. Dudley Dean: TVRD ORAH
100. D. B. Newton: POVRATAK OSVETNIKA
101. H. S. Sharon: OSVETA BUNTOVNIKA
102. H. S. Sharon: PLJACKA U LOS ALAMOSU
103. J. T. Edson: ČOVJEK KALIBRA 44
104. Matt Chisholm: POBJEDA MCALLISTEROVIH
105. Lee Martin: ZLODUH SANTA RITA
106. Robert Ullman: KOLORADO KID
107. Bill Fargo: OTMJENI PLJACKAŠI
109. Frederick H. Christian: DOUŠNIK
110. U. H. Wilken: GROBAR JOE
111. Louis L'Amour: OPASAN PUT
112. G. F. Unger: UNAJMLJENI REVOLVERAŠ
113. Frederick H. Christian: SUDDEN U ŠKRIPCU
114. Lee Floren: REVOLVERI IMAJU RIJEČ
115. F. G. Unger: UMRIJETI ZA VIRGINIJU
116. Matt Chisholm: KRVAVE OKLADE
117. Marshall Grover: TREĆA PLJACKA
118. J. T. Edson: VRIJEME OBRAČUNA
119. U. H. Wilken: NA ZMIJSKOJ RIJECI
120. J. H. Edson: U SUSRET BORBI
121. Matt Chisholm: TRAGOVI BARUTA
122. Scott F. Scott: NESTALA KOČIJA
123. Louis L'Amour: NEUSTRASIVI BORAC
124. H. S. Sharon: TVRDOGLAVI ŠERIF
125. Jonny Pegg: BEZIMENI BORAC
126. L. L. Foreman: GRINGO
127. G. F. Unger: KILRAINOVA BORBA
128. Frederick H. Christian: SUDDEN ISTRAŽITELJ
129. Matt Chisholm: MCALLISTER U OPASNOSTI
130. Louis L'Amour: OBRAČUN KOD ZUTOG BRDA
131. G. F. Unger: TRAG VODI U PAKAO
132. Matt Chisholm: LEGENDA O MCALLISTERU
133. Louis L'Amour: USAMLJENI
134. G. F. Unger: BIJEG IZ STUPICE
135. Thorne Douglas: TKO DA VIŠE
136. Louis L'Amour: SREBRNI KANJON
137. Frank Gruber: JAHACI ZORE
138. Louis L'Amour: Conagher

U PRIPREMI:

139. G. F. Unger: TEKSASKI SILNIK

Tražite za svoj odmor

1
Nedjelja

2
Ponedjeljak

TRAG GORDANA Zagorka
DOKTOR - ljubavno liječnički
ŽIVOT - ljubavi roman

3
Utorak

4
Srijeda

ALAN TOM I JERRY
FORD BIS CRITANI

5
Četvrtak

6
Petak

LASO - western roman

7
Subota

Timothy Tatcher 25. mesec

kod prodavača novina